

บทที่ 3

สภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม ของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟที่เหมาะสมในบริบทประเทศไทยขององค์กรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทนี้ผู้วิจัยขอเสนอข้อมูลผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง คือ เพื่อศึกษาสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

3.1 บริบทประเทศไทย

3.1.1 การตั้งถิ่นฐานในช่วงยุคประวัติศาสตร์หรือยุคนครรัฐ

นครรัฐ คือ อาณาจักรหรือรูปแบบการปกครองในยุคอดีตที่มีการปกครองแบบกษัตริย์หรือขุนศึกและมีผู้ใต้บังคับบัญชาแบ่งระดับต่าง ๆ ตามหน้าที่ของตน สามารถจำแนกออกได้เป็นตามภูมิภาคของประเทศไทยปัจจุบัน ดังนี้

1) **ภาคเหนือ** มีลักษณะเป็นประเทศแคบประกอบกับการที่มีประชากรน้อยทำให้จำเป็นต้องมีการเลือกภูมิประเทศที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ แอ่งและที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีความเหมาะสมในการตั้งถิ่นฐานที่สุด ในภาคเหนือของประเทศไทย อาณาจักรในภาคเหนือของประเทศไทยประกอบด้วย

1.อาณาจักรโยนกเชียงแสน คืออาณาจักรที่เก่าแก่ที่สุดในภาคเหนือของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทยและตอนเหนือของประเทศเมียนมาร์และลาว มีจุดศูนย์กลางที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายในปัจจุบัน เป็นอาณาจักรที่มีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำสำคัญสองแหล่ง คือ แม่น้ำโขงและทะเลสาบเชียงแสน

2.อาณาจักรหริภุญชัย ตั้งอยู่ในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน ปัจจุบันมีแม่น้ำปิงและแม่น้ำกวังเป็นแม่น้ำสายสำคัญ โดยที่อาณาจักรหริภุญชัยนั้นได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรละโว้ในเชิงวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่และขยายดินแดนออกไปยังแอ่งข้างเคียง เช่น แอ่งลำปาง เป็นต้น

3.อาณาจักรล้านนา เป็นอาณาจักรที่สร้างขึ้นตามหลักทางด้านฮวงจุ้ยที่สำคัญ กล่าวคือ มีด้านหนึ่งของเมืองติดกับภูเขาและอีกด้านหนึ่งของเมืองติดกับแม่น้ำ ตามความเชื่อที่ผู้ก่อตั้งเมืองเห็นว่าพื้นที่ที่มีความเหมาะสม อาณาจักรล้านนาที่มีศูนย์กลางปัจจุบันอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ คือ เมืองหลวงแห่งใหม่ของอาณาจักรล้านนา โดยที่อาณาจักรล้านนานั้นสามารถตั้งอยู่ได้มาเป็นระยะเวลา 700 ปี ถือเป็นอาณาจักรที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานยาวนานที่สุดในประเทศไทย

2) **ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงที่มีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำสายหลัก ตามหลักทางภูมิศาสตร์แม้ว่าในภูมิภาคนี้จะค่อนข้างแห้งแล้งแต่เป็นพื้นที่ที่มีอารยธรรมเจริญก้าวหน้ากว่าพื้นที่ใด ๆ ในเอเชียอาคเนย์ อาณาจักรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรพูนัน เป็นอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ มีอาณาเขตพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ตั้งอยู่ในของเขตพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงทั้งหมด

2.อาณาจักรขอม คืออาณาจักรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง เป็นอาณาจักรที่มีวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรงในหลาย ๆ ด้านทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน อาณาจักรขอม คือแหล่งกำเนิดอารยธรรมที่เก่าแก่ที่มีอิทธิพลต่อประเทศไทยรวมถึงการก่อตั้งอาณาจักรอโยธยาด้วยทั้งในประเด็นทางด้านภาษา ความเป็นอยู่และวัฒนธรรม เป็นต้น

3.อาณาจักรศรีโคตรบูร ตั้งอยู่บริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยและตอนกลางของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวฝั่งแม่น้ำโขง มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองท่าแขก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

3) ภาคกลาง เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่มีอาณาเขตกว้างและมีลักษณะภูมิประเทศที่เหมาะสมสำหรับการตั้งถิ่นฐานมากที่สุดในประเทศไทย การตั้งถิ่นฐานในสมัยอดีตมาจนถึงปัจจุบันนั้น จึงมีความสืบเนื่องกันมาโดยผ่านแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลผ่านจนกลายเป็นพื้นที่อารยธรรม อาณาจักรในภาคกลางของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรทวารวดี เป็นอารยธรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย บริเวณจังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรีและราชบุรี ตามลุ่มแม่น้ำสำคัญ คือ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีน

2.อาณาจักรละโว้ คือ ความต่อเนื่องของอาณาจักรทวารวดีที่เดิมได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรขอมเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ระหว่างแม่น้ำที่สำคัญสาม สายไหลผ่าน ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี การที่อาณาจักรละโว้นั้นมีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำทำให้เอื้ออำนวยต่อการติดต่อค้าขายกับหลากหลายชาติ เช่น จีนและกัมพูชา เป็นต้น

3.อาณาจักรสุโขทัย เป็นนครรัฐแห่งแรกของประเทศไทยที่ได้รับการยอมรับในเชิงการปกครอง ขอบเขตพื้นที่และวัฒนธรรมที่มีความสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน อาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำยม ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์สูง อาจกล่าวได้ว่าอาณาจักรสุโขทัยเป็นอาณาจักรที่มีความเหมาะสมอย่างมากในการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่หนึ่ง

4.อาณาจักรอโยธยา เป็นอาณาจักรที่สืบทอดอำนาจต่อจากอาณาจักรสุโขทัยตั้งอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำสามสาย คือแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรีคล้ายอาณาจักรละโว้ แต่มีลักษณะพิเศษทางด้านภูมิประเทศ คือ เป็นเกาะหรือที่ราบน้ำท่วมถึง ทั้งนี้หมายถึงเป็นพื้นที่เนินหรือดอนที่มีน้ำท่วมในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก และเป็นประโยชน์อย่างมากในหลายกรณีทางด้านยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจ เช่น การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่งและยุทธวิธีทางการเกษตร เป็นต้น

4) ภาคใต้ มีลักษณะภูมิประเทศเป็นชายฝั่งแคบ ๆ แม้จะไม่เหมาะสมต่อการตั้งถิ่นฐานของอาณาจักรขนาดใหญ่แต่ก็เพียงพอต่อการสร้างพื้นที่อิทธิพลทางทะเลสำหรับกลุ่มพ่อค้าและนักเดินเรือในยุคสมัยนั้น อาณาจักรในภาคใต้จึงเปรียบเสมือนท่าเรือขนาดเล็กแต่มีอิทธิพลต่อระบบเศรษฐกิจของอาณาจักรอย่างมาก อาณาจักรในภาคใต้ของประเทศไทย ประกอบด้วย

1.อาณาจักรศรีวิชัย ตั้งอยู่บริเวณตอนใต้ของไทยมีขอบเขตรวมไปถึงคาบสมุทรมลายูทั้งหมด มีศูนย์กลางอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.อาณาจักรลังกาสุกะ มีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี ยะลา และ นราธิวาสโดยศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

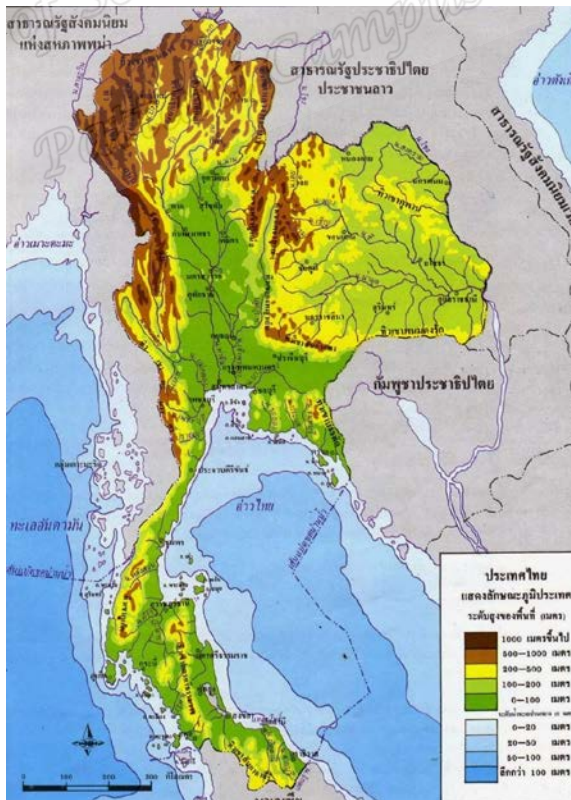
3.อาณาจักรตามพรลิงค์ เป็นชื่อที่เรียกตามชาวจีนที่เข้ามาค้าขายที่เรียกประเทศไทย ว่า “ถามมะเหล่ง” ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชปัจจุบัน มีลักษณะเป็นคาบสมุทรที่เหมาะสมต่อการติดต่อค้าขายกับประเทศต่าง ๆ (วิชญ์ จอมวิญญูณ, 2560: 2-4)

3.1.2 ขอบเขตที่ตั้งของประเทศไทย

ตำแหน่งที่ตั้งของประเทศไทยอยู่ในระหว่างละติจูดที่ 5 องศา 37 ลิปดา ถึง 20 องศา 28 ลิปดาเหนือและลองจิจูดที่ 97 องศา 21 ลิปดา ถึง 105 องศา 37 ลิปดาตะวันออก โดยมี

รอยต่อกับ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ประเทศมาเลเซีย

ภาพประกอบ 4 แผนที่ประเทศไทย

ที่มา : <http://chalengsak/m5/geography/unit/unit5/chapter13>

3.2 สังคมไทยเป็นพหุสังคม

ประเทศไทยเป็นประเทศพหุสังคมทางศาสนา โดยมีประชากรราว 68.2 ล้านคน คนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธ สถิติจำนวนประชากรชาวมุสลิมมีความแตกต่างกันในหลายสำนัก แต่ก็เชื่อกันว่าชาวมุสลิมอยู่ในประเทศไทยอยู่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 7 ในขณะที่ประชากรที่นับถือศาสนาคริสต์ ฮินดู และซิกข์ มีอยู่ราวร้อยละ 1 จากประชากรทั้งหมด ปัจจุบันศาสนาอิสลามเป็นศาสนาของชนกลุ่มน้อยที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย โดยชาวมุสลิมจะไปรวมตัวกันอยู่ในภาคใต้ตอนล่าง (Southernmost provinces) ของจังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล รวมแล้วจะมีอยู่ราวร้อยละ 65-85 ของประชากรท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะเป็นคนเชื้อชาติมาเลย์ การมาถึงของอิสลามในประเทศไทยมาจากหลายทิศทางของประเทศ ส่วนใหญ่มาจากผู้อพยพชาวมุสลิมที่มาจากสำนักคิดทางศาสนาและพื้นฐานทางชาติพันธุ์ ตอนกลางของประเทศจะมีชาวมุสลิมที่มีเชื้อสายเปอร์เซีย (อิหร่าน) ปากีสถาน ปัตตานี (อพยพไปหลังพ่ายแพ้สงครามกับรัฐไทย) อินโดนีเซีย และจาม ส่วนชาวมุสลิมที่อยู่ทางเหนือ เช่น จังหวัดลำปาง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเป็นผู้มีเชื้อสายเบงกอล (Bengali) ชาวเมียนมา และยูนนาน (ชาวจีน) คนเหล่านี้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ (พวกเขาหนีจากการถูกประหัตประหารทางศาสนาจากน้ำมือของคอมมิวนิสต์ในจีน และพวกชาตินิยมในเมียนมา) นอกเหนือไปจากความแตกต่างทางชาติพันธุ์ก็มีความหลากหลายทางด้านภาษาอยู่ภายในชุมชนมุสลิม ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในภาคใต้จะพูดภาษามาเลย์ ในขณะที่ชาวมุสลิมที่อยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศไทยจะสนทนากันด้วยภาษาไทย ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เอกลักษณ์ทางศาสนานับบ่อครั้งจะมีความเกี่ยวข้องอยู่กับชาติพันธุ์ เช่น ชาวมาเลย์เป็นชาวมุสลิม (Malays are Muslim) ชาวไทยเป็นชาวพุทธ (Thais are Buddhist) ส่วนชาวจีนนั้นอาจเป็นได้ทั้งชาวคริสต์ หรือชาวเต๋าที่เกิดจากการผสมผสานกัน แม้ว่าการประกอบสร้างทางชาติพันธุ์จะก่อรูปอัตลักษณ์ขึ้นมา แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าในประเทศไทยชาวมุสลิมและชาวพุทธมีอัตลักษณ์ที่เป็นมารยาททางสังคมแนบแน่นที่เป็นภาพรวม และรูปแบบในภาคปฏิบัติร่วมกัน ชาวไทยมุสลิมจะดำรงรักษาการแสดงออกของพวกเขาผ่านอัตลักษณ์ และสัญลักษณ์ แห่งตัวตนผ่านสถาบันทางศาสนา เช่น มัสยิด (Mosque) ปอเนาะ (Pondok) หรือมดเราะเซฮ์ (Madrasah) สำนักจุฬาราชมนตรี (Office of Chularatchamontri) หรือชัยคุลอิสลาม (Sheikhul Islam) เป็นต้น (จริญ มะลูลิ้ม และมุหัมมัด ฟาฮิม, 2560: 18-20)

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันมาตั้งแต่อดีต กาล ความเชื่อที่แตกต่างกัน การเดินทางแลกเปลี่ยนสินค้าทางทะเลระหว่างดินแดนต่าง ๆ เริ่มเจริญขึ้น เรือบรรทุกสินค้า เดินทางมาถึงดินแดนสุวรรณภูมิพร้อมกับผู้คนนานาชาติที่ต่างศาสนาและวัฒนธรรม เช่น กลุ่มคนอินเดีย คนจีน ชาวตะวันตก ชาวเปอร์เซีย เป็นต้น บางคนก็ตั้งรกรากอยู่อาศัยเป็นการถาวร ผู้คนทั้งที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมและผู้ที่ย้ายมาอยู่ใหม่ อาศัยอยู่ร่วมกันมาเป็นเวลาหลายศตวรรษ

สังคมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงเข้าสู่การเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ประกอบกับความระส่ำระสายทางการเมืองทั้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงและปัญหาภายใน ตลอดจนการแผ่ขยายอิทธิพลของอาณานิคมจากภายนอก ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ผู้ปกครองในยุคสมัยใหม่เห็นว่าการที่จะสร้างความมั่นคงให้กับชาติท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง และปัญหาทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกนี้

จะต้องทำให้ชาติสยามมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งทางความเชื่อและวัฒนธรรม ความแตกต่าง และ หลากหลายจึงเป็นปัญหาต่อการสร้างเอกภาพภายในชาติ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชนที่มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากชนกลุ่มอื่น ๆ ด้วยแนวคิดชาตินิยมเป็นแกนนำ โดยใช้ การศึกษาและสื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการสร้างชาติที่มีวัฒนธรรมร่วมกันเพียงวัฒนธรรมเดียว สังคมไทยเริ่มเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่อีกครั้งในช่วงต้นทศวรรษที่ 2500 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้นำพาประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้วยการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 ในพ.ศ. 2504 เพื่อผลักดันประเทศให้เข้าสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรม นโยบายดังกล่าวได้นำพาผู้คนจากท้องถิ่นชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ เพื่อหางานที่มีรายได้ประจำ เมืองใหญ่จึงกลายเป็นพื้นที่นัดพบของผู้คนที่แตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมจากท้องถิ่นต่าง ๆ อีกรูปแบบหนึ่ง จนกระทั่งปัจจุบันผู้คนที่อพยพเข้ามาหางานทำในเมืองใหญ่ หรือในเมืองอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเล ไม่ได้มีเพียงแต่คนจากต่างจังหวัดเท่านั้น หากแต่เป็นแรงงานข้ามถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น พม่า เขมร และลาว จำนวนไม่น้อย อีกทั้งยังมีคนข้ามถิ่นอีกลักษณะที่แตกต่างจากแรงงานกลุ่มแรก คือกลุ่มนายทุน ข้ามชาติ ที่เดินทางเข้ามาลงทุนทำธุรกิจในเมืองไทย ทั้งที่เป็นชาวตะวันตก ญี่ปุ่น จีน เกาหลี และไต้หวัน คนกลุ่มนี้จะอาศัยในเมืองใหญ่และเมืองท่องเที่ยวต่าง ๆ ความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมไทยจึงเริ่มเปลี่ยนไป ความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ในสังคมไทยไม่ได้เป็นภาพที่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลง ไปตามสถานการณ์การเคลื่อนย้ายของประชากรภายในภูมิภาคอาเซียนและตามกระแสโลกาภิวัตน์ สังคมไทยมีการรับรู้เกี่ยวกับความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม (แพรว ศิริศักดิ์ดำเกิง, 2549: 100) และจะต้องยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศที่ตอกย้ำเรื่องเอกภาพ และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติมาช้านาน ทำให้ละเลยความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่แท้จริงของการเป็น “ชาติไทย” ไปมากประวัติศาสตร์ อารยธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของกลุ่มชนหลากหลายเชื้อสายเผ่าพันธุ์ที่หล่อหลอมรวมกันขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยได้ถูกกลืน และอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ปัญหาหลาย ๆ เรื่องในสังคมที่เกี่ยวข้องกับชนหลายๆ กลุ่มในสังคมไทยได้กลายเป็นปัญหาที่ไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง เพราะเป็นปัญหาที่ถูกทำให้ “เป็นอื่น” จากคนส่วนใหญ่ในสังคม และหลายครั้งที่ความเพิกเฉยถูกเพาะบ่มขึ้นในสังคมนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างคนไทยด้วยกัน เพียงเพราะการสร้าง “ความเป็นอื่นทางวัฒนธรรม” ระหว่างคนไทยที่ต่างภูมิหลังทางชาติพันธุ์ขึ้นมา การให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้ที่มาจากต่างวัฒนธรรมหรือจากกลุ่มวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ภาษา ศาสนา เพศ ระดับชั้นทางสังคม ฯลฯ เกิดการเรียนรู้ที่จะยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรม ไม่มีอคติต่อกัน ไม่เกิดการแบ่งแยก และเลือกปฏิบัติ ลดความขัดแย้งระหว่างกัน สนับสนุนความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม (สุริยัส ชูชื่น, 2555: 134)

3.2.1 การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย

1.การอยู่ร่วมกันตามแนวทางศาสนาของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย หลักการและแนวทางปฏิบัติของศาสนาทั้งหลายมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่สำคัญ คือ การให้ความสำคัญต่อคนในศาสนาอื่น ๆ ที่ต่างกันนั้น ในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน เป็นเพื่อนร่วมโลกเดียวกัน

มีธรรมชาติเหมือนกัน และทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาเดียวกัน หรือ เชื้อเหมือนกัน เพราะความแตกต่าง ความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม ไม่ได้เป็นปัญหา หรือ ข้อจำกัดที่ขัดขวางการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การไม่เรียนรู้ ไม่เข้าใจและการไม่การปฏิบัติตามหลักคำสอนในศาสนาของตนเองอย่างถูกต้องเหมาะสมต่างหาก เป็นปัญหาของมนุษย์ และเป็นประเด็นที่ทำให้ ทายศักยภาพหรือความสามารถของมนุษย์ทั้งหลายในการอยู่ร่วมกัน ภายใต้ความแตกต่างทางด้าน ศาสนา สังคมและวัฒนธรรม

2.การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมตามหลักการของศาสนาและหลักสิทธิมนุษยชน การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย มีลักษณะเป็นพลวัต เคลื่อนไหว เชื่อมโยงถึงกันทุกทิศทาง หมายความว่า การอยู่ร่วมกันอาจจะเริ่มจากส่วนใดก็ได้ เช่น การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการเคารพในความแตกต่างของกันและกัน และเมื่อมีปัญหาความขัดแย้งกัน ก็ต้องเจรจาหาทางออกร่วมกันอย่างสันติ หรืออาจจะเริ่มจากการเคารพในความแตกต่างกัน ทำให้เกิด กระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และการเจรจาหาทางออกร่วมกันเป็นวิธีการแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นต้น

3.วิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยกับการสร้าง มั่นคงทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม คือ การเน้นให้ทุกคนในชุมชนหรือสังคม ตระหนักถึงความสำคัญใน หลักคำสอนในศาสนาของตนเอง และปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม การเน้นให้ทุกคนเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน การเน้นให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และการจัดการปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยสันติวิธีปราศจากความรุนแรง ซึ่งใน หลักการเหล่านี้ สิ่งที่ต้องตระหนัก คือการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น ทุกคนทุกฝ่ายต้อง ตระหนักว่า ทุกคนในสังคมจะต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิและ เสรีภาพในการนับถือศาสนาของกันและ และ การปฏิบัติตามหลักการและพิธีกรรมในทางศาสนา ในขณะที่ได้มีการมีกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันระหว่างคนภายในชุมชน จะเป็นกลไกหรือเป็นแนวทาง สำคัญที่สามารถขับเคลื่อนหรือทำให้การอยู่ร่วมกันภายใต้ความแตกต่างกันด้านศาสนา สังคม และ วัฒนธรรม ดำเนินไปอย่างสันติและสร้างสรรค์ เพราะการมีกิจกรรมร่วมกันจะช่วยให้มีการติดต่อ ประสานกัน การทำความเข้าใจกัน การแก้ปัญหาร่วมกัน ลดความหวาดระแวงระหว่างกันด้วย และ เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้ศาสนา สังคม และวัฒนธรรมของกันและกัน

ในขณะเดียวกัน รูปแบบของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย นั้น ต้องเน้นการเคารพในสิทธิเสรีภาพของกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน และการจัดการแก้ไขความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ด้วย การเจรจาพูดคุยกันหาทางออกร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ดังนั้น แนวทางที่พึงประสงค์ สำหรับการอยู่ ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย จึงเป็นกระบวนการที่เน้นการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และมีกิจกรรมร่วมกันอย่าง ต่อเนื่อง และเน้นการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขเกิดขึ้นแก่คน องค์กรและส่วนรวมในสังคมโดยเฉพาะทุก คนทุกฝ่ายต้องคำนึงความเจริญ ความรุ่งเรือง ความสงบสุขของบ้านเมือง ความเป็นคนไทยด้วยกัน และความเป็นมนุษย์ด้วยกัน เพราะการคำนึงเช่นนี้ เป็นความคิดความดำริที่สร้างสรรค์ที่พึงงาม จะเป็น

จุดเริ่มต้นของการกระทำความดีอื่น ๆ ในสังคมร่วมกันด้วย (ยุทธนา นรเชฏฐ และจุฑารัตน์ ทองอินทร์, 2563: 109-112)

สำหรับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมเป็นการยอมรับของศาสนาอิสลาม มีโครงการอัลกุรอานได้ระบุวัตถุประสงค์หลักของการสร้างมนุษย์ คือ การทำความรู้จักซึ่งกันและกันอิสลามรับประกันและเปิดโอกาสให้มีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ความเชื่อและความคิดโดยคำนึงถึงความแตกต่างนั้นถือว่าเป็นกฎสภาพการณ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้และจะไม่มีการบังคับให้นับถือศาสนาอิสลาม แต่ให้มุสลิมตระหนักถึงความสำคัญของการเผยแผ่ต่อมนุษยชาติพร้อมทั้งอิสลามได้รักษาเกียรติของมนุษย์และให้ความสำคัญกับเกียรติและศักดิ์ศรีของมนุษย์

การอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรม คือ อิสลามยอมรับความหลากหลายทางความเชื่ออิสลามจึงได้คำนึงถึงความแตกต่างนั้น ดังนี้

1.ความหลากหลายนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องเกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะสังคมมนุษย์และถือว่าเป็นกฎสภาพการณ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงกำหนดไว้

2.อิสลามให้ความสำคัญของเสรีภาพในการนับถือศาสนาโดยไม่มีการบังคับให้รับศาสนาอิสลาม

3.อิสลามตระหนักถึงความสำคัญในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามต่อมนุษยชาติ และความสำคัญต่อการให้เกียรติ และศักดิ์ศรีต่อมนุษยชาติ

4.อิสลามยังคำนึงถึงความยุติธรรมและความเสมอภาคต่อกลุ่มชนต่างศาสนา

ดังนั้นหากว่าสังคมใดนำหลักของอิสลามดังกล่าวมาใช้ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมแน่นอนจะต้องว่าเกิดความสันติในสังคม แต่หากมิได้นำหลักการดังกล่าวมาใช้ในการอยู่ร่วมกันท่ามกลางสังคมพหุวัฒนธรรมย่อมเป็นการทำลายอิสลามและประชาชนสังคมจะเต็มไปด้วยการต่อสู้แย่งชิงซึ่งจะนำมาซึ่งความแตกแยกและความเป็นศัตรูและที่ร้ายที่สุดคือการเสียประโยชน์ของสัปบุรุษในสังคมที่มีความขัดแย้ง และขาดดุลยภาพซึ่งการมีดุลยภาพระหว่างผู้นำกับประชาชนทำให้เกิดสันติภาพในสังคมโดยภาพรวม (อิสมาแอ กาเด๊ะ. 2561: 46-47)

3.2.2 อัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ในพหุวัฒนธรรม

อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ท่ามกลางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม กล่าวคือการสำนึกอัตลักษณ์ในแต่ละบุคคล (subjective sense) ว่าเราเป็นใครนั้น เป็นเรื่องที่ค่อนข้างซับซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องขึ้นกับความ “มีใจ” (psychological investment) หรือ “สำนึก” ต่อการดำรงอยู่ของอัตลักษณ์ในกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง ส่วนประเด็นอัตลักษณ์กับสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น โดยปกติแล้วบุคคลมักแสวงหาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่โดดเด่นและเป็นประโยชน์กับตน เพราะทำให้เกิดความภาคภูมิใจจากการรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของเชื้อชาติร่วมกัน รวมถึงความต้องการการยอมรับจากสังคมภายนอกด้วย ซึ่งการยอมรับเหล่านี้ไม่ใช่แค่เพียงนำความภาคภูมิใจมาเท่านั้น แต่ยังนำมาซึ่งผลประโยชน์อันหลากหลาย ทั้งในรูปของเงินอุดหนุน สิ่งอำนวยความสะดวก และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากสังคมภายนอกอีกด้วย ดังนั้นผู้ที่อยู่ในฐานะของชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ จึงมักจะสนับสนุนความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคมใหญ่ที่ตนสังกัดอยู่มากกว่าที่จะสนับสนุนให้เกิดการกลืนกลายทางวัฒนธรรม สำหรับ “สื่อ” (media) ของกลุ่มชาติพันธุ์

มิได้หมายความว่าสื่อกระแสหลัก แต่ยังหมายรวมถึงสื่ออื่น ๆ เช่น สถาบันหรือองค์กร หรือ ปฏิบัติการทางสังคมต่าง ๆ ที่เชื่อมร้อยกลุ่มชาติพันธุ์หรือคนพลัดถิ่นเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็น “ชนบทใหม่” (neotraditional) ได้ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น อีเมล เว็บไซต์ มือถือ แอปพลิเคชันไลน์ และอื่น ๆ สื่อเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่ได้ขยายและเปลี่ยนแปลง รูปแบบของความสัมพันธ์ในสังคม และเพิ่มโอกาสติดต่อกับแผ่นดินเกิด (homeland) ได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ข้อได้เปรียบที่สำคัญที่สุดของสื่อออนไลน์มิใช่เพียงแค่ขีดความสามารถในการเชื่อมต่อ ผู้คนใกล้ชิดกันอยู่แล้วให้สามารถติดต่อกันได้เท่านั้น แต่ทว่าเป็นวิธีการที่ผู้คนจำนวนมากซึ่งมีความ สนใจเดียวกันสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สามารถเคลื่อนไหวหรือระดมผู้คน (mobilization) ได้ อย่างรวดเร็ว เป็นหนึ่งในหน้าที่สำคัญของบรรดาสื่อทั้งหมด และอินเทอร์เน็ตก็ช่วยให้บุคคลสามารถ รวมตัวกันได้อย่างรวดเร็วภายในชุมชนอิเล็กทรอนิกส์ ผู้คนทั้งหมดต่างได้รับข้อมูลข่าวสารเดียวกันที่ ช่วยเสริมสร้างความรู้ของชุมชน มีส่วนกระตุ้นที่ทำให้ผู้ที่จากแผ่นดินเกิดได้หันมาสนใจและเข้าใจใน คุณค่าของตนเองที่ติดตัวมา เพราะชุมชนต้องนำเอาคุณค่าเหล่านี้ออกมาเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทาง วัฒนธรรมของตน อย่างไรก็ตามการแสดงออกแห่งอัตลักษณ์นั้น ยังมีความสัมพันธ์กับสื่ออัน หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่าหรือสื่อใหม่ เพื่อเป็นช่องทางทำให้ผู้อื่นเกิดการรับรู้และเข้าใจใน ความหมายของกลุ่มตนเอง ดังนั้น ตัวสื่อจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งที่ทำหน้าที่อันสำคัญในสังคม สื่อ กลายเป็นตัวอ้างอิงสำคัญทางวัฒนธรรมของกลุ่มทางสังคมบางกลุ่ม อาจกล่าวได้ว่า ข้อมูลและวาท กรรมที่ปรากฏในสื่อก็มีส่วนช่วยสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มคน เพราะสื่อช่วยให้เข้าใจตัวเองและเข้าใจ ความเป็นอื่นด้วย ซึ่งการสร้าง ความหมาย หรืออัตลักษณ์นั้นล้วนยังไม่สมบูรณ์ เป็นกระบวนการที่ ยังสร้างไม่เสร็จ การที่ปัจเจกหรือกลุ่มจะเข้าใจความหมายอย่างถูกต้องหรือเข้าใจผิดพลาด คลาดเคลื่อนก็เป็นส่วนหนึ่งของความท้าทายของสังคมพหุวัฒนธรรม (สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง, 2565: 225)

3.3 การสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม

ชั้นทอง วัฒนะประดิษฐ์ และคณะ (2564: 444-445) ได้กล่าวถึงรูปแบบการสร้าง สังคมพหุวัฒนธรรม เรียกว่า PALC Model ประกอบด้วย องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

P: Paradigms of Community กระบวนทัศน์ของชุมชนได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ร่วมของคนในชุมชน ที่รู้สึกไม่แบ่งแยกจากกัน มีความรู้สึกของการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ไม่แบ่งพรรค แบ่งพวก ไม่แบ่งศาสนา ทำให้การดำเนินชีวิตไปตามปกติสุข คนในชุมชนยึดมั่นในหลักธรรมคำสอน ของศาสนาตน มีความรักต่อกันในฐานะเพื่อนบ้านร่วมชุมชนและที่สำคัญคือการไม่เห็นแก่ตัว มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน ทั้งนี้ความรู้สึกที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนี้ เกิดจากการที่คนในชุมชนได้อาศัยอยู่ ร่วมกันในพื้นที่ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ดีของชุมชน สภาพวิถีความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดี มี คุณภาพชีวิตและรักษาสมดุลระหว่างชุมชนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีศรัทธาในศาสนาหรือ วิถีความเชื่อที่ดีของชุมชน เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจและพัฒนาพฤติกรรมของคนในชุมชนด้วยมีหลักคำ สอนของศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ

L: Leader and Local Wisdom Scholars ผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านใน ชุมชน หมายถึง ผู้นำศาสนา ผู้นำทางจิตวิญญาณ ผู้นำชุมชนแบบทางการ ตลอดจนผู้นำตามธรรมชาติ ที่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม เป็นต้นแบบผู้มีคุณธรรมศีลธรรมที่ดีให้กับชุมชน ซึ่งทำงานเชิงรุกเพื่อ

เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางศาสนาใช้ศาสนสถานเป็นพื้นที่เชื่อมความสัมพันธ์กับคนในชุมชน และสร้างสรรค์กิจกรรมศาสนสัมพันธ์ด้วยการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำศาสนา โดยภาพรวมผู้นำทางศาสนาและปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนมีคุณลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ 1) มีทัศนคติและการปฏิบัติตนอย่างดี มุ่งมั่นในการพัฒนาชุมชนพหุวัฒนธรรมทางศาสนา และ 2) ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของผู้นำในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

A: Activities and Lifestyles กิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน กิจกรรมจิตอาสาเพื่อชุมชนต่าง ๆ เช่น การพัฒนาพื้นที่ชุมชนให้น่าอยู่ การร่วมทำความสะอาด การปลูกต้นไม้ การร่วมช่วยเหลือในงานหรือวันสำคัญ การร่วมบริจาคการระดมทุนให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ในชุมชนของตน ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนชุมชนอื่น หรือเป็นเครือข่ายร่วมกับชุมชนอื่น อยู่บนพื้นฐานของหลักการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมของชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมของชุมชน 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมของชุมชน กระบวนการมีส่วนร่วมเหล่านี้เป็นสิ่งที่คนในชุมชนปฏิบัติจนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะทำงานเพื่อชุมชนอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานของความแตกต่างกันทางวัฒนธรรม

C: Conflict Resolution ปัญหาและการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน การที่ชุมชนสามารถเรียนรู้แก้ไขปัญหาร่วมกัน รู้จักค้นหาวិเคราะห์เหตุแห่งปัญหา และมีความเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้กับโลกสมัยใหม่ ทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนไว้ได้ เมื่อชุมชนเกิดปัญหา การจัดการความขัดแย้งเบื้องต้นพื้นฐาน คือ การหลีกเลี่ยงหรือหลบเลี่ยงมิให้เกิดความขัดแย้ง ยอมเสียสละความต้องการของตนเองหรือใช้ยุทธวิธี “พบกันครึ่งทาง” หรือ “ประนีประนอม” (Reconciliation) ลดการแข่งขันหรือขัดแย้งเรื่องอำนาจ ผลประโยชน์ พร้อมปลูกฝังให้รู้ดี รู้ชั่ว รู้ผลแพ้ชนะ ร่วมมือร่วมใจในการทำให้เกิดความพึงพอใจให้ทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คนในชุมชนสามารถแก้ไขความขัดแย้งในชุมชนโดยใช้ปัญญา โดยมีบุคคล องค์กร หน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเป็นสะพานเชื่อมความสัมพันธ์ ทำให้คนในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขได้

อุดร หลัททอง (2558: 42-43) ได้กล่าวถึงกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนพหุวัฒนธรรมในกรอบแนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งมี 10 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) การส่งเสริมและพัฒนาผู้นำชุมชนและประชาชน
- 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนประชาชน
- 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชน มีศาสนาและความเชื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีศาสนสถานเป็นศูนย์กลางของชุมชน
- 4) การฟื้นฟูและรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน มีวิธีการธำรงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชุมชน รวมขนบธรรมเนียมประเพณีเป็นแนวทางในการสร้างกิจกรรมให้เยาวชนมีส่วนร่วมสืบทอดภูมิปัญญาและประเพณีอันดีงามของชุมชน
- 5) การใช้สิทธิชุมชนและข้อบัญญัติของชุมชน

6) การตัดสินใจร่วมกันของชุมชน ลักษณะของการร่วมคิดร่วมทำของคนในชุมชน เนื่องจากการกำหนดกิจกรรมของชุมชนแต่ละครั้งจำเป็นต้องได้รับคำแนะนำจากทุกฝ่ายเพื่อให้ได้แนวทางที่ดีที่สุด

7) การสร้างเครือข่ายองค์กรภายในชุมชน ต้องอาศัยเครือข่ายในชุมชนในการสนับสนุนการบริหารจัดการ

8) การบริหารจัดการตนเองของชุมชน คือ บริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ยึดหลักการมีส่วนร่วมที่อาศัยหลักการทางศาสนานำหลักการบริหาร

9) การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน

10) การจัดการกองทุนในชุมชน

รัตติยา เหนืออำนาจ และคณะ (2565: 225) การพัฒนากระบวนการทัศน์และความเข้าใจทางสังคมพหุวัฒนธรรมกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติหรือการที่จะสร้างและพัฒนาสังคม จะต้องพึงระวังประเด็นความขัดแย้งในทางสังคมที่จะเกิดขึ้นจากมีปัจจัยหรือมูลเหตุสำคัญใน 5 ประการ คือ 1) ความขัดแย้งด้านข้อมูล ข้อเท็จจริง (Data Conflict) 2) ความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ (Interest Conflict) 3) ความขัดแย้งด้านความสัมพันธ์ (Relationship Conflict) 4) ความขัดแย้งด้านโครงสร้าง (Structural Conflict) และ 5) ความขัดแย้งด้านความเชื่อหรือค่านิยม (Value Conflict) โดยที่ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกกลุ่มความแตกต่างหลากหลายทางความเชื่อ ศาสนา เพศ วัย และอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันในชุมชนและสังคม จะต้องมีส่วนร่วมทั้งในการคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตาม ประเมินผล สร้างสรรค์ พัฒนา ตลอดจนให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดการประพุดติและปฏิบัติ

3.4 มุสลิมในสังคมไทย

สังคมไทยมุสลิมเป็นสังคมที่เกิดขึ้นจากหลักความเชื่อความศรัทธาในพระผู้เป็นเจ้า เนื่องจากมุสลิมถูกบัญชาให้สร้างสังคมขึ้นเพื่อหล่อหลอมผู้คนในสังคมให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในครรลองหรือวิถีชีวิตของอิสลามที่สมบูรณ์แบบ ด้วยเหตุนี้สังคมมุสลิมไทยจึงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งต่างจากสังคมอื่น ๆ โดยสังคมไทยมุสลิมมีกฎระเบียบปฏิบัติทางสังคมที่ยึดอัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นหลักการจากพระผู้เป็นเจ้าเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งมีผู้นำสูงสุดในประเทศ คือ ท่านจุฬาราชมนตรี และมีประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดของแต่ละจังหวัดในการประสานความร่วมมือต่าง ๆ กับองค์กรมุสลิม ซึ่งเป็นศูนย์กลางของมุสลิมภายในจังหวัดนั้น ๆ อีกทั้งยังมีมัสยิดเป็นศูนย์รวมของคนในตำบลและชุมชน ถือได้ว่าปัจจุบันสังคมไทยมุสลิมเริ่มมีการพัฒนาและความเข้มแข็งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สังคมไทยมุสลิม เป็นกลุ่มคนชนชาติมุสลิมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศไทย มีการปฏิสัมพันธ์ การติดต่อสื่อสารทางสังคมระหว่างกันผ่านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีปฏิบัติ เป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ต่างจากสังคมอื่น ๆ ซึ่งเห็นได้จากกฎระเบียบปฏิบัติทางสังคมไทยมุสลิมที่ยึดถืออัลกุรอานและอัซสุนนะฮ์เป็นแนวทางในการปฏิบัติ มีกระบวนการหล่อหลอมและการขัดเกลาผู้คนในสังคมให้อยู่ภายใต้กรอบหลักศีลธรรมอิสลาม และประการสำคัญที่ส่งผลให้สังคมไทยมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเท่าเทียมกันอย่างยุติธรรม คือ กฎกติกา

ทางสังคมใช้การตัดสินด้วยบทบัญญัติแห่งอิสลามอันเป็นหลักการจากพระผู้เป็นเจ้า ประชากรมุสลิมส่วนใหญ่อยู่ทางแถบจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีชนบทธรรมเนียมประเพณีแบบผสมผสานระหว่างไทยและอิสลาม มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เป็นแบบพหุวัฒนธรรมที่โดดเด่นต่างจากสังคมอื่น ได้แก่ ภาษาพูดที่มีทั้งภาษาไทยและภาษามลายูหรือภาษายาวีในบางพื้นที่ ภาษาเขียน หรือภาษาทางร่างกาย ที่ครอบคลุมถึงการแต่งกาย ตลอดจนมีหลักความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม มีจริยธรรมารยาศ มีอาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ และการดำเนินชีวิตที่มีศาสนาอิสลามเป็นธรรมนุญขั้นพื้นฐาน เป็นต้น และสังคมไทยมุสลิมมีโครงสร้างทางสังคมที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน คือ 1) หลักการยึดมั่นหรือความเชื่อได้แก่ การศรัทธาในอัลลอฮ์ ^๑ การศรัทธาในเทวทูต (มะลาอิกะฮ์) การศรัทธาในบรรดาคัมภีร์ การศรัทธาในบรรดาศาสนทูต การศรัทธาในวันอาสานและการศรัทธาต่อการกำหนดสภาวะการณ์ 2) ผู้นำทางสังคม การแต่งตั้งมอบตำแหน่งผู้นำที่จะทำหน้าที่แทนสมาชิกในสังคมให้แก่ผู้เหมาะสมถือเป็นเรื่องจำเป็น โดยฉันทามติ (อิญมาอ) ของปวงปราชญ์มุสลิม 3) สถาบันทางสังคมได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา 4) วาระทางสังคม ได้แก่ ละหมาดญะมาอะฮ์ ละหมาดวันศุกร์และคุตบะฮ์วันศุกร์ และ 5) วัฒนธรรมค่านิยม ได้แก่ วัฒนธรรมทางวัตถุวัฒนธรรมทางจิตใจ และวัฒนธรรมทางพิธีกรรมและหลักปฏิบัติเหล่านี้ส่งผลให้สังคมมุสลิมสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและเท่าเทียมกันอย่างยุติธรรมในสังคมไทย (ทิจากรณ์ จินดา และชาฟีอี อาดำ, 2564: 161-162) สังคมมุสลิมในประเทศไทยประกอบด้วยมุสลิมหลายจำพวก มุสลิมไทยประกอบด้วย มุสลิมสุนนีและชีอะฮ์ โดยมีชาวซุนนีเป็นประชากรส่วนใหญ่ ภายใต้โครงสร้างของมุสลิมแบ่งออกได้เป็นมลายูมุสลิมและไทยมุสลิม มุสลิมส่วนใหญ่เป็นมุสลิมที่สามารถปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไทยได้ การผสมกลมกลืนให้เข้ากับความเป็นไทย (ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์) กล่าวคือ ไม่ว่ามุสลิมจะมีความแตกต่างกันอย่างไรมีอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมที่คล้ายกันอย่างน้อยในสามประเด็นที่สำคัญ คือ เอกลักษณ์ด้านการแต่งกาย (ฮิญาบ) ด้านอาหาร (ฮาลาล) และด้านศาสนกิจ (มัสยิด) (เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ, 2019: 24)

3.4.1 กลุ่มมุสลิมชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย

ศาสนาอิสลามเข้าสู่ประเทศไทยทางตอนใต้ผ่านทางคาบสมุทรมลายู ชุมชนมุสลิมเริ่มปรากฏชัดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยา ในช่วงนี้มีมุสลิมหลายเชื้อชาติทั้งชาวอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย จาม ชวา มลายู ฯลฯ เข้ามาค้าขายและตั้งถิ่นฐานในสยามจำนวนมาก มุสลิมจากกรุงศรีอยุธยาก็อพยพมาอาศัยร่วมกับชุมชนมุสลิมในฝั่งธนบุรี ต่อมาสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ มุสลิมเชื้อชาติต่าง ๆ เข้ามาในกรุงเทพฯ มากขึ้นทั้งด้วยเหตุผลทางสงครามและการประกอบอาชีพ กลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานในกรุงเทพฯ มาแต่เดิมก็เริ่มขยายชุมชนไปยังจังหวัดในภูมิภาคใกล้เคียง ในภาคใต้มีมุสลิมเชื้อสายมลายูเป็นประชากรหลัก ขณะที่ภาคเหนือมีมุสลิมจากเอเชียใต้และจากประเทศจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่งตั้งแต่สมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีชาวปากีสถานเข้ามาก่อตั้งชุมชนมุสลิมในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ปัจจุบันประชากรมุสลิมจึงกระจายอยู่ทั่วประเทศไทย มุสลิมที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันประกอบด้วยบุคคลจากหลากหลายเชื้อชาติ เมื่อสมรสกับชนพื้นเมืองและตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ลูกหลานก็กลายเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ กระนั้นชาวไทยมุสลิมก็ยังคงแตกต่างกับชาวไทย

ในด้านชาติพันธุ์ มุสลิมในประเทศไทยประกอบด้วย 6 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ มุสลิมเชื้อสายอาหรับ เปอร์เซีย มุสลิมเชื้อสายมลายู มุสลิมเชื้อสายอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ มุสลิมเชื้อสายชาว มุสลิมเชื้อสายจาม และมุสลิมเชื้อสายจีน ความเป็นมาและการตั้งถิ่นฐานของแต่ละกลุ่มมีดังนี้

1) มุสลิมเชื้อสายอาหรับ-เปอร์เซีย ชาวอาหรับและเปอร์เซียเข้ามาในสยามตั้งแต่กรุง สุโขทัย ชาวเปอร์เซียมีบทบาทเด่นชัดกว่าชาวอาหรับโดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อชาวอิหร่าน นามว่าเอกะหมัดเดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ต่อมาเข้ารับ ราชการและได้ดำรงตำแหน่งสูงสุดเป็นถึงเจ้าพระยาบวรราชนายก ลูกหลานของเอกะหมัดในปัจจุบัน คือกลุ่มแขกเจ้าเซ็น (มุสลิมเชื้อสายเปอร์เซียในประเทศไทยที่นับถือศาสนาอิสลามนิกายชีอะฮ์ สายสิบ สองอิหม่าม 4) มีศูนย์กลางอยู่ที่เขตธนบุรี กรุงเทพฯ นอกจากนี้ยังมีชาวเปอร์เซียอีกกลุ่มหนึ่งที่นับถือ ศาสนาอิสลามนิกายสุนนี้อยู่พวยพามาจากอินโดนีเซียมาตั้งหลักแหล่งที่สงขลา ในสมัยสมเด็จพระเจ้า ปราสาททองได้ประกาศตนเป็นอิสระจากกรุงศรีอยุธยาและสถาปนารัฐสุลต่านของตนเองขึ้น เมื่อพ่าย แพ้แก่กองทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจึงถูกนำขึ้นมาในกรุงศรีอยุธยา ทายาทของสุลต่าน สงขลาส่วนใหญ่ได้ดำรงตำแหน่งแม่ทัพเรือ ปัจจุบันเชื้อสายของมุสลิมกลุ่มนี้พบในจังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางภาคใต้ในจังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ จังหวัดพัทลุง

2) มุสลิมเชื้อสายมลายู เป็นประชากรมุสลิมส่วนใหญ่ของประเทศ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ ในภาคใต้ ชาวมลายูแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ มลายูเก่ากับมลายูใหม่ กลุ่มมลายูเก่าคือชาวมุสลิมจากหัว เมืองทางใต้ที่ถูกพาขึ้นมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีชุมชนใหญ่อยู่ที่ตำบลคลองตะเคียน จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ส่วนกลุ่มมลายูใหม่ คือ มุสลิมที่ถูกพาขึ้นมาในสมัยสงครามกับปัตตานีในสมัย สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 และในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาล ที่ 3 โดยกลุ่มที่เป็นเชื้อพระวงศ์โปรดให้ตั้งถิ่นฐานที่สี่แยกบ้านแขก ชาวเมืองให้อยู่ที่ถนนตกลึงบ้านอยู่ ประตูนํ้าถึงสามแยกท่าไข่ ส่วนเฉลยให้อยู่ในกรุงเทพ ฯ รอบนอกและปริมณฑล ชุมชนมลายูยังพบ เลยไปถึงจังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดสุราษฎร์ธานีอีกด้วย

3) มุสลิมเชื้อสายอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ชาวอินเดียเข้ามาค้าขายในสยาม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและมีจำนวนมากขึ้นหลังจากที่สยามทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ โดยเข้า มาตั้งห้างร้านตามย่านธุรกิจของกรุงเทพฯ ในภาคเหนือก็มีชาวอินเดียทั้งที่เป็นคนในบังคับของ อังกฤษและที่หนีทหารอังกฤษเข้ามาในสยามในสมัยรัชกาลที่ 5 เริ่มจากค้าขายในจังหวัดตาก จากนั้น ก็กระจายไปตามจังหวัดอื่น ๆ ในภาคเหนือ สำหรับชาวบังคลาเทศมีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และเมื่อไม่นานมานี้มีชาวครีลังกาเข้ามาสร้างมัสยิดในจังหวัดแพร่ ส่วนชาว ปากีสถานมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเข้ามาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 เกือบ ทั้งหมดเป็นชาวปากีสถานเชื้อสายปาตาน

4) มุสลิมเชื้อสายชาว ถ้วยขามสังคโลกที่ค้นพบในอินโดนีเซียทำให้สันนิษฐานได้ว่า ชาวชวาติดต่อกับสยามมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย หลังจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้วก็ไม่พบ ร่องรอยของมุสลิมกลุ่มนี้อีกเพราะอาจจะถูกกลืนไปกับชาวมลายู ก่อนจะปรากฏขึ้นอีกครั้งในสมัย รัชกาลที่ 5 เมื่อพระองค์นำชาวชวาเข้ามาทำงานแต่งสวนในกรุงเทพฯ บางกลุ่มก็หนีความยากลำบาก

ที่เกิดขึ้นในอินโดนีเซียเข้ามาเริ่มชีวิตใหม่ในประเทศไทย โดยตั้งหลักแหล่งที่อำเภอพระราชวัง ชะนะสงคราม บางขุนพรหม สามเสน ดุสิต เป็นต้น

5) มุสลิมเชื้อสายจาม จามในอดีตคืออาณาจักรจามปา เมื่อพ่ายแพ้แก่เวียดนามชาวจามจึงลี้ภัยเข้ามาในสยามและเข้ามาเป็นทหารอาสาในกรุงศรีอยุธยา เมื่อกรุงศรีอยุธยาเสียแก่พม่า กลุ่มจามมุสลิมได้ย้ายมาตั้งหลักแหล่งที่สะพานเจริญผล ทั้งยังพบที่ถนนเจริญนคร ในจังหวัดอื่นได้แก่ที่ตำบลแหลมงอบ จังหวัดตราด และที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6) มุสลิมเชื้อสายจีน ชาวจีนมุสลิมในประเทศไทยตั้งหลักแหล่งอยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน และแม่ฮ่องสอน ฯลฯ ส่วนใหญ่เดินทางมาจากมณฑลยูนนานที่ตั้งอยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ของประเทศจีน กลุ่มแรกที่เข้ามาคือกลุ่มพ่อค้าในสมัยรัชกาลที่ 5 ตามมาด้วยชาวจีนมุสลิมที่หลบหนีการสังหารหมู่มุสลิมในการจลาจลปันเตย์ (Panthay Rebellion) พ.ศ.2416 และกลุ่มใหญ่ที่สุดเข้ามาในช่วงหลัง พ.ศ. 2492 คือกลุ่มทหารจีนคณะชาติที่หลบหนีการปฏิวัติของเจียงไคเช็คเข้ามาอยู่ที่บริเวณชายแดนไทย-พม่า หลังจากปลดอาวุธก็ได้รับสัญชาติไทยและอาศัยอยู่ในภาคเหนือในเวลาต่อมาแม้มุสลิมแต่ละเชื้อชาติจะมีประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีของสังคมไทยโดยเลือกรับเพียงสิ่งที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาหรือนำมาประยุกต์เข้ากับวัฒนธรรมอิสลาม แต่เพื่อมิให้ถูกกลืนหายไปกับสังคมไทยที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ชาวมุสลิมจึงพยายามดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนไว้ในหลากหลายวิธี (วสมน สาณะเสน, 2019: 197-200)

3.4.2 จำนวนประชากรมุสลิมและมัสยิดในประเทศไทย

ในประเทศไทย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่มีส่วนหนึ่งที่นับถือศาสนาอื่น ๆ และพบว่าอาจมีการเปลี่ยนศาสนาในภายหลัง แต่ยังไม่พบรายงานข้อมูลหรือสถิติในการเปลี่ยนศาสนาของคนไทยอย่างเป็นทางการ มีเพียงรายงานการคาดการณ์จำนวนประชากรไทยที่นับถือศาสนาอิสลามมีจำนวนมากเป็นอันดับสองรองมาจากศาสนาพุทธ โดยพบว่า จำนวนประชากรในประเทศไทยโดยทั่วประเทศมีจำนวนราษฎรรวมทั้งสิ้น 66,171,439 คน แบ่งเป็นสัญชาติไทย 65,197,783 คน และที่ไม่ใช่สัญชาติไทย 973,656 คน กรุงเทพมหานคร มีจำนวนราษฎรมากที่สุดของประเทศ คือ 5,527,994 คน อันดับ 2 นครราชสีมา 2,634,145 คน รองลงมา อันดับ 3 อุบลราชธานี 1,868,519 คน อันดับ 4 ขอนแก่น 1,790,863 คน และอันดับ 5 เชียงใหม่ 1,789,385 คน

อิสลามเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดใน 3 จังหวัดจาก 4 จังหวัดทางใต้สุดของประเทศ (จังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลา และจังหวัดปัตตานี) ไกล่ชายแดนมาเลเซีย ซึ่งโดยทั่วไปเรียกว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” ชาวมุสลิมส่วนใหญ่ในจังหวัดเหล่านี้มีเชื้อสายมาเลย์ แต่ประชากรมุสลิมทั่วประเทศมีหลายเชื้อชาติ ซึ่งรวมทั้งลูกหลานของผู้อพยพจากเอเชียใต้ จีน กัมพูชา และอินโดนีเซีย รวมทั้งเชื้อสายไทยด้วย ข้อมูลของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ระบุว่า ชาวมุสลิมร้อยละ 99 นับถือนิกายสุหนี่ สำหรับจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทยจากการสำรวจจำแนกตามเพศ ปี 2561 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลจำนวนประชากรมุสลิมในประเทศไทย

ภาค	จำนวนประชากรมุสลิมในประเทศไทย		
	ชาย	หญิง	รวม
ทั่วราชอาณาจักรไทย	1,811,552	1,827,680	3,639,232
กรุงเทพมหานคร	205,773	235,798	441,571
ภาคกลาง	247,449	248,008	495,457
ภาคเหนือ	6,117	10,145	16,263
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	18,585	43,118	61,702
ภาคใต้	1,351,519	1,333,052	2,684,572

ที่มา : สํารวจสภาวะทางสังคมและวัฒนธรรม สํานักงานสถิติแห่งชาติ 2564 (หน่วยนับ: คน)

ในส่วนของศาสนสถานสำหรับมุสลิม คือ มัสยิดซึ่งเป็นสถาบันทางศาสนาอิสลามที่รับรองในอัลกุรอาน การสร้างมัสยิดที่มุสลิมทุกคนให้ความสำคัญและความพยายามที่จะให้มัสยิดเกิดขึ้นในชุมชน เนื่องจากมัสยิดมิได้เพียงใช้เป็นสถานที่ละหมาด แต่มัสยิดต้องเป็นฐานหลักของการสร้างสรรค์ความดีอย่างเป็นองค์รวมแก่สังคม และยังเป็นฐานการดำเนินภารกิจที่สำคัญ คือ การสร้างสันติภาพและภราดรภาพในสังคม รวมทั้งการวางระเบียบทางสังคมตามหลักบัญญัติของอัลกุรอาน ซึ่งสอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ว่า

﴿ إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنِ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ
أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴾

(سورة التوبة، 9: 18)

ความว่า “แท้จริงที่จะบูรณะบรรดามัสยิดของอัลลอฮ์ ﷻ นั้น คือ ผู้ที่ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และวันปรโลก และดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจ่ายซะกาตและเขามีได้ยำเกรงนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้นดังนั้น จึงหวังได้ว่า คนเหล่านี้แหละจะเป็นผู้อยู่ในหมู่ผู้รับคำแนะนำ”

(สุเราะฮ์อัตเตาบะฮ์, 9: 18)

ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้กล่าวในหะดีษบทหนึ่งรายงานโดยท่านอุษมาน บิน อффาน رضي الله عنه กล่าวว่า แท้จริงท่านปี ﷺ กล่าวว่า

((مَنْ بَنَى مَسْجِدًا لِلَّهِ تَعَالَى قَالَ بُكَيْرٌ : حَسِبْتُ أَنَّهُ
قَالَ : يَبْتَغِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا))

(أَخْرَجَهُ الْبُخَارِيُّ رَقْم 450 وَمُسْلِمٌ رَقْم 533)

ความว่า “ใครผู้ใดได้ก่อสร้างมัสยิดเพื่อความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ
พระองค์จะสร้างมัสยิดให้แก่เขาในสวนสวรรค์ เช่นเดียวกันกับเขาได้
สร้างบนโลกนี้”

(อัลบุคอรี หมายเลขหะดีษ 450, มุสลิม หมายเลขหะดีษ 533)

ดังนั้นหลักฐานดังกล่าวที่เป็นหลักคำสอนการยึดมั่นของบรรดามุสลิมทั้งโลกรวมทั้ง
ประเทศไทย พยายามสร้างมัสยิดให้เกิดขึ้นในชุมชนมุสลิม

มัสยิดสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ของอิสลาม และจริยวัตรของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ
มัสยิดไม่ได้ มีความหมายเพียงสถานที่ปฏิบัติศาสนกิจเท่านั้น แต่ตามประวัติเป็นการบริหารอิสลาม
โดยตรง โดยเพียบพร้อมด้วยการปฏิบัติศาสนา การศึกษา เศรษฐกิจ การปกครองการเมือง การทูต
การตัดสินคดีความและอื่น ๆ (วินัย สะมะฮูน, 2542 : 1)

สำหรับประเทศไทยได้มีการสร้างมัสยิดในภูมิภาคต่าง ๆ จากสถิติจำนวนมัสยิดใน
ประเทศไทยที่ได้จดทะเบียนกับกองส่งเสริมองค์กรศาสนาอิสลามและกิจการฮัจญ์ กรมการปกครอง มี
ดังนี้

กรุงเทพมหานคร	จำนวน	186	มัสยิด
ภาคกลาง	จำนวน	342	มัสยิด
ภาคใต้	จำนวน	3,416	มัสยิด
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จำนวน	33	มัสยิด
ภาคเหนือ	จำนวน	51	มัสยิด

ตารางที่ 3 แสดงสถิติจำนวนมัสยิดที่จดทะเบียน ปี 2564

ที่	จังหวัด	จำนวนมัสยิด	ที่	จังหวัด	จำนวนมัสยิด
1	กรุงเทพมหานคร	186	40	เพชรบูรณ์	4
2	กระบี่	207	41	แพร่	1
3	กาญจนบุรี	7	42	ภูเก็ต	59
4	กาฬสินธุ์	2	43	มหาสารคาม	2
5	จังหวัดกำแพงเพชร	1	44	แม่ฮ่องสอน	3
6	ขอนแก่น	6	45	มุกดาหาร	1
7	จันทบุรี	2	46	ยะลา	518
8	ฉะเชิงเทรา	67	47	ยโสธร	0
9	ชลบุรี	30	48	ร้อยเอ็ด	2

10	จังหวัดชัยนาท	1	49	ระนอง	32
11	ชัยภูมิ	4	50	ระยอง	11
12	ชุมพร	7	51	ราชบุรี	4
13	เชียงราย	7	52	ลพบุรี	5
14	เชียงใหม่	14	53	ลำปาง	4
15	ตรัง	152	54	ลำพูน	1
16	ตราด	13	55	เลย	1
17	ตาก	5	56	ศรีสะเกษ	1
18	นครนายก	27	57	สกลนคร	1
19	นครปฐม	1	58	สงขลา	410
20	นครพนม	0	59	สตูล	242
21	นครราชสีมา	2	60	สมุทรปราการ	14
22	นครศรีธรรมราช	129	61	สมุทรสงคราม	1
23	นครสวรรค์	5	62	สมุทรสาคร	1
24	นนทบุรี	19	63	สระแก้ว	1
25	นราธิวาส	677	64	สระบุรี	5
26	น่าน	0	65	สิงห์บุรี	2
27	บุรีรัมย์	2	66	สุพรรณบุรี	1
28	บึงกาฬ	1	67	สุราษฎร์ธานี	54
29	ปทุมธานี	32	68	สุรินทร์	1
30	ประจวบคีรีขันธ์	13	69	หนองคาย	1
31	ปราจีนบุรี	2	70	สุโขทัย	0
32	ปัตตานี	720	71	หนองบัวลำภู	2
33	พระนครศรีอยุธยา	64	72	อ่างทอง	3
34	พะเยา	1	73	อุดรธานี	2
35	พังงา	107	74	อุตรดิตถ์	1
36	พัทลุง	102	75	อุทัยธานี	2
37	พิจิตร	1	76	อุบลราชธานี	2
38	พิษณุโลก	1	77	อำนาจเจริญ	0
39	เพชรบุรี	16			
รวม		2,633	รวม		1,395
รวมทั้งสิ้น					4,028

ที่มา : กองส่งเสริมองค์การศาสนาอิสลามและกิจกรรมฮัจญ์ กรมการปกครอง
(ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2564)

3.4.3 การบัญญัติกฎหมายที่รองรับสถานะของมุสลิมในประเทศไทย

การบัญญัติกฎหมายที่รองรับสถานะของมุสลิมในประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1. ประชาคมมุสลิมในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพและการดำรงอยู่ของพวกเขาจำนวน 7 ฉบับ ดังนี้

ตารางที่ 4 แสดงพระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมในประเทศไทย

ลำดับ	พระราชบัญญัติ กฎหมายและระเบียบที่สำคัญ	หมายเหตุ
1	พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลาและสตูล พ.ศ. 2489 (ค.ศ.1946)	
2	พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ.2540 (ค.ศ.1997)	
3	พระราชบัญญัติธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2545 (ค.ศ. 2002)	
4	ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการจัดตั้งสถาบันมาตรฐานอาหารฮาลาล พ.ศ. 2546 (ค.ศ.2003)	ปัจจุบันมีความพยายามจาก
5	ประกาศคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ อาหารฮาลาล พ.ศ. 2550 (ค.ศ.2007)	ภาครัฐที่จะจัดตั้งองค์การฮาลาลมหาชน
6	ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการบริหารกิจการฮาลาล พ.ศ. 2558 (ค.ศ.2015)	
7	พระราชบัญญัติส่งเสริมกิจการฮัจญ์ พ.ศ. 2559 (ค.ศ.2016)	

ที่มา : เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ, (2564: 113)

นอกจากนั้น รัฐไทยยังอนุญาตให้มีตำแหน่งคະຕະยุดิธรรมทำหน้าที่วินิจฉัยคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับมรดกและครอบครัวของมุสลิมในกระบวนการยุติธรรมอีกด้วย โดยอัตรากำลังคະຕະยุดิธรรมจำนวนเก้า อัตราครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล ด้วยเหตุนี้มลายูมุสลิมจึงได้รับอนิสงส์จากการมีอยู่ของกฎหมายดังกล่าวและมีอิสระในการเลือกใช้กลไกดังกล่าวในการแก้ปัญหาข้อพิพาทว่าด้วยมรดกและครอบครัว ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่มีความก้าวหน้าอย่างมากในระบบของกระบวนการยุติธรรมที่ออกแบบมาเพื่อให้สอดคล้องกับมุสลิมในประเทศไทย

2.กลุ่มประชาคมมุสลิมในประเทศไทยได้รับการยอมรับและมีสถานะทางกฎหมายอย่างเป็นทางการ โดยมีจุฬาราชมนตรีเป็นผู้นำ การผนวกกรมสำนักจุฬาราชมนตรีเป็นส่วนหนึ่งของรัฐทำให้องค์กรที่ดูแลกิจการของมุสลิมมีความเป็นสถาบันและมีสถานะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งส่งผลให้มุสลิมมีช่องทางมากขึ้นในการผลักดันนโยบายสาธารณะ แม้ว่าการบูรณาการดังกล่าวเป็นความพยายามของรัฐไทยในการควบคุมพลังทางศาสนาที่ตามแต่ก็มีผลดีหลายประการกับมุสลิมไทยโดยรวม นอกจากการสนับสนุนในด้านงบประมาณจากภาครัฐแล้ว สำนักจุฬาราชมนตรียังทำหน้าที่ในการให้

คำปรึกษาและสร้างสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักจุฬาราชมนตรีก็ทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทางหนึ่งและอีกทางหนึ่งก็ตอบโต้คำอธิบายของกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่สนับสนุนการใช้ความรุนแรง นอกจากนั้นกลไกของคณะกรรมการอิสลามกลางและคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดก็ทำหน้าที่บูรณาการผู้นำศาสนาในพื้นที่ต่าง ๆ ให้เข้ามาอยู่ในโครงสร้างของรัฐ ทั้งหมดนี้ส่งผลให้สถานภาพของมุสลิมไทยมีความเป็นเอกภาพและเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย

3. เนื่องจากมุสลิมในประเทศไทยไม่มีปัญหาเรื่องสถานะพลเมือง จึงมีสิทธิขั้นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียม ปัจจุบันส่งผลให้เกิดชนชั้นนำใหม่ที่เป็นนักการเมืองระดับชาติในหมู่มุสลิม ในอดีตนักการเมืองกลุ่มวาดะ เช่น นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา นายเด่น โต๊ะมีนา และนายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ ถือว่ามีบทบาทสำคัญในการผลักดันประเด็นที่เกี่ยวกับกิจการของมุสลิมในประเทศไทย เช่น การเปลี่ยนกฎกระทรวงศึกษาธิการเพื่อยกเลิกให้มุสลิมใส่ฮิญาบในสถานศึกษาของรัฐได้และการจัดทำห้องละหมาดในที่สาธารณะ เป็นต้น ในปัจจุบันผู้แทนราษฎรจากพื้นที่เหล่านี้ก็ยังมีบทบาทที่โดดเด่นในการต่อรองและตรวจสอบอำนาจรัฐ นอกจากนั้นพรรคประชาชาติเป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นพรรคขนาดเล็กและก่อตั้งขึ้นในการเลือกตั้ง 24 มีนาคม พ.ศ. 2562 ภายใต้การนำของนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา หัวหน้าพรรคพร้อมด้วย พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง เลขาธิการพรรคก่อตั้งพรรคโดยมีเป้าหมายเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย พรรคประชาชาตินั้นยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทางพรรคพร้อมจะเข้ามาแก้ไขปัญหาของประชาชนทุกพื้นที่ เพราะพรรคประชาชาติไม่ใช่พรรคเฉพาะถิ่น แต่พรรคประชาชาติเป็นพรรคทางเลือกใหม่และเป็นพรรคในระดับชาติ พรรคมีจุดเริ่มต้นจากบุคคลซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองในแนวทางเดียวกันที่เปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในการกำหนดนโยบายการส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง การบริหารพรรคไม่ถูกครอบงำหรือชี้นำโดยบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและความผาสุกโดยรวม (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: น.395-397) และยังมีบทบาทสำคัญในการร่วมผลักดันร่าง พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการซ้อมทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหายอีกด้วย ทั้งหมดนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของมุสลิมผ่านสถาบันที่เป็นทางการเปิดพื้นที่อีกช่องทางหนึ่งให้มุสลิมสามารถตรวจสอบอำนาจรัฐและผลักดันนโยบายที่เป็นความต้องการของพื้นที่ได้สำเร็จ (เอกรินทร์ ต่วนศิริ และอันวาร์ กอมะ, 2564: 112-115)

3.5 ผลการวิจัยสภาพและบริบทขององค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

3.5.1 บริบทพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

ภาคกลางของประเทศไทย เป็นภูมิภาคที่เป็นศูนย์กลางของการปกครองประเทศไทย เนื่องจากภาคกลางเป็นภูมิภาคที่มีความแตกต่างทางด้านลักษณะภูมิประเทศน้อยที่สุดในประเทศไทย กล่าวคือ เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสายสำคัญเกือบทั้งหมด การตั้งอยู่บริเวณใจกลางของภูมิภาค จึงทำให้

ภาคกลางมีความสำคัญต่อประเทศเป็นอย่างมาก ทรัพยากรในภาคกลางมีความโดดเด่นในด้านการเกษตรกรรมที่เป็นพื้นที่สำคัญมากของประเทศไทย

ภาคกลางมีพื้นที่โดยประมาณ 91,798.64 ตารางกิโลเมตร ตามการแบ่งภาคทางภูมิศาสตร์นั้น สามารถจำแนกภาคกลางออกได้ทั้งหมด 21 จังหวัด ได้แก่ เพชรบูรณ์ พิษณุโลก นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี สุโขทัย ลพบุรี สุพรรณบุรี พิจิตร พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท นครปฐม นครนายก ปทุมธานี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สระบุรี นนทบุรี สมุทรสงคราม อ่างทอง สิงห์บุรี ไม่นับรวมกรุงเทพมหานคร เป็นเขตปกครองพิเศษ โดยจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุด คือ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีพื้นที่รวมประมาณ 12,668.416 ตารางกิโลเมตร จังหวัดที่เล็กที่สุดคือ จังหวัดสมุทรสงคราม มีพื้นที่รวมประมาณ 416.707 ตารางกิโลเมตร

3.5.2 ประชากรภาคกลาง

ประชากร คือ กลุ่มของสิ่งมีชีวิตประเภทเดียวกัน มีความเหมือนกันในด้านต่าง ๆ อาทิ เชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม ความเป็นอยู่และความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน โดยที่จำนวนของประชากรจะมีมากน้อยนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเป็นเมือง ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและความจำเป็นทางการดำรงชีวิต เป็นต้น ลักษณะประชากรโดยรวมของภาคกลางนั้น รูปร่างลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรหลากหลายเชื้อชาติ อาทิ ชนพื้นเมือง ชาวจีน เป็นต้น รูปร่างสันทนต์ค่อนข้างสูง ผิวสีเหลืองไปจนถึงเข้ม มีจำนวนประชากรหนาแน่นมากที่สุด จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด คือ กรุงเทพมหานครและน้อยที่สุด คือ จังหวัดอุทัยธานี

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของภาคกลางนั้นร้อยละ 90 เป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่แม้จะไม่เท่ากับภาคตะวันออกเฉียงเหนือแต่ที่ราบลุ่มของภาคกลางมีความสำคัญหลายด้าน อาทิ การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง การอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแม่น้ำขนาดใหญ่หลายสายไหลผ่านตั้งแต่บริเวณตอนบนของภูมิภาคไปจนออกสู่ทะเลทางตอนใต้พื้นที่บริเวณริมฝั่งแม่น้ำจึงเป็นทั้งเมืองท่าและที่พักสินค้าที่สำคัญของภาคกลาง (วิชญ์ จอมวิญญาน, 2560: 269)

การกำหนดเมืองสำคัญในภาคกลางภาคกลางเป็นภูมิภาคที่อยู่ส่วนกลางของประเทศ เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง (กรุงเทพมหานคร) ศูนย์กลางการปกครองและแหล่งรวมเศรษฐกิจอุตสาหกรรมมากกว่าร้อยละ 60 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่สุดที่ดึงดูดแรงงานทุกชนชั้นและเป็นพื้นที่ที่อาจเกิดปรากฏการณ์ประชากรแฝงสูงที่สุดในประเทศไทย

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรภาคกลาง โดยมากภาคกลางมีการย้ายถิ่นเข้าออกมาก มีทั้งการย้ายถิ่นแบบระหว่างประเทศและการย้ายถิ่นแบบในประเทศ ทั้งนี้การย้ายถิ่นของทั้งสองกรณีก็มีส่วนเป็นอย่างมากในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรได้

1. การอพยพนอกประเทศ การอพยพของชาวต่างประเทศ ในภาคกลางการอพยพของแรงงานต่างชาตินั้นมีสถิติสูงสุดในบรรดาภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย ปรากฏการณ์การหลั่งไหลของแรงงานต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทยนั้นมีเป็นจำนวนมากที่เป็นพื้นที่ประกอบอาชีพอิสระในปัจจุบันของชาวตะวันตก ชาวญี่ปุ่นและชาวจีน ในส่วนปัจจัยดึงดูดนั้นมีแนวโน้มที่เป็นไปในทางเดียวกันกับการอพยพย้ายเข้าของแรงงานชาวต่างชาติ ประชากรในประเทศนั้นมีปัจจัยในการดึงดูดที่สำคัญอย่าง

มากนั้น คือ การจ้างงานในเมืองหลวง กล่าวคือ กรุงเทพมหานคร ที่เป็นแหล่งจ้างงานที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยประชากรในตั้งแต่วัยหนุ่มสาวไปจนถึงวัยกลางคนนั้นหลั่งไหลเข้าสู่เมืองหลวงที่มีแหล่งจ้างงานอยู่เป็นจำนวนมาก

2. การอพยพในประเทศ ประชากรในภาคกลางโดยทั่วไปมักจะมีการอพยพเพื่อหางานตามปัจจัยดึงดูด คือ เมืองหลวงกรุงเทพฯ แม้ว่าจะมีการขยายขอบเขตของความเจริญออกมาทางจังหวัดนครปฐม พระนครศรีอยุธยา สระบุรี หรือแม้กระทั่งเขตพุทธมณฑล ก็ยังมีการย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานคร อย่างต่อเนื่อง อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญด้านการศึกษา ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดประชากรเข้าสู่เมืองหลวงโดยเริ่มต้นตั้งแต่ระดับประถมศึกษาเป็นต้นไป ในส่วนของปัจจัยผลักดันออกจากภาคกลางนั้นควรจะมีเพียงการอพยพเพื่อระบบราชการและการโยกย้ายงานทางเอกชนเพียงเพื่อตำแหน่งงานเท่านั้น (วิษณุ จอมวิญญูณ, 2560: 289)

มุสลิมภาคกลาง ภาคกลางของประเทศไทยเป็นภูมิภาคที่มีมุสลิมตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่เริ่มตั้งราชธานีกรุงสุโขทัยและเข้ามาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อมาสมัยรัตนโกสินทร์ ไทยได้กวาดต้อนเชลยศึกชาวมลายูภาคใต้เข้ามาเป็นจำนวนมาก ทำให้มุสลิมตั้งถิ่นฐานแถบเมืองหลวงและจังหวัดใกล้เคียงเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันชาวมุสลิมอยู่ในภาคกลางจำนวน 495,457 คน ส่วนใหญ่จะอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ จำนวน 441,571 คน และจังหวัดใกล้เคียงจำนวน 53,886 คน จากจำนวนประชากรมุสลิมที่มีจำนวนน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรส่วนใหญ่ในภูมิภาค มุสลิมในภาคกลางยังมีลักษณะหลากหลายทางเชื้อชาติ ประชากรส่วนใหญ่เป็นเชื้อสายมลายูจากภาคใต้ นอกจากนั้นเป็นเชื้อสายต่าง ๆ เช่น อาหรับ-เปอร์เซีย อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ จาม เขมร เป็นต้น การตั้งถิ่นฐานมีทั้งอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น เชื้อสายมลายู ตั้งถิ่นฐานบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ (มีนบุรี หนองจอก ลาดกระบัง) และสถานที่อื่น ๆ ของกรุงเทพฯ เช่น สีแยกข้ามแยก ถนนตกรังบัวอยู่ มักกะสัน จังหวัดใกล้เคียง เช่น ตัวเมืองพระนครศรีอยุธยา ทำอัฐ นนทบุรี มุสลิมเชื้อสายจามเขมร ตั้งถิ่นฐานบริเวณชุมชนบ้านครัว ถนนเจริญผล มัสยิดวัดสุวรรณ ถนนเจริญนคร เป็นต้น มุสลิมบางส่วนก็ตั้งถิ่นฐานกระจายกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ เช่น เชื้อสายปากีสถาน มักจะตั้งถิ่นฐานบริเวณตัวเมืองของจังหวัดต่าง ๆ ปัจจุบันมุสลิมภาคกลางถึงแม้ว่าจะมีจำนวนน้อยกว่าภาคใต้ แต่ก็ถือว่าภาคกลางเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลามของประเทศ เพราะมีสำนักจุฬาราชมนตรี และมัสยิดกลางแห่งประเทศไทย อยู่ที่กรุงเทพฯ วิธีการดำเนินชีวิตของมุสลิมภาคกลางกลมกลืนกับชาวไทย โดยทั่วไปเพียงแต่ยังคงรักษาอัตลักษณ์มุสลิมไว้เท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีมุสลิมได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ ปะปนกับชาวไทยอื่น ๆ และการติดต่อสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมุสลิมด้วยกันเอง และชนต่างศาสนิกก็มีได้มีปัญหาด้านเชื้อชาติ ศาสนา และการดำเนินชีวิต

3.5.3 มูลนิธิสันติชน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภาคกลาง

3.5.3.1 ประวัติความเป็นมาของมูลนิธิสันติชน

มูลนิธิสันติชน เป็นองค์กรประเภทองค์กรพัฒนาเอกชน เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Santichon Muslim Foundation ” ที่ตั้งของมูลนิธิสันติชน 439 ซอยลาดพร้าว 112 ถนนลาดพร้าว

แขวงวังทองกลาง เขตวังทองกลาง กรุงเทพมหานคร 10310 โทร.02-5394697 โทรสาร 02-5394696 email: info@islamsantichon.ac.th เว็บไซต์ : www.islamsantichon.ac.th

มูลนิธิสันติชนเริ่มมาจากรายการวิทยุ “เพื่อสันติชน” เริ่มปี 2524 ออกอากาศที่ จังหวัดกรุงเทพฯ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดสงขลา โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นหัวหน้ารายการ อาจารย์ชาฟีอี นภากรและอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นวิทยากร

ปี 2527 จัดตั้ง “สถาบันสันติชน” ตั้งอยู่ที่ซอย 112 ถนนลาดพร้าว เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว เปิดสอนอิสลามให้กับนักศึกษาผู้ใหญ่ทุกวันอาทิตย์ โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นประธานสถาบัน และอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นอาจารย์สอนประจำร่วมกับอาจารย์วิทยา วิเศษรัตน์ อาจารย์มุสตอฟา อยู่เป็นสุข อาจารย์อิลยาส นาคนาวา อาจารย์ยะยา โต๊ะมาจี เป็นวิทยากร

ปี 2529 ได้ยื่นขออนุญาตจัดตั้ง “มูลนิธิสันติชน” ตามที่ฮัจยะห์ฮับเซาะห์ สันประเสริฐ ได้อุทิศที่ดินให้ 150 ตารางวา ที่สถาบันสันติชนตั้งอยู่ และฮัจยียุซบ ตาราริเยง ได้อุทิศที่ดินที่ซอยสวนหลวง ถนนพัฒนาการให้ 200 ตารางวา โดยมีคณะผู้ก่อตั้งมูลนิธิประกอบด้วย ฮัจยีรอมลี กันซัน เป็นประธานก่อตั้ง นายประเสริฐ มัสซารี รองประธาน ฮัจยีลี หมัดนุรกีซ ฮัจยียุซบ ตาราริเยง และฮัจยะห์ฮับเซาะห์ สันประเสริฐ เป็นกรรมการก่อตั้งมูลนิธิสันติชน

ปี 2530 ได้รับใบอนุญาตให้จัดตั้ง มูลนิธิสันติชน โดยมีนายประเสริฐ มัสซารี เป็นประธานมูลนิธิ และผู้ใหญ่หวัง วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินให้ 1 ไร่ เงินสด 3 ล้านบาท เพื่อให้ก่อสร้างอาคารมูลนิธิ และให้ก่อสร้างอาคารหอพัก 1 ล้านบาท ที่เขนสวนหลวง อาคารและที่ดินของมูลนิธิสันติชนเป็นทรัพย์สินวากัฟทั้งหมด สำนักงานมูลนิธิสันติชน มูลนิธิได้ก่อสร้างอาคารสำนักงาน เพื่อใช้ประโยชน์ในการทำงานเผยแผ่อิสลามและเป็นอาคารเรียนโรงเรียนอิสลามสันติชน ได้ก่อสร้างอาคารต่าง ๆ ดังนี้

ปี 2530 ก่อสร้างอาคารสำนักงาน เป็นอาคารคอนกรีต 4 ชั้น ค่าก่อสร้าง 10 ล้านบาท ชั้น 1 เป็นหอประชุม สำนักงาน ชั้น 2 เป็นมัสยิด ชั้น 3-4 เป็นห้องเรียนและห้องฝึกอบรม

ปี 2531 ก่อสร้างอาคาร “หอพักสันติชน” มี 3 อาคาร เป็น อาคาร 4 ชั้น และอาคาร 3 ชั้น รวม 90 ห้อง และอาคารไม้ 2 ชั้น ค่าก่อสร้าง 9 ล้านบาท เปิดให้บริการปี 2534

ปี 2534 ผู้ใหญ่หวัง วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินเพิ่มให้อีก 200 ตารางวา ฮัจยะห์รูกอยยะห์ กันซัน อุทิศที่ดินให้ 100 ตารางวา ฮัจยะห์รอปีอะห์ วงษ์สันต์ อุทิศที่ดินให้ 100 ตารางวา ซึ่งเป็นที่ดินผืนเดียวกัน ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของอาคารเรียน 7 ชั้น แผนกมัธยม

ปี 2540 ก่อสร้างอาคารเรียน 4 ชั้น อยู่ติดกับอาคารมูลนิธิสันติชนค่าก่อสร้าง 5.4 ล้านบาท ชั้นที่ 1 เป็นสำนักงานสหกรณ์อิสลามสันติชน จำกัด สำนักงานโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม (มูอัลลัฟ) และห้องเรียนชั้นอนุบาล 1-3 และชั้นเรียนประถมศึกษา บนที่ดิน 1 ไร่ เปิดใช้อาคาร ปี 2542

ปี 2543 ก่อสร้างอาคารเรียน “โรงเรียนอิสลามสันติชน” 7 ชั้น ๆ ละ 7 ห้องเรียน 1 ห้องพักครู 12 ห้องน้ำ ค่าก่อสร้าง 42 ล้านบาท มูลนิธิสันติชนได้รับเงินบริจาคจากธนาคารอิสลามเพื่อการพัฒนา (IDB) บริจาค 7.4 ล้านบาท กระทรวงศาสนาสมบัติชาอูดีอารเบีย บริจาค 2 ล้านบาท ฟัน้องมุสลิมบริจาครวม 16 ล้านบาท ให้ยืมร่วมลงทุน 16.6 ล้านบาท ชั้น 1 เป็นโรงอาหาร ชั้น 2 เป็นห้อง

ละหมาดและสนามกีฬาร่วม บนที่ดิน 1 ไร่ 2 งาน เป็นอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เปิดใช้อาคาร ปี 2545

ปี 2547 ก่อสร้างอาคารเรียน 6 ชั้นค่าก่อสร้าง 24 ล้านบาท บนที่ดิน 1 ไร่ เป็นอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายชั้น 6 เป็นห้องละหมาด บนที่ดิน 1 ไร่ เปิดใช้อาคารปี 2549 นายประเสริฐ มัสซารี ได้ซื้อที่ดินเป็นส่วนตัวแล้วมอบให้สหกรณ์อิสลามสันติชนจำกัด ขายนำเงินทั้งหมดมาก่อสร้างอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนายบุญมา วงษ์สันต์ ได้อุทิศที่ดินให้ 1 งาน และหัจญ์ฟาตีเมาะห์ บุญชม อุทิศที่ดินให้ 1 งาน และซื้อเพิ่ม 2 งาน เป็นเงิน 12 ล้านบาท

3.5.3.2 โครงสร้างและคณะกรรมการของมูลนิธิสันติชน

สำหรับโครงสร้างของมูลนิธิสันติชน มีคณะกรรมการมูลนิธิ ดังรายนามต่อไปนี้

1. นายประเสริฐ มัสซารี	ประธานกรรมการ
2. นายประเสริฐ วงษ์สันต์	รองประธานกรรมการ
3. นายจรูญ กันชน	รองประธานกรรมการ
4. นายบุญมา วงษ์สันต์	กรรมการ
5. นายสอาด วงษ์สันต์	กรรมการ
6. นายกิตติ สันประเสริฐ	กรรมการ
7. นายสุวรรณ มุขอ	กรรมการ
8. นายอนันท์ ปุทอง	กรรมการ
9. นายสมศักดิ์ ตำราเรียง	กรรมการ
10. นายชัยณรงค์ วงษ์สันต์	กรรมการ
11. นายทินกร กันชน	กรรมการ
12. นายศุภชัย เอื้อฤชา	กรรมการ
13. นายบุญเชิด วงษ์สันต์	กรรมการ
14. นางมาลี บุญชม	กรรมการ
15. นางปราณี กันชน	กรรมการ
16. นางสาวกรรณิการ์ มัสซารี	กรรมการ
17. นายอุสมาน ทรัพย์กลิ่น	กรรมการ
18. นายธนวัฒน์ จันทรละอ	กรรมการ
19. นายพงศ์ศักดิ์ วงษ์สันต์	กรรมการและเหรัญญิก
20. นายชาญวุฒิ บุญชม	กรรมการและเลขาธิการ

3.5.3.3 กิจกรรมมูลนิธิสันติชน

1. ด้านการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ มีกิจกรรมดังนี้

1.1 มูลนิธิสันติชน เปิดสอนศาสนาอิสลามให้กับผู้ใหญ่และผู้สนใจทั่วไป สอนทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-12.30 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน ถ่ายทอดสดการสอนออกอากาศทางสถานีวิทยุ 1 ปณ. คลื่น เอเอ็ม 1035 ทุกวันอาทิตย์

1.2 โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม เปิดสอนมุอัลลัฟและผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม มีมุอัลลัฟเข้าศึกษาอิสลามทุกวันอาทิตย์ ๆ ไม่น้อยกว่า 120 คน เวลาเรียน 10.00-15.00 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน มีนักศึกษาเข้าใหม่ทุกสัปดาห์ ๆ ละ 5-10 คน

1.3 โครงการสอนอัลกุรอานให้กับผู้สูงอายุ เปิดสอนอัลกุรอานให้กับผู้สูงอายุทุกวันเสาร์ เวลา 10.00-12.30 น. ไม่เก็บค่าเล่าเรียน

1.4 รายการวิทยุเพื่อสันติชน ออกอากาศทางสถานีวิทยุกรมอุตุนิยมวิทยาศลีน 1287 เอเอ็ม ทุกวันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ เวลา 18.00-19.00 น. และทางสถานีวิทยุ 1 ป.ณ. คลื่น 1035 เอเอ็ม ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00-12.30 น.

1.5 รายการวิทยุรวมภออน ออกอากาศทางสถานีวิทยุเอเอ็มทั้งกลางคืนและตอนเย็นทุกวัน เอฟเอ็ม ออกอากาศตลอด 24 ชั่วโมง คลื่น 87.75 MHz.

1.6 ห้องบันทึกเสียง จัดทำห้องบันทึกเสียง 2 ห้อง ใช้เป็นห้องส่งรายการวิทยุเพื่อสันติชนและห้องส่งรายการวิทยุรวมภออน รวมทั้งบันทึกเทปเพื่อการเผยแพร่อิสลาม

1.7 หน่วยบริการหัจญ์และอุมเราะฮ์ ได้จัดบริการหัจญ์และอุมเราะฮ์โดยมีวิทยากรทางด้านศาสนาเป็นผู้ปฐมนิเทศให้กับผู้มาจกก่อนออกเดินทางและเป็นวิทยากรนำผู้มาไปทำหัจญ์ทุกปี

1.8 โครงการผู้สูงอายุสันติชนได้รวมกลุ่มผู้สูงอายุมุสลิมที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีขึ้นไป เพื่อช่วยเหลือและเยี่ยมเยียนเมื่อเจ็บป่วย หรือร่วมละหมาดเมื่อเสียชีวิต ญาติจะได้รับเงินช่วยเหลือรายละ 3,000 บาท

2. ด้านการศึกษาแก่เยาวชนโรงเรียนอิสลามสันติชน

2.1 สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปี และได้รับการคัดเลือกจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียนเครือข่ายนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

2.2 โครงการสอนอัลกุรอานเยาวชน เปิดสอนอัลกุรอานและฟิรดูอินให้กับเยาวชนมุสลิมที่ชุมชนสันติชนและชุมชนรามคำแหง 53 เวลาเรียน 17.00-19.00 น. มีครูสอนประจำแห่งละ 2 คนกองทุนช่วยเหลือเด็กกำพร้าอนาถา ให้ทุนเป็นค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียน ค่าเสื้อผ้า ชุดนักเรียน และค่าอาหารกลางวันไม่น้อยกว่า 100 ทุนทุกปี

3. ด้านการกุศลและสาธารณประโยชน์

3.1 หน่วยบรรเทาสาธารณภัย มีรถพยาบาล 2 คัน ประจำที่มูลนิธิสันติชนและที่สาขาหนองจอก ให้บริการฟรี 24 ชั่วโมง ให้บริการทุกเชื้อชาติ ศาสนา รับผู้ป่วยหนักส่งโรงพยาบาล รับผู้เสียชีวิตจากโรงพยาบาลกลับบ้าน รับมัยยิดไปมัสยิดและไปกุบรูร จัดผ้ากาฝั้นและโลงให้กับผู้ยากจน มีเตียงคนป่วย รถเข็นให้ผู้ป่วย ยืม ช่วยเหลือผู้ประสบอัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย และเดือดร้อน

3.1 กองทุนชะกาตได้ให้ความช่วยเหลือมุสลิมที่เดือดร้อน กองทุนชะกาตได้จ่ายเงินให้กับบุคคล 8 ประเภท ตามหลักการอิสลาม มีผู้จัดการกองทุนชะกาต

3.3 โครงการเลี้ยงอาหารละศีลอดได้จัดเลี้ยงอาหารละศีลอดในเดือนรอมฎอนทุกวัน มีพี่น้องมุสลิมร่วมละศีลอดไม่น้อยกว่า 80 คน ทุกวัน

3.5.3.4 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิ

สันติชน

มูลนิธิสันติชน ได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ โดยผ่านโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ประวัติโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม

มูลนิธิสันติชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ความรู้ในหลักศาสนาอิสลามแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหลักศาสนา มูลนิธิสันติชนเปิดสอนมุอัลลัฟเมื่อปี 2529 โดยมีอาจารย์อิสมาแอล วิสุทธิปราณี เป็นผู้สอน ต่อมาเมื่ออาจารย์อับดุลฆอนี บรีสุทธิ์ มาช่วยสอนอัลกุรอาน เพราะมีผู้ที่มิใช่มุสลิมสนใจ เข้ารับการศึกษาอิสลามเพิ่มจำนวนมากขึ้น

มูลนิธิสันติชนจึงได้จัดทำโครงการอบรมมุอัลลัฟขึ้น เมื่อปี 2537 โดยมีอาจารย์บรรจง บินกาชัน เป็นประธานโครงการและผู้ปฐมนิเทศ ผู้สอนประวัติศาสตร์และหลักการอิสลามทั่วไป อาจารย์อับดุลฆอนี บรีสุทธิ์ สอนวิชาเตฮีด ฟิกฮ์ และสอนละหมาดชาย อาจารย์ซัลมา นาคนาวา สอนวิชา อากีดะห์ จริยธรรม สอนละหมาดหญิง และช่วยงานทะเบียนและธุรการให้กับโครงการอบรมมุอัลลัฟ การอบรมหลักสูตร 4 เดือน

ในปี 2538 มูลนิธิสันติชนได้จัดตั้งชมรมมุอัลลัฟขึ้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีการศึกษาและยึดมั่นตามหลักการอิสลาม เป็นการโอบอุ้มช่วยเหลือและฟื้นฟูมุสลิมใหม่ ต่อมาได้แต่งตั้งให้อาจารย์สุไลมาน บุญชม เป็นผู้ช่วยอาจารย์บรรจง บินกาชัน ในการอบรมมุอัลลัฟ

ปี 2541 คณะกรรมการชมรมมุอัลลัฟ ได้มีมติให้เปลี่ยนชื่อชมรมมุอัลลัฟเป็น “โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม”

เครื่องหมาย/โลโก้โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน

2) วัตถุประสงค์ของโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม

1. เพื่อให้ความรู้พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับอิสลามแก่ผู้ที่เข้ารับการอบรม มีความรู้ความเข้าใจ แนวความคิดหลักศรัทธาและปฏิบัติ จนสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้
2. เพื่อพัฒนามุสลิมให้มีความศรัทธามั่นในหลักการอิสลาม และภูมิใจในความเป็นมุสลิม
3. เพื่อรับรองการเป็นมุสลิมให้แก่ผู้สมัครที่ปฏิบัติตามเงื่อนไขหลังจากผ่านการอบรมแล้ว

3) หลักสูตรและเวลาการอบรม

หลักสูตร	15 สัปดาห์
ระยะเวลาการอบรม	4 เดือน
วันเวลาเรียน	ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 15.30 น.

หลักสูตรอิสลามขั้นพื้นฐานโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน เป็นการศึกษาอิสลามให้เข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา คือการเข้าใจถึงหลักคำสอนทั้งข้อสั่งใช้และข้อสั่งห้ามที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงบัญญัติไว้ เพราะอิสลาม คือ วิธีการดำเนินชีวิตที่ครอบคลุมพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกด้าน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน จึงได้กำหนดให้มีการปฐมนิเทศผู้สนใจอิสลาม จะเป็นการบรรยายโครงสร้างและระบอบชีวิตในอิสลาม เพื่อการทำความเข้าใจในโครงสร้างอิสลามโดยรวม ดังนี้

1) หลักศรัทธา มี 6 ประการ ดังนี้

1. ศรัทธาในอัลลอฮ์ ﷻ
2. ศรัทธาในมลาอิกะฮ์ (ทูตสวรรค์ของอัลลอฮ์ ﷻ)
3. ศรัทธาในบรรดาคัมภีร์
4. ศรัทธาในบรรดาศาสนทูต
5. ศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะการณ์ของพระเจ้า
6. การยืนยันความศรัทธา

2) หลักการปฏิบัติเพื่อการยืนยันความศรัทธา มี 5 ประการดังนี้

1. การกล่าวปฏิญาณตนว่า “ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และมุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์”
2. การละหมาดวันละ 5 เวลา
3. การถือศีลอด
4. การจ่ายซะกาต
5. การประกอบพิธีฮัจญ์

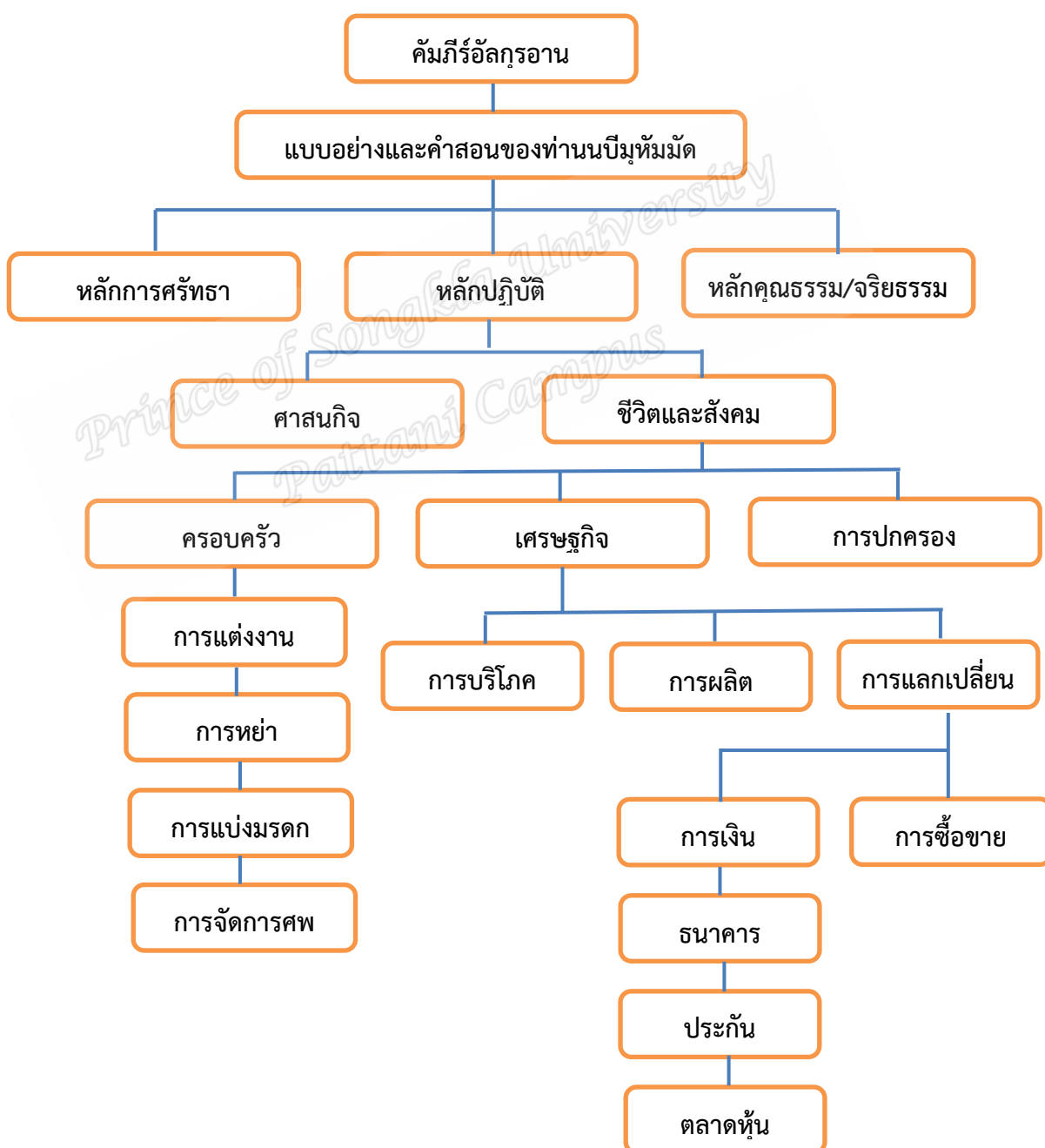
3) หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต

1. มารยาทต่าง ๆ เช่น การพักท่าย การแต่งกาย ฯลฯ
2. ครอบครัว เช่น หน้าที่สมาชิกครอบครัว การแต่งงาน การหย่า การจัดการ

มรดก ฯลฯ

- 3.เศรษฐกิจ การทำสัญญา จริยธรรมทางธุรกิจ ฯลฯ
- 4.การเมืองการปกครอง ความยุติธรรม การปฏิบัติตนต่อคนภายในการปกครอง
- 5.สังคม เช่น การปฏิบัติต่อเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิง ฯลฯ
- 6.การสงครามและสันติภาพ
- 7.จริยธรรม เช่น การให้ความรัก ความเมตตา การอดทน การให้อภัย ความเสียสละ ความสามัคคี ฯลฯ

โครงสร้างอิสลามของหลักสุตที่โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลินีสันติชน

หลักสูตรการเรียนหลักการศรัทธาและหลักการปฏิบัติในอิสลาม รวมถึงหลักศาสนาบัญญัติต่าง ๆ ในภาคความรู้พื้นฐาน จำนวน 15 หัวข้อ และหลักสูตรพิเศษ จำนวน 3 หัวข้อ ดังนี้

1) ความเชื่อในเอกภาพของพระเจ้า โทษของการปฏิเสธพระเจ้า และการเชื่อในพระเจ้าหลายองค์

2) การละหมาด ความหมาย ความสำคัญ รายละเอียดต่าง ๆ

3) ความตายและการฟื้นคืนชีพในโลกหน้า สภาพของนรกและสวรรค์ในอัลกุรอาน การจัดการศพ

4) การถือศีลอด

5) การศรัทธาในกฎกำหนดสภาวะการณ (กฎความดี-ชั่ว)

6) จรรยา มารยาท การทักทาย การแต่งกาย การรับประทาน การใช้มัสยิด ความสะอาด การปฏิบัติต่อผู้อื่น

7) การศรัทธาในบรรดานบีและมลาอิกะฮ์ ประวัติโดยย่อของท่านนบีหัมมัด ﷺ

8) การญิฮาด ความหมายและความสำคัญ เงื่อนไขของการญิฮาดด้วยอาวุธ

9) การแต่งงาน หน้าที่ของสามีและภรรยาในอิสลาม

10) การหย่าร้าง

11) ชะกาต

12) อัจญ์ ความเป็นมา วัตถุประสงค์และการปฏิบัติ

13) มนุษย์ การสร้างและวัตถุประสงค์ของชีวิต

14) การศรัทธาในคัมภีร์อัลกุรอาน

15) อาหารและธุรกิจต้องห้าม

สำหรับหลักสูตรพิเศษ จำนวน 3 หัวข้อ ดังนี้

1) เข้าใจอัลกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี

หลักสูตร เข้าใจกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี เป็นหลักสูตรการอบรมที่ได้เปิดสอนในระดับที่สูงขึ้นจากความรู้พื้นฐานอิสลามเพื่อให้นักเรียนที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ได้พัฒนาความรู้ด้านศาสนามากยิ่งขึ้น โดยเรียนรู้ในเรื่องภูมิประวัติศาสตร์และบทเรียนจากเรื่องราวของบรรดานบี ผ่านการบรรยายและแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม แสดงความคิดเห็น รวมทั้งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วยหัวข้อจำนวน 10 หัวข้อ ดังนี้

1.ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคัมภีร์อัลกุรอาน เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับข้อมูลที่จำเป็นต้องรู้ของคัมภีร์อัลกุรอาน อธิบายความแตกต่างของคัมภีร์ก่อนหน้านี้ รายละเอียดเรื่องซูเราะฮ์สาระของคัมภีร์อัลกุรอาน และรายละเอียดอื่น ๆ อีกมากมาย

2.ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบรรดานบี จะให้ความเข้าใจในเรื่องของนบี และรอซูล ทราบถึงความสำคัญ คุณสมบัติ และเชื้อสายของบรรดานบีต่าง ๆ

3.นบีอิบรอฮีม บิดาของบรรดาศาสนทูต ผู้สร้างอัลกะบะฮ์ และแบบอย่างแห่งการเชื่อฟังพระผู้เป็นเจ้า

4.นบีลู่ฏ นบีอิสมาอีล และนบีอิสฮาก แต่ละท่านล้วนมีแบบอย่างที่ดีงามมากมาย และมีบทเรียนมากมายให้เราได้ใคร่ครวญ

5. นบิอาดัม มนุษย์คนแรกของโลก การล่อลวงของชัยฎอน และเรื่องราวที่มนุษย์ทุกคนจำเป็นต้องรู้

6. นบีนุฮ พบกับเรื่องราวของเหตุการณ์สำคัญของโลก ในสมัยนบีนุฮ นั่นก็คือเหตุการณ์น้ำท่วมโลก และเรียนรู้เรื่องราว บทเรียนต่าง ๆ ในสมัยนบีนุฮ

7. นบิฮูด และนบิซอลและฮู เรื่องราวของสองนบี ที่เป็นที่รู้จักดีของชาวอาหรับ นบีที่ไม่ได้ถูกกล่าวไว้ในคัมภีร์ก่อนหน้านี้ กับเรื่องราวของชนชาติที่ฝ่าฝืนอัลลอฮ์ ﷻ และถูกอัลลอฮ์ ﷻ ทรงลงโทษให้สูญสิ้นไปจากหน้าแผ่นดิน

8. นบียูซุฟ เรื่องราวของนบียูซุฟ ผู้ที่มีความอดทน ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำนายฝัน กับบทเรียนเรื่องราวต่าง ๆ ที่สอนคุณธรรมให้กับเราในชีวิตประจำวัน

9. นบีมูซา เรื่องราวของนบีมูซา ผู้เป็นที่รู้จักดีของชาวยิวและคริสต์ ผู้นำการอพยพชาวยิวข้ามทะเลแดงเพื่อหนีการไล่ล่าของฟาโร ผู้ที่ได้รับบทบัญญัติจากอัลลอฮ์ ﷻ

10. นบีดาวูด และนบิสุลัยมาน เรื่องราวของนบีดาวูด ผู้ที่เป็นทั้งนบีและกษัตริย์ ที่ชาวยิวให้ความเคารพ แต่มีการบิดเบือนประวัติของท่านในคัมภีร์ของพวกเขา(ชาวยิว) จนอัลลอฮ์ ﷻ ประทานเรื่องราวของนบีดาวูดในกุรอาน เพื่อมาลบล้างและบอกถึงความจริงเกี่ยวกับคุณธรรมความดีของท่านนบีดาวูด และเรื่องราวของนบิสุลัยมาน ผู้ที่ได้รับการความสามารถพิเศษในการควบคุม และพูดคุยกับญิน มีพลังอำนาจพิเศษด้วยอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ

2) เรื่องราวประวัติของนบีมุหัมมัด ﷺ

3) เรื่องประวัติศาสตร์อิสลาม

ตารางเรียน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน จะเปิดการเรียนการสอนวันเวลาเรียน ทุกวันอาทิตย์ เวลา 10.00 – 15.30 น. โดยมีการแบ่งตารางเรียนแยกระหว่างนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง ดังนี้

ตารางเรียนนักศึกษาชาย

เวลา
10.00–11.00 น.
11.00–12.30 น.
11.00–12.30 น.
12.30–13.30 น.
13.30–14.00 น.
14.00–15.30 น.

ตารางเรียนนักศึกษาชาย

การอบรมความรู้พื้นฐานอิสลาม
การปฐมนิเทศสำหรับผู้มาครั้งแรก
วิชาจริยธรรมอิสลาม
การเรียนปฏิบัติละหมาด
พักรับประทานอาหาร
การเรียนปฏิบัติละหมาด

ตารางเรียนนักศึกษาหญิง

เวลา
10.00–11.00 น.
11.00–12.30 น.
11.00–12.30 น.
12.30–13.30 น.
13.30–15.30 น.

ตารางเรียนนักศึกษาหญิง

การอบรมความรู้พื้นฐานอิสลาม
การปฐมนิเทศสำหรับผู้มาครั้งแรก
วิชาจริยธรรมอิสลาม
พักรับประทานอาหารและละหมาดดูฮรี
วิชาการเรียนปฏิบัติละหมาด

การประเมินผลหลังการเรียน

ทางโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมูลนิธิสันติชน มีการทดสอบเพื่อประเมินผล การเรียนการสอน ทั้งภาคศรัทธา ความรู้ความเข้าใจในอิสลามขั้นพื้นฐาน และภาคปฏิบัติละหมาด รวมทั้งการทำความเข้าใจสภาวะร่างกายตามศาสนบัญญัติ โดยจัดเป็นประจำทุก ๆ สองเดือน สำหรับผู้ที่ผ่านการประเมินผลทางโครงการจะมีการมอบประกาศนียบัตรทุก ๆ ปี

ภาคศรัทธา สอบข้อเขียนได้คะแนนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 จึงถือว่าสอบผ่าน หากคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 60 ต้องขอสอบซ่อมใหม่ และต้องให้ได้คะแนนใหม่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75

ภาคปฏิบัติ เมื่อผู้เข้ารับการอบรมพร้อมที่จะสอบเมื่อใด ก็ให้แจ้งต่ออาจารย์ผู้อบรมเพื่อนัดหมายเวลาสอบปฏิบัติ

ภาคกิจกรรมค่าย จัดปีละ 2 ครั้ง ผู้เข้ารับการอบรมต้องเข้าร่วม 1 ครั้ง เป็นการปฏิบัติละหมาดจริงนอกสถานที่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความรักความเข้าใจอีกทั้งยังเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต

กิจกรรมส่งเสริมวิชาการ ทางโครงการได้จัดกิจกรรมบรรยายพิเศษขึ้นปีละสองครั้ง กิจกรรมส่งเสริมการอ่านอัลกุรอาน กิจกรรมอบรมพิเศษเข้าใจอัลกุรอานผ่านเรื่องราวของบรรดานบี เพื่อต่อยอดความรู้ รวมถึงได้จัดกิจกรรมให้ความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ภายนอก เช่น การออกบูทประชาสัมพันธ์โครงการฯ ทั้งหมดนี้เพื่อการเผยแผ่อิสลามให้เข้าถึงผู้คนในทุกรูปแบบ

นอกจากนี้ยังได้สร้างช่องทางในการเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ เฟสบุ๊ค (โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน) ไลน์ อินตราแกรม มีการจัดพิมพ์หนังสือ สิ่งที่คุณไม่รู้เกี่ยวกับอิสลาม และมีการถ่ายทอดสดผ่านเฟสบุคไลน์ การอบรมในทุก ๆ สัปดาห์ รวมทั้งผลิตสื่อการเรียนที่ทันสมัย ตอบสนองความต้องการอยากเรียนรู้อิสลามที่เพิ่มมากขึ้น

สำหรับประกาศนียบัตรที่ทางโครงการฯ มอบให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการมี 4 ประเภท ดังนี้

1.ใบประกาศการเข้ารับอิสลามโครงการฯ จะออกเอกสารให้กับนักศึกษาทุกคนที่เข้ารับอิสลามกับทางโครงการฯ

2.ประกาศนียบัตรผู้สำเร็จหลักสูตรอิสลามพื้นฐานโครงการฯ จะมอบประกาศนียบัตรให้กับนักศึกษาที่จบหลักสูตรอิสลามพื้นฐานจากโครงการฯ โดยต้องสอบผ่านทั้งภาคทฤษฎี และปฏิบัติ

3.ประกาศนียบัตรผู้สำเร็จการฝึกอ่านคัมภีร์อัลกุรอานเบื้องต้นเป็นประกาศนียบัตรสำหรับนักศึกษาโครงการฯ ที่เข้าชั้นเรียนการหัดอ่านอัลกุรอานเบื้องต้น และสอบผ่านตามเกณฑ์ที่โครงการฯ กำหนด

4.หนังสือรับรองการแต่งงาน (นิกะฮฺ) เป็นเอกสารสำคัญที่ออกโดยมัสยิดสันติชนให้กับคู่บ่าวสาว ที่ทำพิธีนิกะฮฺซึ่งดำเนินการโดยอิหม่ามมัสยิดสันติชนซึ่งหลักเกณฑ์ที่อิหม่ามจะทำนิกะฮฺให้ คือ จะต้องเป็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนกับทางโครงการ และนักศึกษาจะต้องผ่านการสอบข้อเขียนหรือสอบปฏิบัติผ่าน อย่างใดอย่างหนึ่ง

บรรจง บินกาซัน ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้ารับอิสลามกับมุลนิฮ์สันติชน

“ไม่มีการบังคับในการนับถือศาสนา (อิสลาม) (อัลกุรอาน 2: 256) อันที่จริงแล้วโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามของมุลนิฮ์สันติชน ก็ทำตามวัตถุประสงค์ของมุลนิฮ์ คือการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอิสลามแก่บุคคลทั่วไป ทั้งมุสลิมเดิม และผู้ที่ไม่ใช่มุสลิม ส่วนเมื่อเขามาเรียนแล้ว เขาอยากจะได้รับอิสลาม มันก็เป็นความสมัครใจของเขา เราก็ไม่เคยบังคับ เพราะว่าเราไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะบังคับให้เขามาเป็นมุสลิม แต่ว่าเมื่อเขาต้องการที่จะเข้ารับอิสลามมันเป็นหน้าที่ของเราที่เราจะต้องทำให้เขา แต่ว่าก่อนที่จะเข้ารับอิสลาม ผมจะต้องถามทุกคน ว่าคุณสมัครใจหรือเต็มใจเข้ารับอิสลามเอง คุณพ่อ คุณแม่ทางบ้านรู้หรือเปล่า ถ้าหากรู้แล้วมีปัญหาอะไรไหม สำหรับผู้ชาย ผมจะถามว่าบวชเรียน ให้พ่อให้แม่หรือยัง ถ้าหากว่าเป็นชาวพุทธ ถ้าหากว่ายังไม่เข้ารับอิสลามคุณก็สามารถที่จะบวชเรียนได้ แต่ว่าเมื่อเป็นมุสลิมแล้ว คุณก็ไม่สามารถที่จะบวชได้ เพราะว่าคุณมาเป็นมุสลิมแล้ว นี่เป็นสิ่งที่เราบอก และก็เราถาม สำหรับผู้หญิงเราก็ต้องถามเหมือนกันว่าคุณพ่อ คุณแม่รู้ไหม มีใครล่อลวง บังคับ ชูเชิญมาเข้ารับอิสลามหรือเปล่า และนอกจากนี้แล้ว คนที่เข้ารับอิสลามเขาต้องกรอกใบแสดงเจตจำนงค์เข้ารับอิสลาม เขาจะต้องอ่านว่าเขาเข้ารับอิสลามด้วยความสมัครใจ ด้วยความเต็มใจของเขา เขาเรียนรู้หลักการเรียบร้อยแล้ว และเขาก็ยินดีที่จะเข้ารับอิสลามตามที่เราได้กำหนดเอาไว้ เราไม่สามารถบังคับใครได้จริง ๆ แต่ว่าเมื่อเขาเรียนรู้ เขาเข้าใจและเขาจะมาเข้ารับอิสลามเป็นหน้าที่ของเรา เราจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เขาถูกต้อง ให้เขาได้รู้ เพราะว่าเป็นสัญญาที่เขาทำกับพระเจ้า ฉะนั้นเราต้องบอกเขา ว่าเมื่อเขามาเข้ารับอิสลาม เขาได้ทำสัญญากับพระเจ้า เราเป็นแค่เพียงพยานที่รู้เห็น รับรู้เท่านั้นเอง เราไม่ได้มีการบังคับใด ๆ เรื่องของการนับถือศาสนาเป็นเรื่องของหัวใจ ถ้าหากว่าปากไม่ตรงกับใจ มันอยู่ไม่ได้นาน เราไม่รู้ความในใจของเขา แต่ว่าเราฟังเขาจากวาจา เพราะว่ามันเป็นสัญญาใจระหว่างเขากับพระเจ้า ถ้าหากว่าเขาสัญญาเท็จกับพระเจ้าเขาก็อยู่ไม่ได้นาน ซึ่งเราก็ไม่ได้ไปถือโทษโกรธเคืองเขา เพราะว่ามันเป็นเรื่องระหว่างเขากับพระเจ้า ส่วนคนที่เข้ามาด้วยความเต็มใจ ด้วยความสมัครใจ แล้วเขาจะอยู่กับอิสลามตลอดไป เราจะให้การดูแล ดังนั้นคนที่เข้ารับด้วยความบริสุทธิ์ใจ ด้วยความจริงใจ กับความไม่จริงใจมันจะเห็นผลต่างกันในเวลาไม่นาน โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลนิฮ์สันติชน มีหน้าที่ให้ความรู้อิสลามแก่ผู้สนใจโดยทั่วไป โดยไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการให้คนที่มาเรียนรู้ เข้ารับอิสลาม หากแต่ผู้นั้นประสงค์จะเข้ารับอิสลาม ทางโครงการฯ ก็อำนวยความสะดวก และดำเนินการให้” (วันที่ 6 มีนาคม 2021)

การเข้ารับอิสลามกับมุลนิฮ์สันติชน อาจารย์บรรจง บินกาซัน ได้กล่าวนาซีหะฮ์แก่บรรดาผู้จะเข้ารับอิสลาม

“การเข้ารับอิสลามมันเป็นสัญญาที่คุณต้องทำกับพระเจ้า (อัลลอฮ์ ﷻ) ผู้เป็นเจ้าของศาสนาอิสลาม ถ้าคุณจะนับถือศาสนาของพระองค์ คุณก็ต้องบอกกับพระองค์ การบอกกับพระองค์ก็คือ การกล่าวคำปฏิญาณตน ว่าข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และข้าพเจ้าขอปฏิญาณว่ามุฮัมมัด ﷺ เป็นศาสนทูตของพระองค์ คำสัญญานี้เป็นคำสัญญาที่ยิ่งใหญ่ เราทำกับอัลลอฮ์ ﷻ โดยตรง พวกผมและคนอื่น ๆ ก็เป็นแค่เพียงพยานยืนยัน คำสัญญาที่คุณได้ทำกับอัลลอฮ์ ﷻ สัญญานี้มีความหมายว่า นับแต่นี้ต่อไป คุณจะไม่เคารพ สักการะ กราบไหว้บูชา จะไม่วิงวอน บอนบาน อธิษฐานต่อสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ องค์เดียว และคุณจะเชื่อฟังพระองค์ตามที่บัญญัติมุฮัมมัด ﷺ นำมา หากคุณกล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ สิ่งที่คุณจะได้รับตามคำสัญญาของอัลลอฮ์ ﷻ ก็คือ การอภัยบาปในอดีตที่ผ่านมาทั้งหมด ไม่เพียงเท่านั้น กุศลผลกรรมดี ๆ ที่คุณได้ทำเอาไว้ อัลลอฮ์ ﷻ ได้อนุญาตให้คุณนำเข้ามาเป็นต้นทุนในการใช้ชีวิตมุสลิม เพราะฉะนั้น เวลาที่กล่าวคำปฏิญาณก็ขอให้กล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ ซึ่งความบริสุทธิ์ใจ เป็นเรื่องภายในของคุณกับอัลลอฮ์ ﷻ คนอื่นมองไม่เห็นแต่ว่าผมจะฟังจากคำกล่าวของคุณ เพราะฉะนั้นเมื่อกล่าวคำปฏิญาณก็ขอให้กล่าวด้วยความบริสุทธิ์ใจ เพื่อที่ว่าเราจะได้รับการอภัยโทษจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขแรกของการที่พระองค์จะรับเราเข้าสวรรค์ คือต้องได้รับการอภัยโทษบาป เพื่อเราได้กล่าวสัญญากับพระองค์ว่าจะศรัทธากับพระองค์แล้ว พระองค์จะทดสอบ ทุกคนจะเจอบททดสอบ การทดสอบจะมีสองแบบ แบบแรกคือการทดสอบด้วยสิ่งดี ๆ ให้มีความสุข ความเจริญ มีความก้าวหน้า เงินทองไหลมาเทมา อย่าได้ล้าพองใจ อย่าได้ทะนงตนว่า นี่คือการสำเร็จของเรา แต่ให้รู้ว่าพระองค์กำลังทดสอบเราด้วยความโปรดปราน เพื่อจะดูว่า เมื่อเราได้รับความโปรดปรานจากพระองค์แล้ว เราขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ไหม และเราแบ่งปันหรือเปล่า เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่คุณได้รับความโปรดปรานจากอัลลอฮ์ ﷻ ในรูปของความดีงาม ความสุข ความเจริญ มั่งคั่ง อย่าลืมกล่าวคำของคุณอัลลอฮ์ ﷻ ด้วยคำว่า อัลฮัมดุลิลลาฮ์ เป็นอย่างน้อย แล้วก็แบ่งปันสิ่งที่เราได้รับให้แก่คนอื่นบ้าง แต่การขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ที่ดีที่สุด คือ การละหมาด ฉะนั้นคุณต้องเรียนการละหมาด ถ้าคุณไม่เรียนการละหมาด ก็หมายความว่า คุณไม่ได้ขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ และคุณไม่สามารถจะรักษาความศรัทธาเอาไว้ได้ แต่บางครั้งคุณอาจโดนบททดสอบในสิ่งที่คุณไม่อยากจะเจอ เคราะห์กรรม ความทุกข์ยากลำบาก ความสูญเสีย แต่มันถูกกำหนดเอาไว้แล้ว ว่าทุกคนต้องเจอเพื่อจะทดสอบว่า ยามที่คุณประสบเคราะห์กรรม คุณจะศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ ไหม เหมือนกับว่าเราจะผ่านไปอีกขั้นหนึ่ง เมื่อเจอเคราะห์กรรม ความทุกข์ยาก ความลำบาก ความสูญเสีย อย่าเอะอะโวยวายโทษนั่นโทษนี้ตั้งสติให้ดี สงบ อดทน ละหมาด ขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพราะฉะนั้นหลังจากนี้ชีวิตจะมีทั้งดีและร้าย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องดี ส่วนร้ายจะนิดเดียว แต่เราจะมักโวยวายว่าทำไมเจอแต่เคราะห์กรรม ตราบใดที่ยังมีลมหายใจ แสดงว่ายังมีความดีงามในชีวิต ต้องขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ ไม่ว่าจะดีหรือร้าย อัลฮัมดุลิลลาฮ์ อย่าทิ้งละหมาด จำไว้เลยจะดีหรือร้ายต้องละหมาด ถ้าหากว่าดีละหมาด ขอบคุณอัลลอฮ์ ﷻ แบ่งปัน ถ้าเจอเรื่องร้าย ๆ ละหมาด อดทน ขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ์ ﷻ และสักพักนึง อัลลอฮ์ ﷻ จะให้เราผ่านการทดสอบ และเมื่อเราผ่านการทดสอบโดยที่ยังรักษาความศรัทธาไว้ได้ อัลลอฮ์ ﷻ จะให้รางวัลตอบแทนแก่เรา”

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่า มุลนิธินัสนิตชนมีความตระหนักถึงหน้าที่ที่มีต่ออิสลาม ได้จัดโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม เพื่อทำการเผยแพร่ สร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับอิสลาม ให้แก่ผู้สนใจโดยทั่วไป โดยไม่คำนึงว่าผู้เข้ารับการอบรมจะเข้ารับอิสลามหรือไม่

ถึงแม้ในวันภาระจะเพิ่มขึ้น แต่กำลังใจนั้น คือการได้เห็นผู้คนมากมายหันมาสนใจอิสลามและเข้ารับอิสลามเป็นจำนวนมากขึ้นทุกวัน รวมถึงการสนับสนุนของพี่น้องมุสลิมที่เห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้ โครงการอบรมผู้สนใจอิสลามอาจเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่รับใช้อิสลามตามพระประสงค์ของอัลลอฮ์ ﷻ เราไม่อาจพูดว่าเราประสบความสำเร็จเพราะภารกิจของเราเป็นภารกิจที่ไม่มีวันสิ้นสุด (Presentation โครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มุลนิธินัสนิตชน, 2560)

ดังนั้นจากการศึกษาบริบทของมุลนิธินัสนิตชนในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคกลาง พบว่า มุลนิธินัสนิตชนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ความรู้ในหลักการศาสนาอิสลามแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจศาสนาอิสลาม ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องต่อหลักการศาสนาอิสลาม การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟของมุลนิธินัสนิตชน ดังนี้

1) การใช้คำพูด ได้แก่ การกล่าวต้อนรับและแนะนำที่ดียาม การต้อนรับที่ทางมุลนิธินัสนิตชนมอบให้แก่มุอัลลัฟอย่างเป็นกันเองและเรียบง่ายทำให้มุอัลลัฟมีความรู้สึกเหมือนดังครอบครัวเดียวกัน การต้อนรับที่มีไมตรีจิตและการแนะนำอิสลามอย่างจริงใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มุอัลลัฟมีความประทับใจและยอมรับอิสลาม การให้คำปรึกษาที่ประทับใจ ทำให้มุอัลลัฟรู้สึกเป็นกันเองและมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ คือการใช้ชีวิตในรูปแบบอิสลาม การบรรยายที่เข้าใจง่ายและชัดเจน เป็นต้น

2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจมากน้อยเพียงใด การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้มุอัลลัฟสามารถรักษาตัวเองจากสิ่งที่ไม่ดีและขอโทษต่อผู้อื่นเมื่อกระทำผิดตลอดจนเป็นผู้มีจิตใจสงบ การเป็นแบบอย่างในเรื่องหลักการปฏิบัติสามารถทำให้มุอัลลัฟเรียนรู้หลักการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน และทำให้มุอัลลัฟสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้อย่างรวดเร็วและใช้ชีวิตตามแบบอย่างอิสลามอย่างมั่นคง

3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มุลนิธินัสนิตชนได้ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูกทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็นการเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ เช่น การบรรยายโดยนำเสนอผ่านช่องยูทูบ เฟซบุ๊ก และวิทยู เป็นต้น ทำให้มุอัลลัฟสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น การใช้หนังสือและตำราที่ได้รวบรวมเกี่ยวกับอิสลามเอาไว้ในแต่ละด้าน เช่น หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรมในอิสลาม ทั้งนี้อาจารย์บรรจง บินกาชัน ได้เขียนและแปลหนังสืออิสลามออกสู่สังคมอย่างมากมายเพื่อให้ผู้สนใจอิสลามสามารถอ่านและทำความเข้าใจต่อศาสนาอิสลาม และมุอัลลัฟสามารถศึกษาเรียนรู้อิสลามได้ทุกที่ทุกเวลา

การให้ความช่วยเหลือแก่มุอัลลัฟ คือ ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอยติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟังปัญหาของ

มุอัลลัฟ ส่งหนังสือไปให้และให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่มุอัลลัฟที่ขาดแคลน และจ่ายชะกาตให้กับมุอัลลัฟ รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้าค่ายมุอัลลัฟประจำปี เป็นต้น และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 5 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของโครงการอบรมผู้สนใจอิสลาม มูลนิธิสันติชน

3.5.4 มูลนิธิรักมนุษยชาติ: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคเหนือ

3.5.4.1 สภาพทั่วไปของภาคเหนือ

ภาคเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 17 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ น่าน พิชณุโลก ตาก อุตรดิตถ์ สุโขทัย เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ กำแพงเพชร พิจิตร และอุทัยธานี เป็นพื้นที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออกและด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านตะวันตก ติดต่อกับสหภาพเมียนมา

ภาคเหนือเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติมีความหลากหลายทางชีวภาพ ตลอดจนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงสู่ประเทศเพื่อนบ้าน จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าเกษตรแบบกึ่งหนาว ประกอบกับการมีทรัพยากรดิน ป่า น้ำ ที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นข้อมูลสำคัญของภาคเหนือ ดังนี้

สภาพทางภูมิศาสตร์และขอบเขตพื้นที่ ภาคเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศสหภาพพม่า และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีพื้นที่รวมประมาณ 106.03 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 33.0 ของพื้นที่ประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของภาคเหนือมีความแตกต่างกันจึงแบ่งพื้นที่ออกเป็นภาคเหนือ ตอนบน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงโดยมีแอ่งที่ราบระหว่างทิวเขาเป็นที่ตั้งชุมชน และภาคเหนือ ตอนล่างมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ โดยมีพื้นที่ภูเขาอยู่ทางด้านทิศตะวันตกและตะวันออก ดังนั้น สภาพพื้นที่ของภาคเหนือจึงสรุปได้ดังนี้

1) ภาคเหนือตอนบน ประกอบด้วยจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน รวม 8 จังหวัด มีพื้นที่รวม 54.1 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 51.0 ของพื้นที่ภาคเหนือ จำแนกเป็น

- 1.1) พื้นที่สูง (Highland) ประมาณ 33.5 ล้านไร่ (ร้อยละ 62.0)
- 1.2) พื้นที่ดอน (Upland) ประมาณ 16.2 ล้านไร่ (ร้อยละ 30.0)
- 1.3) พื้นที่ราบมีจำกัดเพียง 4.3 ล้านไร่ (ร้อยละ 8.0)

2) ภาคเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย จังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร นครสวรรค์เพชรบูรณ์และอุทัยธานีรวม 9 จังหวัด โดยมีพื้นที่รวม 51.9 ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ 49.0 ของพื้นที่ภาคเหนือ พื้นที่ราบเป็นที่ราบลุ่มของแม่น้ำปิง วัง ยม น่าน สะแกกรัง และป่าสัก ซึ่งเป็นแหล่งทำการเกษตรที่สำคัญ จำแนกเป็น

- 2.1) พื้นที่ราบ (Lowland) รวมทั้งสิ้นประมาณ 16.6 ล้านไร่ (ร้อยละ 32.0)
- 2.2) พื้นที่ดอน (Upland) 16.1 ล้านไร่ (ร้อยละ 31.0)
- 2.3) พื้นที่สูง (Highland) ประมาณ 19.2 ล้านไร่ (ร้อยละ 37.0)

สภาพภูมิอากาศ ภูมิอากาศของภาคเหนือจัดอยู่ในเขตร้อนแบบฝนเมืองร้อนเฉพาะฤดูกาล ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม 2 ทิศทาง คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงกลางเดือนตุลาคม ไปจนถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ และบางปีอาจเลยไปถึงกลางเดือนมีนาคม จะพัดเอาความหนาวเย็นจากประเทศจีนเข้าสู่ประเทศไทย จัดเป็นช่วงฤดูหนาวมีอากาศแห้ง ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม จนถึงปลายเดือนกันยายน พัดพาเอาความชื้นจากบริเวณเส้นศูนย์สูตรจัดเป็นช่วงฤดูฝน ภาคเหนือมีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของภาคประมาณ 25 องศาเซลเซียส โดยมีอุณหภูมิ สูงสุดในเดือนเมษายนประมาณ 42 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดในเดือนมกราคมประมาณ 15 องศาเซลเซียส ภาคเหนือมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,230 มิลลิเมตร/ปีโดยมีวันที่ฝนตกปีละประมาณ 110 วัน เขตที่มีฝนตกน้อยมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 800-1,000 มิลลิเมตร/ปีส่วนเขตที่ฝนตกชุกจะมี ปริมาณฝนสูงสุดถึง 2,000 มิลลิเมตร/ปี (แผนพัฒนาภาคเหนือ พ.ศ.2560-2565, 2561: 1-2)

3.5.4.2 มุสลิมไทยในภาคเหนือ

มุสลิมภาคเหนือ ภาคเหนือของประเทศไทยเป็นภูมิภาคหนึ่งที่มีมุสลิมตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่า 100 ปีมาแล้ว สถิติเป็นทางการที่รวบรวมไว้เมื่อ พ.ศ.2561 มีมุสลิมในจังหวัดเกือบทั้ง 9 จังหวัด จำนวน 16,263 คน ในภาคเหนือตามหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของมุสลิมที่เข้ามาเป็นกลุ่มแรก เป็นมุสลิมเชื้อสายเบงกาลีอพยพมาจากประเทศอินเดีย (ส่วนที่เป็นบังกลาเทศในปัจจุบัน) และจากพม่า ชุมชนแรกของมุสลิมในภาคเหนือ คือ ชุมชนข้างคลาน หรือบริเวณมัสยิดข้างคลานใน

ปัจจุบัน ซึ่งมีสยิดสร้างเมื่อรัชกาลที่ห้า ต่อมามุสลิมเชื้อสายจีนฮ่อ เข้ามาค้าขายและบางส่วนได้แต่งงานกับผู้หญิงพื้นเมืองมุสลิม (เชื้อสายเบงกาลี) และได้อพยพเข้ามามากขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ.2493 ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือ โดยรวมตัวกันบริเวณที่เรียกว่า บ้านฮ่อในปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยรัชกาลที่ห้า ได้มีมุสลิมเชื้อสายมลายูจากรัฐปะหัง เป็นกลุ่มผู้ปกครองและผู้ติดตามอพยพมาตั้งถิ่นฐานในรัชกาลที่ห้า โดยรวมตัวกันบริเวณชุมชนช้างคลาน เมื่อปะหังกลายเป็นของอังกฤษ ส่วนหนึ่งได้อพยพกลับไปตั้งถิ่นฐานทางภาคใต้ มุสลิมกลุ่มสุดท้ายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคเหนือคือเชื้อสายปากีสถาน โดยเฉพาะบางส่วนเข้าไปพร้อมกับการสร้างทางรถไฟสายเหนือ ตอนปลายรัชกาลที่ห้า ปัจจุบันมุสลิมในภาคเหนือเชื้อสายต่าง ๆ ได้อยู่ร่วมกัน โดยปราศจากความขัดแย้งทางด้านเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นมุสลิมเชื้อสายจีนฮ่อและเบงกาลี รองลงมา มุสลิมในภาคเหนือได้ตั้งถิ่นฐานกระจายไปตามจังหวัดต่าง ๆ มีมัสยิดเป็นทางการ จำนวน 51 แห่ง โดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่มีมุสลิมหนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ มีมัสยิดจำนวน 14 แห่ง ภาคเหนือ นับว่าเป็นภูมิภาคหนึ่งที่เป็นที่ชุมนุมของมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ และเป็นแหล่งกระจายมุสลิมไปสู่ภูมิภาคอื่น ๆ เช่น มุสลิมเชื้อสายเบงกาลี และปากีสถานได้เดินทางผ่านภาคเหนือไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สำหรับมุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือของไทย คือชาวจีนมุสลิมจากยูนนาน ได้อพยพเข้ามาตั้งรกรากในเมืองหลักในภาคเหนือของประเทศไทย เช่น เชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง และแม่ฮ่องสอน ประกอบอาชีพค้าขายผัก ผลไม้ ทำภัตตาคาร ร้านอาหาร และรายขายของชำ จนประสบความสำเร็จทางการค้า ทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของมุสลิมจีนจากยูนนานดีขึ้น คนกลุ่มนี้จึงได้รับชื่อเรียกใหม่ว่า “ฮ่อ” แต่เป็นคำที่ชาวจีนมุสลิมจากยูนนานถือว่าแสดงการดูถูกดูแคลน อย่างไรก็ตามแม้ว่าชื่อนี้จะไม่ใช่อีโก้ที่ชาวจีนมุสลิมจากยูนนานถูกใจนัก แต่ต่อมาก็ได้นำมาใช้เป็นชื่อในการจดทะเบียนมัสยิดของตนว่า “มัสยิดอิสลามบ้านฮ่อ” ในปี 1917 และการจดทะเบียนราษฎรกับหน่วยงานของรัฐ มีการสร้างครอบครัวกับชาวจีนหรือคนเมืองที่ไม่ใช่มุสลิมจนในปัจจุบันมีการสร้างชุมชนใหม่ที่บริเวณสันป่าข่อย รวมถึงในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดลำปาง การอยู่ร่วมกันในสังคมไทยล้านนา ทำให้ต้องมีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์หรือผสมกลมกลืนไปกับสังคมที่เข้ามาอยู่ ซึ่งกระบวนการผสมกลมกลืนที่เกิดขึ้นค่อนข้างซับซ้อน เนื่องจากชาวจีนมุสลิมมีจิตสำนึกและศักดิ์ศรีในการตัดสินใจเส้นทางชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจ และศาสนา ซึ่งกระบวนการปรับเปลี่ยนนี้แยกออกได้เป็นสามระดับ คือ (1) อัตลักษณ์ของพ่อค้าจีน (ก่อนปี 1940) เป็นยุคที่ชาวจีนมุสลิมรุ่นแรกที่อพยพเข้ามาได้รับการยอมรับจากสังคมในท้องถิ่นและชาวไทยภูเขาในฐานะของพ่อค้าชาวจีน ในช่วงนี้ชาวจีนมุสลิมต้องทำงานหนักเพื่อความสำเร็จทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของชีวิต ซึ่งคุณสมบัตินี้กลายเป็นอัตลักษณ์ที่รู้จักกันดีของคนกลุ่มนี้ คนเมืองในภาคเหนือและชาวไทยภูเขาเรียกมุสลิมจีนจากยูนนานกลุ่มนี้ว่า “เล้าป๋น” หมายถึง พ่อเลี้ยง แต่ถึงแม้การใช้ชีวิตร่วมกับคนส่วนใหญ่ไม่ได้มีปัญหามากมายอะไร แต่ชาวจีนยูนนานทั้งที่เป็นมุสลิมหรือไม่เป็นมุสลิมก็ถูกจับตามองจากเจ้าหน้าที่รัฐ เพราะเชื่อว่าเกี่ยวข้องกับการค้าฝิ่น โดยในตอนกลางศตวรรษที่ 20 ถูกเหมารวมว่า ฮ่อ ทุกคนค้าฝิ่น ซึ่งนำมาสู่นโยบายที่จะต้องกำจัดฮ่อทุกคนไปจากเชียงใหม่ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ชาวฮ่อจำนวนหนึ่งอาสาปราบฮ่อที่สร้างปัญหาให้ เพราะช่วงเวลานั้นมีชาวฮ่อจำนวนไม่น้อยที่แต่งงานอยู่กับผู้หญิงที่ไม่ใช่มุสลิม โดยหวังว่าจะมีชีวิตใหม่สามารถเป็นพลเมืองไทย และมีชีวิตมั่นคงได้ในอนาคต เรื่องนี้จึงมีส่วนช่วยให้ฮ่อสามารถผสมกลมกลืน

กับสังคมไทยได้เป็นอย่างดี (2) อัตลักษณ์ของมุสลิมไทย (ระหว่างปี 1940-1990) เมื่อสยามเปลี่ยนเป็นประเทศไทย และรัฐบาลใช้นโยบายผสมกลมกลืนกับชาวจีนในประเทศไทยควบคู่ไปกับนโยบายการสร้างชาติ การได้รับการศึกษาจากโรงเรียนที่ดีเป็นปัจจัยเบื้องหลังความสำเร็จในชีวิตของคนหลายคน ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเรื่องปกติที่ชาวจีนมุสลิมพยายามส่งลูกหลานเข้าเรียนในโรงเรียนคริสต์เตียนในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนมัธยมศึกษา เป็นการเพิ่มโอกาสในการได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น เรียนรู้ภาษาไทย ใช้ชื่อและนามสกุลเป็นภาษาไทย เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากสังคมไทย และสามารถไต่บันไดสังคมสู่สถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ดีขึ้นเช่นเดียวกับชาวจีนกลุ่มอื่นที่อพยพสู่ประเทศไทยในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ชาวจีนมุสลิมรุ่นใหม่จึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางในสังคมไทยปัจจุบัน และ (3) อัตลักษณ์ของมุสลิมข้ามชาติ (ระหว่างปี 1991 จนถึงปัจจุบัน) อิทธิพลของการสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต และเว็บไซต์ ได้ช่วยให้เกิดการเชื่อมโยงกับประเทศจีนและกลุ่มประเทศอาหรับดีขึ้น ชาวจีนมุสลิมจึงได้รับอิทธิพลจากการเมืองในโลกมุสลิมมากขึ้น ความผูกพันและความเป็นหนึ่งเดียวกันเพื่อรักษาและยึดมั่นในแนวทางของอิสลาม คือ การแต่งงานกับมุสลิมด้วยกันแทนที่จะเป็นคนต่างศาสนา แม้ว่าปู่ย่าตายายจำนวนหนึ่งก็ไม่ได้เป็นมุสลิมแต่กำเนิด โดยมองว่าจะเป็นเส้นทางที่จะทำให้ความศรัทธาในอิสลามอ่อนแอ การปฏิเสธการมีส่วนร่วมในประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ แต่จะโน้มนำให้เยาวชนมุสลิมจีนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นแทน และการเปลี่ยนใช้ชื่อทางการเป็นภาษาอาหรับ จากเดิมที่เคยมีสามชื่อ คือ ชื่อจีน (ใช้ที่บ้าน) ชื่อไทย (ใช้ที่โรงเรียนและที่ทำงาน) และชื่ออาหรับ (ใช้ในโรงเรียนศาสนาและมัสยิด) การใช้ชื่อเป็นภาษาอาหรับเป็นหนทางหนึ่งในการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมของชาวจีนมุสลิมในภาคเหนือของประเทศไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักจากที่ชาวมุสลิมจีนญานได้อพยพย้ายถิ่นมายังตอนเหนือของประเทศไทย ชนกลุ่มนี้ก็ยังสามารถรักษาอัตลักษณ์และศาสนาของตน ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ สามารถใช้ชีวิตร่วมกับชนต่างเผ่าพันธุ์ทั้งที่เป็นมุสลิมและศาสนิกชนในศาสนาอื่น แสดงให้เห็นถึงจุดยืนที่ชัดเจนต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกกฎหมายของชาวจีนฮ่อด้วยกัน และการมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจทำให้บุตรหลายเติบโตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมและประเทศไทย ที่พวกเขาเข้าไปร่วมอยู่ด้วย (อิศรา ศานติศาสน์, 2556: 9-19)

การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูลนิธิในภาคเหนือของประเทศไทยในการศึกษารั้วนี้ คือ มูลนิธิรักมนุษยชาติ และเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย 1) ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 2) ศูนย์อิสลามศึกษากองปางสา อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 3) ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไพร อำเภอปาง จังหวัดพะเยา และ 4) ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.4.3 มูลนิธิรักมนุษยชาติ

มูลนิธิรักมนุษยชาติ ได้อนุญาตให้จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2554 เลขทะเบียนลำดับที่ ชร 137/2554 ที่ตั้งสำนักงานของมูลนิธิ ตั้งอยู่เลขที่ 157 หมู่ที่ 14 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยนายยาลาลุดิง สาแมง และคณะ ได้ยื่นคำร้องขอจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิรักมนุษยชาติ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1.ส่งเสริมการศึกษา
 - 2.เผยแพร่วัฒนธรรมอิสลาม
 - 3.ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม
 - 4.สงเคราะห์เด็กกำพร้า คนยากจน และผู้ประสบภัยธรรมชาติ
 - 5.ส่งเสริมอารยธรรมแห่งมนุษยชาติ
 - 6.ส่งเสริมอาชีพ
 - 7.ร่วมพัฒนาชุมชนและบ้านเมือง
 - 8.ร่วมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 - 9.ร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
 10. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมือง แต่ประการใด
- ในการจัดการของมูลนิธิในวาระเริ่มแรก มีคณะกรรมการดำเนินงาน ดังรายนาม

ต่อไปนี้

1.นายมะนาเซ ดาโอะ	ประธานกรรมการ
2.นายยาลาลูติง สาแมง	กรรมการ/เลขานุการ
3.นายชนะ วงศ์ศักดิ์	กรรมการ

เครื่องหมาย/โลโก้ของมูลนิธิริกมนุษยชาติ

ปัจจุบันเครือข่ายมูลนิธิริกมนุษยชาติที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย

- 1) ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
- ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน มีมัสยิดอิสลามห้วยมะหินฝน สถานที่ตั้งมีเนื้อที่ 19 ไร่ ประกอบด้วยอาคารสถานที่ถาวร คือ 1) อาคารมัสยิด 2) อาคารเรียน 2 ห้อง 3) อาคารหอพักนักเรียนชาย 4) อาคารหอพักนักเรียนหญิง 5) อาคารคนผู้ใหญ่นักเรียนยากจน
- 2) ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
- 3) ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไทร อำเภอปง จังหวัดพะเยา
- 4) ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย

การเข้ามาตั้งศูนย์อบรมและเผยแพร่วัฒนธรรมอิสลามของศูนย์ศึกษาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับศาสนาอิสลามมีที่ทำการอยู่ภายในหมู่บ้าน โดยทำการให้ความช่วยเหลือและสงเคราะห์กลุ่มชาติพันธุ์ที่ยากจนจากพื้นที่อื่น ๆ เข้ามาไว้ในความดูแลขององค์กร โดยรับเอาเด็กกลุ่มชาติพันธุ์จาก

หมู่บ้านในจังหวัดเชียงรายมาดูแลให้การศึกษาและอบรมศาสนาอิสลาม บริบทการอบรมและดูแลในปัจจุบันนั้นมากลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย หลายทิศหลายทาง เด็กจึงมีนิสัยและพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป การให้การอบรมศาสนาอิสลามเพื่อให้เด็กมีวินัย เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีจิตอาสา มีคุณธรรม และจริยธรรม สามารถนำความรู้อิสลามที่ได้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเข้าใจในหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ทางศูนย์ส่งเสริมการเพาะปลูกพืชผักสวนครัว พืชเศรษฐกิจ การเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่าย พัฒนาการเรียนของนักเรียนให้ต่อเนื่อง และสามารถเรียนในระดับที่สูงขึ้นตามความสามารถของเด็ก และยังส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันตามวันสำคัญทางศาสนา จากชุมชนและผู้ปกครอง นักเรียน และรำลึกและเข้าใจถึงความสำคัญ และผลความดีของบทบัญญัติทางศาสนาอิสลาม (สหภาพ แชนย่า, 2559: 132)

ในเรื่องของนโยบายทั้ง 4 ศูนย์ มีการทำงานเชื่อมโยง และมีอุดมการณ์ การทำงานร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเสียสละ มีศูนย์เวียงหมอกเป็นศูนย์หลัก ศูนย์ประสานงานโครงการต่างๆ จำไปยังศูนย์สาขา เคยฟังหลายท่านเข้าใจว่า ในจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีพี่น้องทางภาคใต้ มาทำงานเพื่อเผยแพร่ศาสนาเป็นแผนยึดประเทศไทย เป็นข้อมูลที่ไม่เป็นธรรมกับคนทำงานเผยแพร่ศาสนา ซึ่งมีน้อยมาก สำหรับองค์กรมุสลิมที่ทำงานกับคนต่างศาสนิก นับได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีความเสียสละอดทน ซึ่งผู้เขียนเองเคยเข้าไปสัมผัสกับการทำงานของคณะทำงานกลุ่มนี้ หากไม่มีความอดทนจริง ๆ ก็ยากที่จะดำรงชีพอยู่ได้ ด้วยเงินเดือนเพียงเล็กน้อย หรือบางครั้งทำงานเป็นปี ยังไม่มีเงินตอบแทนต้องอาศัย การทำงาน ส่วนตัว ค่าขาย ปลูกผักเพื่อจะให้ดำเนินชีวิตของตัวเองและเด็ก ๆ ที่รับผิดชอบให้อยู่ได้ การทำงานจะเห็นได้ว่าใช้หลักสันติวิธีเป็นแนวทางการทำงานดังจะเห็นตัวอย่างการทำงานของศูนย์ห้วยมะหินฝน เมื่อปี พ.ศ.2544 ในความยากลำบาก แต่คณะทำงานก็ไม่นิ่งดูดายที่จะช่วยเหลือพี่น้องในพื้นที่ ได้บริจาคท่อน้ำประปาภูเขาให้บ้านห้วยมะหินฝน เพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์ทุกครัวเรือน โดยประสานขอความช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมจากประเทศสหรัฐอเมริกาบริจาการเงินจำนวนสี่หมื่นห้าพันบาทในการนี้ และยังมีแจกเสื้อผ้า และอาหารหลายครั้งมาแล้วเมื่อมีผู้บริจาคจากในและนอกประเทศ

1) ความเป็นมาของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สร้างความสมานฉันท์ ความปรองดอง ไม่มีความระแวงซึ่งกันและกัน เป็นแนวทางที่พี่น้อง แต่ละศาสนิกได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ณ ปัจจุบัน ด้วยกับการทำงานที่ทุ่มเทตามศูนย์ต่าง ๆ มีเด็กที่ต้องรับผิดชอบไม่ต่ำกว่าศูนย์ละ 50 คน สี่ศูนย์ ก็ประมาณ 200 คน ซึ่งเด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด นับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นเหตุให้ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมที่ทราบข่าว ทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกมาก

2) ประวัติทั่วไป

ใน ปี พ.ศ.2531 คณะกลุ่มเชิญชวนและเผยแพร่อิสลาม (ตะวะฮ์ดัลอิสลาม) ศูนย์มรกัสยะลาได้รายงานแก่พี่น้องมุสลิมปัตตานี ยะลา และนราธิวาสให้ทราบว่า มีผู้คนที่จังหวัดเชียงรายเข้ารับ

นับถืออิสลามทั้งหมู่บ้าน พวกเขาต้องการกำลังใจจากพี่น้องมุสลิม และยังมีอีกหลายหมู่บ้านที่อยากจะเรียนรู้และรู้จักศาสนาอิสลามและอยากจะเข้านับถือศาสนาอิสลาม

ใน ปี พ.ศ.2532 คณะเผยแผร์อิสลามแนวสันติและด้วยความรักมนุษยชาติ ได้เดินทางจากปัตตานี ยะลา และนราธิวาสของประเทศไทยจำนวน 70 กว่าคน เพื่อมาเยือนพี่น้องในจังหวัดเชียงรายเหนือสุดของประเทศไทย ผลที่ตามมาก็มีหลายคนเข้ามารับนับถือศาสนาอิสลาม คณะเผยแผร์ฯ ที่ได้มาในครั้งนั้นทั้งคณะดีใจที่ได้เห็นพี่น้องมาเป็นผู้เข้ารับนับถือศาสนาอิสลาม แล้วเมื่อกลับไปยังภาคใต้และได้รายงานให้คณะเผยแผร์อิสลามได้รับฟัง ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา คณะเผยแผร์อิสลามจากภาคใต้ได้ขึ้นมาเยือน และเผยแผร์อิสลามในจังหวัดเชียงราย 2-3 ครั้งของทุก ๆ ปี เมื่อมีผู้เข้ารับอิสลามเพิ่มขึ้นพวกเขาก็ต้องการสร้างมัสยิดเป็นสถานที่ละหมาด เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของผู้นับถือศาสนาอิสลามและกิจกรรมในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การศึกษา และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ดังนั้นพี่น้องมุสลิมเดิมได้ช่วยกันบริจาคทรัพย์สินเพื่อสร้างมัสยิด เช่น มัสยิด ที่บ้านม้ง แม่เปา อ.พญาเม็งราย มัสยิดอิสลาม เวียงหมอก อ.เชียงของ มัสยิดอิสลามบ้ายปางสา และมัสยิดอิสลามบ้านห้วยมะหิน ผน อ.แม่จัน จังหวัดเชียงราย และได้สร้างมัสยิดเพื่อมุสลิมใหม่ที่จังหวัดพะเยา จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดสระบุรี

ในด้านการศึกษได้ส่งเสริมการศึกษาทางสามัญควบคู่กับทางศาสนาอิสลาม เด็กมุสลิมรุ่นแรกจากอำเภอเวียงเชียงรุ้งได้เป็นอาจารย์ และเด็กชาวดอย แม่มาลี อ.ปง จังหวัดพะเยา ได้ศึกษาจนจบระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยอิสลามยะลา มีความมุ่งมั่น เสียสละกลับพัฒนาบ้านเกิดของตัวเองในการดูแลเด็ก ๆ มุอัลลัฟให้อยู่ในแนวทางของอิสลาม

3) การกิจและกิจกรรม

1.จัดหาทุน อุปกรณ์ และจัดเตรียมสถานที่พักอาศัยสำหรับเด็กมุอัลลัฟของศูนย์ฯ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิรักมนุษยชาติทั้งสี่ศูนย์ และจัดหาอาหาร เสื้อผ้า อุปกรณ์การเรียน และอื่น ๆ

2. ให้เด็กนักเรียนไปเรียนที่โรงเรียนของรัฐในเวลาเรียนปกติ และส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ฝึกการอ่านพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และปฏิบัติศาสนกิจนอกเวลาเรียนสามัญ

3. ให้การอบรมจริยธรรมอิสลามแก่เด็กนักเรียน และดูแลให้เป็นพลเมืองที่ดีห่างไกลจากสิ่งเสพติด และสิ่งลามก

4.จัดอบรมแนะนำศาสนาอิสลามให้กับผู้ที่สนใจจะเรียนรู้ศาสนาอิสลาม และอบรมจริยธรรมอิสลาม

5.ให้ร่วมมือกับคณะเผยแผร์ศาสนาอิสลามในการไปเยือนตามหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อมาเผยแผร์ศาสนาอิสลามในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียง

6.ช่วยเหลือผู้สนับสนุนทุนการศึกษาหรือผู้อุปการะสำหรับเด็กนักเรียนที่จะเรียนต่อทางสามัญควบคู่กับทางศาสนาในระดับชั้นสูงกว่าที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิฯ

7. ฝึกทักษะการประกอบอาชีพเบื้องต้น

8. จัดหาเงินบริจาคเพื่อช่วยเหลือมุอัลลัฟที่จะแต่งงานและมีครอบครัว

9. ร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อฟื้นฟูแนวทางสันติในการเผยแพร่อิสลาม และขยายความร่วมมือกับองค์กรสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ โดยการเผยแพร่ศาสนาตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

3.5.4.4 การเป็นมุสลิมของกลุ่มเยาวชนชาวเขาผ่านศูนย์เรียนรู้อิสลามของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

ในศูนย์เรียนรู้อิสลามฯ ที่อยู่ภายใต้ของมูลนิธิรักมนุษยชาติทั้งสี่ศูนย์ เยาวชนชาวเขา จะได้รับการอบรมเกี่ยวกับวินัยของหอฟัก และตารางการปฏิบัติศาสนกิจในแต่ละวัน และได้รับการอบรมรายละเอียดทุกด้านเกี่ยวกับมุสลิมที่ควรรู้และพึงปฏิบัติ ทั้งหลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ หลักจริยธรรม การปฏิบัติศาสนกิจในศูนย์เรียนรู้อิสลามฯ จะอยู่ภายใต้การดูแลของนักดาอีย์และรุ่นพี่มุสลิม (ชาวเขา) คอยดูแลและให้ความช่วยเหลือ เด็กชาวเขามุสลิม คือมูอัลลัฟ เด็กทุกคนจะได้รับชื่อใหม่ เป็นชื่อภาษาอาหรับมีความหมายไพเราะตามหลักการอิสลาม การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมสำหรับเด็กชนชาวเขาโดยการปลูกฝังเรื่องหลักการของศาสนาอิสลาม และหน้าที่ของเยาวชนมุสลิมอันพึงปฏิบัติ เพื่อให้ห่างไกลจากอบายมุขและเข้าหาคำสอนทางศาสนาอิสลาม รวมถึงการยึดมั่นศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ (สมัคร์ กอเซ็ม, 2557: 62)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามูลนิธิรักมนุษยชาติในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคเหนือ โดยให้การดูแลให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมูอัลลัฟในภาคเหนือของมูลนิธิรักมนุษยชาติ คือ กลุ่มเยาวชนชาติพันธุ์ที่มาจากหลากหลายชาติพันธุ์และต่างพื้นที่ โดยกลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ม้งและอาข่า ส่วนกลุ่มอื่น ๆ เช่น ลีซู มูเซอ และพม่า เป็นต้น ปัจจุบันเครือข่ายมุสลิมรักมนุษยชาติ (Human Mercy Foundation) มีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอยู่ 4 ศูนย์ ประกอบด้วย 1.ศูนย์อิสลามบ้านห้วยมะหินฝน อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย 2. ศูนย์ศึกษาอิสลามบ้านเวียงหมอก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย 3.ศูนย์อิสลามศึกษาบ้านปางสา อำเภอแม่จันท์ จังหวัดเชียงราย และ 4.ศูนย์เรียนรู้อิสลามบ้านแสงไพร อำเภอปง จังหวัดพะเยา ในฐานะเป็นศูนย์อิสลามอบรมจริยธรรมอิสลาม การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟของทั้ง 4 ศูนย์ มีการดำเนินงานเชื่อมโยงและมีอุดมการณ์การทำงานร่วมกัน โดยเน้นเรื่องการเสียสละ มีศูนย์เวียงหมอกเป็นศูนย์หลัก ศูนย์ประสานงานโครงการต่าง ๆ จ่ายไปยังศูนย์เครือข่าย มีแนวทางการดำเนินงาน คือสร้างความเข้าใจอันดีต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรม สร้างความสมานฉันท์ความปรองดอง ไม่มีความระแวงซึ่งกันและกัน ณ ปัจจุบัน ด้วยกับการทำงานที่ทุ่มเทตามศูนย์ต่าง ๆ มีเด็กมูอัลลัฟที่ต้องรับผิดชอบไม่ต่ำกว่าศูนย์ละ 50 คน ซึ่งเด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมดนับเป็นภาระหนักอย่างยิ่ง การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มูอัลลัฟของมูลนิธิรักมนุษยชาติ ดังนี้

1.การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ เพราะเด็กที่อยู่ในศูนย์เรียนรู้อิสลามมาจากครอบครัวที่ยากจนและขาดโอกาสทางการเรียนศึกษา จึงทำให้ศูนย์ต้องรับภาระในการช่วยเหลือและให้การดูแลปัจจัยยังชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังมีความต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกจำนวนมาก

2.การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ ตลอดจนหลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทราลิกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขออุมมา เป็นต้น ทั้งนี้เด็กแต่ละคน มีความแตกต่างกันเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม บางคนเรียนรู้และเข้าใจได้อย่างรวดเร็วเนื่องจากมีความสนใจและศึกษาอย่างต่อเนื่อง บางคนต้องใช้เวลา และใส่ใจให้ความสำคัญในการเรียนรู้ เพื่อให้ตนเองมีความรู้ความเข้าใจในหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3.การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิริวิไลพิทย (CivilizePittaya School) ประเภทเอกชนสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย นักเรียนเป็นชนเผ่าต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า มูเซอ ลีซอ คนเมือง ม้ง และคนมลายู เป็นนักเรียนประจำโรงเรียนศิริวิไลพิทยาได้ก่อตั้งโดยมูลนิธิริกรมมนุษยชาติในวันที่ 15 พฤษภาคม 2556 โดยมีนายมะนาเซ ดาโอะ เป็นผู้รับใบอนุญาตและนายมุฮัมมัด เจมี เป็นผู้บริหาร ปีแรกทำการเปิดสอนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 36 คน และมีครูจำนวน 7 คน ในปีการศึกษา 2557 ได้เปิดสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีจำนวนนักเรียนประมาณ 86 คน และมีครูจำนวน 10 คน ในปีการศึกษา 2558 ได้ทำการเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ 1-3 มีอาคาร 3 หลัง ได้แก่ อาคารเรียน 2 อาคาร เป็นอาคารเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 และอาคารเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 1-3 อีกอาคารเป็นโรงอาหารและห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมโดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตร รูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม ทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิมที่ครอบคลุมถูกต้อง และมีโครงการเปิดชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม. 4-6 มีวัตถุประสงค์และเป้าหมาย คือ

1) เพื่อนักเรียนมุสลิม สามารถเรียนต่อถึงจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 ในโรงเรียนศิริวิไลพิทยา

2) เพื่อให้โรงเรียนศิริวิไลพิทยาสามารถส่งนักเรียนมุสลิมไปศึกษาต่อระดับมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ

3) เพื่อดำเนินการไปตามนโยบายของฝ่ายรักษาความมั่นคงของรัฐ ซึ่งไม่ให้เราส่งนักเรียนที่ไม่มี บัตร ปช. ออกไปเรียนต่อต่างจังหวัด

4) เพื่อชาวมุสลิมผู้สนับสนุนมีความภูมิใจในการตะวะห์และดาร์เปียะห์ และพี่น้องมุสลิมมีโอกาสสนับสนุนตะวะห์อิสลามในเชียงรายให้ก้าวหน้าต่อไป และช่วยเหลือโรงเรียนศิริวิไลพิทยาในการทำหน้าที่แทนชาวมุสลิมต่อไป

และสามารถสรุปเป็นภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 6 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิรักมนุษยชาติ

3.5.5 มุลินีเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน: องค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)

3.5.5.1 สภาพทั่วไปภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน

1) ที่ตั้ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตั้งอยู่ระหว่างละติจูด $14^{\circ}7'$ ถึง $18^{\circ}27'$ เหนือ และลองจิจูด $100^{\circ}54'$ ถึง $105^{\circ}37'$ ตะวันออก ตั้งอยู่ในตำแหน่ง ศูนย์กลางของอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง โดยมีอาณาเขตติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ด้านตะวันออก และด้านเหนือ มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน และด้านใต้ ติดต่อราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีเทือกเขาพนมดงรักกั้นพรมแดน

2) พื้นที่และลักษณะภูมิประเทศ มีพื้นที่รวมประมาณ 170,218 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 105.53 ล้านไร่) ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง มีความลาดเอียงไปทางตะวันออก มีลักษณะคล้ายกระทะ แบ่งเป็น 2 เขตใหญ่ ได้แก่ บริเวณแอ่งที่ราบโคราช อยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล และชี ลักษณะเป็นที่ราบสูงสลับกับเนินเขา และบริเวณแอ่งสกลนคร อยู่ทางตอนเหนือของภาค ตั้งแต่แนวเขาภูพานไปจนถึงแม่น้ำโขง เทือกเขาที่แบ่งระหว่างแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร ได้แก่ เทือกเขาภูพาน

3) ภูมิอากาศ มีอากาศร้อนชื้นสลับกับแล้ง แบ่งเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์- พฤษภาคม อากาศจะร้อนและแห้งแล้งมาก จังหวัดที่มีอุณหภูมิสูงสุด คือ อุตรธานี ฤดูฝน ช่วงเดือน พฤษภาคม-ตุลาคม ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกเป็นบริเวณกว้าง แต่มีแนวเทือกเขาตงพญาเย็นและสันกำแพงกั้นลมฝนจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ส่งผลให้พื้นที่แอ่งโคราช ซึ่งเป็นเขตเงาฝนจึงมีสภาพแห้งแล้งกว่าแอ่งสกลนคร จังหวัดที่มีฝนตกมากที่สุด คือ นครพนม ฝนตกน้อยที่สุด คือ นครราชสีมา ฤดูหนาว ช่วงเดือนพฤศจิกายน-เดือนกุมภาพันธ์ อากาศ

หนาวเย็น ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือจากประเทศจีน จังหวัดที่มีอุณหภูมิต่ำสุด คือ จังหวัดเลย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน มีพื้นที่การ ปกครองครอบคลุม 20 จังหวัด เป็นภาคที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่สุด และมีประชากรมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ ภาคอื่น ๆ คือ มีพื้นที่ ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ และมีประชากรมากเป็นสัดส่วน 1 ใน 3 ของประเทศ หรือประมาณ 23 ล้านคน เป็นภาคที่มีพื้นที่เกษตรกรรมมากที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 44 ของประเทศ อีกทั้งยังเป็น พื้นที่ ที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานที่มี ประเพณีและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นสืบมาช้านานโดยมีแหล่งโบราณสถาน ศิลปะ สถาปัตยกรรม และ โบราณคดีซึ่งเป็นมรดก ของประเทศที่สำคัญ แต่ประชากร ส่วนใหญ่ในภาคอีสาน ยังคงประสบกับปัญหาความยากจน โดย พบว่ามีสัดส่วนคนจนสูงกว่าทุกภูมิภาคถึงร้อยละ 59.8 สัดส่วนผู้ด้อยโอกาสสูงที่สุดร้อยละ 49.3 เกษตรกรกว่า 1 แสน ครอบครัวไม่มีที่ดินทำกิน คิดเป็นร้อยละ 5 ของครัวเรือน ทั้งหมดในภาค หรือ คิดเป็น 23% ของครัวเรือนที่ไม่มีที่ทำกินทั้งหมดของประเทศ นับเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนต้อง อพยพไปขายแรงงานที่อื่นเป็นจำนวนมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นเข้า กรุงเทพฯ เมืองใหญ่ ๆ หรือต่างประเทศ เพื่อไปแสวงหา โอกาสทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมที่ดีกว่า (สมเชาวน์ บำรุงชัย, 2559: 72)

สังคมมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน)

ภาคอีสานปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างน้อยภาพลักษณ์เก่า ๆ ที่มีอยู่ว่า เป็นภาคที่แห้งแล้ง กันดาร ยากจน ก็เริ่มมีคนรู้จักกันว่า อีสานรับการพัฒนาและการเอาใจใส่จาก หน่วยงานของทางราชการอย่างต่อเนื่อง จนในขณะนี้อีสานได้กลายเป็นสีเขียวขึ้นมาในหลายท้องที่ ปัจจุบันอีสานได้กลายเป็นภูมิภาคที่คนให้ความสนใจ เพราะเป็นประตูอินโดจีนไม่ว่าจะเป็นประเทศ ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้มีนายทุนอุตสาหกรรมจำนวนมากสนใจที่จะมาลงทุนในภูมิภาคแห่งนี้ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะแรงงานที่มีอยู่เป็นจำนวนมากที่มีความอดทนสูง มีความซื่อสัตย์ มีความสามารถ และมีฝีมือ ที่ดินยังมีราคาถูก นอกจากนั้นแล้ว ระบบการคมนาคมยังมีเครือข่ายเชื่อมโยงกันอย่างทั่วถึง มีโครงสร้างพื้นฐานค่อนข้างพร้อม (ปริดา ประพฤติชอบ, 2559: 10) สำหรับมุสลิมแล้ว ภาคอีสานซึ่ง เดิมมีความรู้สึกว่าเป็นดินแดนต้องห้ามสำหรับมุสลิม เพราะเห็นว่าไม่มีมุสลิมอยู่หรือมีแต่จำนวนน้อย ขาดแคลนกุโบร์หรือสุสานสำหรับฝังศพเมื่อเสียชีวิตลง ขาดแคลนมัสยิดอันเป็นศูนย์รวมในการ ประกอบศาสนกิจ ขาดโรงเรียนสอนศาสนาสำหรับลูกหลาน ขาดร้านอาหารทะเลที่สามารถบริโภค ได้ตามหลักการอิสลาม มุสลิมทั่วไปจึงไม่ปรารถนาจะเข้ามาสัมผัส ไม่ว่าเข้ามาเพื่อรับราชการ ค่าขาย ศึกษาต่อ หรือจะเข้ามาท่องเที่ยวก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาสิบกว่าปีก็ได้มีการเคลื่อนไหว นับตั้งแต่ได้จัดให้มีการสำรวจประชากรมุสลิมในภูมิภาคนี้ขึ้นมา ซึ่งก็ปรากฏว่ามีมุสลิมอยู่ในทุกจังหวัด และเกือบทุกอำเภอ จากอำเภอที่มีอยู่กว่า 260 อำเภอ ใน 20 จังหวัดโดยในแต่ละอำเภอจะมีอยู่มาก บ้าง น้อยบ้าง ตั้งแต่อำเภอละ 1-2 ครัวเรือนไปจนกระทั่งนับสิบนับร้อยครัวเรือน (ปริดา ประพฤติ ชอบ, 2559: 10) ความหลากหลายของมุสลิมในภูมิภาคนี้มีตั้งแต่เชื้อสายปาตานีที่มีมาก่อนกลุ่มอื่น รวมไปถึงเชื้อสายอื่นที่เดินทางมาจากทางภาคกลาง ภาคใต้ ตลอดจนมุสลิมพม่าและบังคลาเทศที่ หลบหนีภัยทางการเมืองและความยากแค้นเข้ามาหาถิ่นในภาคอีสานแห่งนี้ ชาวคราวเกี่ยวกับการ จัดสร้างมัสยิดในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคอีสานเริ่มเป็นที่แพร่หลายมากขึ้น

ชาวมุสลิมซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้อพยพเข้ามาในภูมิภาคนี้เมื่อประมาณ 60-70 ปีมาแล้ว มุสลิมเชื้อสายปากีสถานเป็นกลุ่มแรกที่อพยพเข้ามาติดตามด้วยมุสลิมเชื้อสายมลายู ต่อมามุสลิมเชื้อสายบังคลาเทศได้อพยพเข้ามาสมทบ และมีชาวอิสานบางส่วนได้เข้ารับศาสนาอิสลาม ทำให้สังคมชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นสังคมที่มีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ แต่ก็มิได้เป็นอุปสรรคในการอยู่ร่วมกัน เพราะมีหลักการอิสลามเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงความผูกพันระหว่างกัน ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย คือ การค้าโค กระบือ ดังนั้นเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพ ชาวมุสลิมจึงต้องตั้งถิ่นฐานกระจายในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภูมิภาค แทนการตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณเดียวกัน ดังเช่นปรากฏในภูมิภาคอื่น ๆ อาทิเช่น ภาคใต้ และภาคกลาง ปัจจุบันชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นกลุ่มที่มีความขยันขันแข็งและอดทนในการทำงาน จึงทำให้มีฐานะมั่นคงทางเศรษฐกิจและยังคงรักษาเอกลักษณ์ต่าง ๆ ไว้ได้ ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง จึงทำให้โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมยังไม่แตกสลาย ชาวมุสลิมในภูมิภาคนี้มีความเคร่งครัดในศาสนาอิสลาม และมีกิจกรรมทางศาสนาร่วมกันเป็นประจำ เช่น การละหมาด การทำบุญ เป็นต้น นอกจากนี้ชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังได้มีการรวมกลุ่มกันในรูปแบบขององค์การ กล่าวคือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ชมรมนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่น องค์กรเหล่านี้ มีบทบาท ในการพัฒนาและเผยแพร่หลักการอิสลามต่อชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างชาวมุสลิมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จากการอยู่ร่วมกันของชาวมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้มีการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมระหว่างกันจนมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองต่างจากชาวมุสลิมในภาคอื่น ๆ ของประเทศ กล่าวคือชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือใช้วัฒนธรรมการแต่งกายแบบชาวมาลายู และใช้การรับประทานอาหารแบบชาวปาตานและภาษาสื่อสารใช้ภาษาไทยกลาง การหล่อหลอมทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้คำนึงถึงความคล่องตัวในการเลือกปฏิบัติตามวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น อาหารการรับประทานอาหารแบบชาวปาตานนิยมบริโภคเนื้อสัตว์ ซึ่งสามารถหาได้โดยง่ายในภูมิภาคนี้ ส่วนการปรับตัวและกลมกลืนทางวัฒนธรรมกับกลุ่มชนที่ต่างศาสนา ชาวมุสลิมจะมีความสัมพันธ์ด้วยเฉพาะในสิ่งที่ไม่ขัดต่อหลักการอิสลามเท่านั้น เช่น ภาษาพูด การประกอบอาชีพ เป็นต้น แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยปราศจากความขัดแย้ง ในปัจจุบันชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เริ่มมีบทบาทต่อสังคมในภูมิภาคมากขึ้นทั้งบทบาททางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง แม้ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยก็ตาม ที่สำคัญที่สุดคือบทบาททางด้านเศรษฐกิจ โดยชาวมุสลิมสามารถผูกขาดการค้าโค กระบือในภาคตะวันออกเฉียงเหนือนอกจากนี้ยังเป็นเจ้าของกิจการอื่น ๆ อีกมากมาย เช่น กิจการรถทัวร์ โรงแรม ฯลฯ บทบาททางด้านสังคม ชาวมุสลิมมีส่วนในการพัฒนาสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่าง ๆ เช่นการริเริ่มเปิดตลาดนัดโค กระบือ การส่งเสริมปศุสัตว์ เป็นต้น ทำให้ชาวมุสลิมได้รับความไว้วางใจจากประชากรในภูมิภาคคัดเลือกให้เป็นผู้นำชุมชนในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ในอนาคตชาวมุสลิมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคงจะมีบทบาทต่อสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ในฐานะประชากรส่วนหนึ่งของภูมิภาคนี้ (วิชาญ ชูช่วย, 2533: บทคัดย่อ) ในส่วนของการปฏิสัมพันธ์ในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานโดยทั่วไปมักจะเข้าใจกันในหมู่คนไทย รวมทั้งชาวมุสลิมภาคอื่น ๆ ว่า เป็นภาคที่มีมุสลิมอยู่น้อยมาก และในปัจจุบันก็เป็นที่ยอมรับ

โดยทั่วไปว่ามุสลิมเป็นประชากรส่วนหนึ่งในภูมิภาคนี้ จากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมมุสลิมอีสานที่มีแนวโน้มในการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ลักษณะของพื้นที่ภาคอีสานมีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน คือ

1. ในพื้นที่ที่ไม่มีชุมชนมุสลิมอยู่เลยแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลามมาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม

2. มุสลิมภาคอีสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอีสานที่แต่งงานกับมุสลิม จึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้ในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่รวมกันของทั้ง 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม เนื่องจากคนอีสานนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน

3. เมืองคัมภีร์มุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ความเป็นชุมชนในพื้นที่เกิดจากการก่อตัวของสมาชิกที่มีความแตกต่างหลากหลายทางด้านสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และในพื้นที่ของการวิจัยครั้งนี้พบว่าประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม ที่แต่ละกลุ่มมีความเชื่อความศรัทธาแตกต่างกัน โดยมีศาสนสถานของแต่ละกลุ่มความเชื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงความหลากหลายในชุมชนได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลนี้สังคมอีสานจึงมีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้ทุกวัฒนธรรมสามารถที่จะดำรงรักษาความแตกต่างทางวัฒนธรรมให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ ไม่มีใครบังคับให้ใครทำตามวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งได้ ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละศาสนานี้เองที่เป็นตัวกำหนดในการติดต่อสื่อสารทางสังคมและสร้างปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาและสังคมขึ้นมา

1) ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนา

1.1 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างพี่น้องมุสลิมด้วยกันเอง คือ การรวมตัวกันละหมาดของประชาชนในทุกวันศุกร์และวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมในเดือนรอมฎอน มุสลิมต่างร่วมละหมาดและทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมจัดงานเลี้ยงประจําปีสยิดเพื่อหาเงินสนับสนุนซ่อมแซมบำรุงมัสยิดประจำปี การจัดค่ายอบรมภาคฤดูร้อนให้กับเยาวชนการเดินทางของผู้มีความรู้และอาจารย์ในภาคอีสานที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในพื้นที่อื่น

1.2 ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาระหว่างมุสลิมกับเพื่อนต่างศาสนา คือ โครงการเสวนา 3 ศาสนา ซึ่งจัดขึ้นทุกปีของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดขอนแก่น เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านศาสนาในเรื่องหลักความเชื่อ หลักปฏิบัติของทั้ง 3 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ และศาสนาอิสลาม องค์กรมุสลิมในภาคอีสานยังได้ถูกรับเชิญให้เข้าร่วมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานวันพ่อกับวันแม่ ทางราชการก็ให้เกียรติตัวแทนของมุสลิมได้ขึ้นกล่าวคำอวยพร และการอบรมให้ความรู้เรื่องศาสนาอิสลามกับทหารใหม่ที่จะลงไปปฏิบัติงานในภาคใต้ การเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานในหน่วยงานเดียวกัน การค้าขาย หรือในงานสังสรรค์ต่าง ๆ ตามโอกาสสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับคำเชิญ

2. ปฏิสัมพันธ์ด้านสังคม พบได้จากการที่ประชาชนต่างวัฒนธรรมมีกิจกรรมที่ร่วมกันทำ ได้แก่ การประกอบอาชีพ การร่วมงานทางสังคมในโอกาสสำคัญต่าง ๆ การขอความช่วยเหลือและยอมรับการแก้ไขปัญหาโดยผู้ใหญ่ของแต่ละวัฒนธรรม และการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม

การดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานนั้นขึ้นอยู่กับสามปัจจัยด้วยกัน คือ ปัจเจกบุคคล องค์กร และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมทั้งสามปัจจัยนี้มีส่วนทำให้อัตลักษณ์มุสลิมดำรงอยู่ได้ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน โดยเริ่มจากการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมให้มีการสืบทอดต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เริ่มจากการปฏิบัติในครอบครัวและส่งเสริมให้บุตรหลานมีความรู้ในเรื่องศาสนาเพื่อปฏิบัติอัตลักษณ์มุสลิมได้อย่างถูกต้อง เมืองโคราชที่หน้าที่ช่วยส่งเสริมทำให้เกิดสังคมมุสลิมขึ้นในภาคอีสานที่มีการพัฒนา ปรับตัว เรียนรู้ เพื่อให้อัตลักษณ์ของมุสลิมดำรงอยู่ได้โดยไม่เกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม ทำให้มุสลิมสามารถอยู่ได้ในทุกที่ทุกเวลาถึงแม้จะเป็นประชาชนกลุ่มน้อยในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสานโดยการกระทำไม่กระทบต่อเพื่อนร่วมสังคม อีกทั้งเพื่อนร่วมสังคมยังเป็นฝ่ายคอยเตือนเมื่อมุสลิมลืมที่จะปฏิบัติอีกด้วย (หะยา ปาทาน และธีระพล เจริญพันธุ์, 2564: 143-147) ความเป็นชุมชนมุสลิมในพหุสังคมอีสาน ชุมชนมุสลิมมีกลไกต่าง ๆ ในการรักษาความสัมพันธ์ภายในกลุ่มชาวมุสลิม ประกอบด้วย ความเชื่อในศาสนาอิสลามเดียวกัน การเคารพต่อผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน การให้เกียรติ และแบ่งหน้าที่กันทางสังคม การใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร การยอมรับความแตกต่างทางการปฏิบัติในมิติศาสนบัญญัติ ความรู้สึกร่วมถึงความเป็นพี่น้องในศาสนาเดียวกัน ความเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และความรัก ความเสียสละที่มีต่อมัสยิดในฐานะผู้ดูแลรักษาเหมือนกัน ไม่มีใครกลุ่มใดเป็นเจ้าของเพียงคนเดียวหรือกลุ่มเดียว ส่วนกลไกการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมกับกลุ่มวัฒนธรรมอื่น ๆ ประกอบด้วย การประนีประนอม การให้เกียรติ การอดกลั้นต่อข้อขัดแย้งทางการเมือง การใช้ภาษาเดียวกันในการสื่อสาร (ภาษาถิ่น/ภาษาไทยกลาง) การเข้าใจขอบเขตในการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา การไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความคุ้นเคย รู้จักกันมานาน การเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และการแบ่งปัน การร่วมลงทุนทางธุรกิจ ดังนั้นกระบวนการสร้างสังคมมุสลิมในพหุสังคมอีสานถูกสร้างขึ้นด้วยกลไกสำคัญต่าง ๆ ได้แก่ (1) การสร้างคุณค่าและความศรัทธาร่วมกัน โดยผ่านการใช้หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม บทบาทของมัสยิด ได้นำมาสู่การรวมกลุ่มของชุมชนมุสลิมบนพื้นฐานความศรัทธาร่วมกัน (2) การสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิม เป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นผ่านภาพลักษณ์ทางกายภาพเพื่อให้ความเป็นมุสลิมมีความเด่นชัด (3) การดำรงรักษาและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมุสลิมและชุมชนวัฒนธรรมอื่น ๆ โดยผ่านการเคารพและการยอมรับในความแตกต่างทางความเชื่อ การช่วยเหลือ การรู้จักคุ้นเคยกัน ความเป็นเครือญาติ การประนีประนอม และการอดกลั้นต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น การใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร ตลอดจนการเคารพในขอบเขตทางการเข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนาและสังคม (จิรศักดิ์ โสะสัน, เยาวลักษณ์ อภิชาติवलลภ และมณีนัย ทองอยู่, 2551: 87)

ชาวไทยมุสลิมมีจำนวนประชากรน้อยมาก เมื่อเทียบกับสัดส่วนของประชากรคนอีสาน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สิ่งที่ที่น่าสนใจคือ มุสลิมอีสานสามารถที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นมุสลิมและมีกระบวนการสร้างสังคมมุสลิมของเขาได้อย่างไร เพราะเมื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของมุสลิมอีสานจะพบว่า มุสลิมอีสานกลุ่มแรก (ชาวปาตานจากประเทศปากีสถาน) ที่อพยพมาอาศัยอยู่ในภาค

อิสานมีมาตั้งแต่หลังจากช่วงสงครามโลกครั้งที่หนึ่งเป็นต้นมา พร้อมกับการสร้างทางรถไฟสายอิสานตอนล่างข้ามดงพระยาเย็น (นครราชสีมา-สุรินทร์-อุบลราชธานี) ในปี พ.ศ.2443 จนกระทั่งถึงปัจจุบันที่มีมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในภาคอิสาน นับว่าเป็นเวลาหลายทศวรรษที่มุสลิมอิสานตั้งหลักแหล่งอยู่ในดินแดนแห่งนี้ นอกจากการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนมุสลิมอิสานก็ยังมีความแตกต่างจากชุมชนมุสลิมทั่วไปที่เห็นว่าการรวมตัวเป็นหมู่บ้านอย่างชัดเจน เหมือนกับชุมชนมุสลิมในภาคใต้ ภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคตะวันออก ซึ่งแทบหาภาพชุมชนมุสลิมในอิสานอย่างภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยไม่ได้เลย อย่างไรก็ตามในการทำงานเพื่อพัฒนาสังคมมุสลิมในภาคอิสานปัจจุบันมีการจัดตั้งคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นจังหวัดแรกในภาคอิสานและมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสานได้เข้ามาทำงานเพื่อสังคมมุสลิมอิสาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้คำปรึกษา หรือเป็นองค์กรประสานงานระหว่างมัสยิดในท้องที่ต่าง ๆ ตลอดจนการประสานงานทั้งองค์กรมุสลิมในส่วนกลางและกับหน่วยงานราชการ (ปรีดา ประพฤตชอบ, 2559: 11)

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี : ศูนย์รวมของเด็กเยาวชนมุสลิมและผู้สนใจอิสลาม

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 สภาพสังคมและการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมในภาคอิสาน อยู่ในสภาพที่ด้อยโอกาสในเรื่องการศึกษาหาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องศาสนาอิสลาม ไม่มีครูสอนศาสนา และแหล่งเรียนรู้อัลกุรอานและหลักการศาสนาอิสลาม จากสภาพดังกล่าวทำให้ครูฮารูน สะมาเด๊ะ และพี่น้องมุสลิมอีกบางส่วนในเทศบาลเมืองอุดรธานีในขณะนั้นได้เริ่มต้นมีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินการต่าง ๆ ให้มีการเรียนการสอนอัลกุรอานขึ้น โดยมีมุสลิมเชื้อสายปาตานีได้เอารถรับ-ส่งลูกหลานมุสลิมในตัวเมืองจังหวัดอุดรธานีเพื่อเรียนรู้หลักการศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐานที่บ้านพักของครูฮารูนในชุมชนเทศบาลเมืองอุดรธานี ซึ่งจัดให้มีการเรียนการสอนศาสนาสำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ขึ้น จึงนับได้ว่าการฟื้นฟูจิตวิญญาณของมุสลิมอิสานได้เริ่มจุดประกายขึ้นตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา จากเดิมที่มีเยาวชนเพียงแต่ในจังหวัดอุดรธานี ต่อมาก็เริ่มมีเด็กจากพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ มาเรียนเพิ่มมากขึ้นด้วยกับระยะทางแต่ละจังหวัดห่างไกลกันมากหลายร้อยกิโลเมตร และต้องมีการพักค้างคืน จึงได้เล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบขึ้นโดยใช้รูปแบบโรงเรียนกึ่งนอนคล้ายกับปอเนาะในภาคใต้ ได้มีการขออนุญาตจากภาครัฐเพื่อจดทะเบียนจัดตั้งให้เป็นระบบและได้รับการจดทะเบียนในปี พ.ศ. 2531 โดยใช้ชื่อว่า “สถานสงเคราะห์เด็ก ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี” แต่ระยะเวลาต่อมาจะเรียกและเป็นที่รู้จักกันว่า ศูนย์เยาวชนมุสลิมหรือศูนย์ครูฮารูน

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี เป็นสถานสงเคราะห์เด็กที่เปิดรับเด็กเยาวชนจากจังหวัดอุดรธานีและจังหวัดใกล้เคียงมาอยู่กึ่งนอนประจำ ให้ได้รับการอบรมสั่งสอนด้านศาสนาและคุณธรรมจริยธรรม โดยในวันจันทร์-วันศุกร์ จะมีรถให้บริการรับ-ส่งไปรับการศึกษาภาคสามัญจากโรงเรียนต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนในจังหวัดอุดรธานี ส่วนในช่วงเย็นและวันเสาร์-วันอาทิตย์จะเป็นการปฏิบัติศาสนกิจและศึกษาศาสนาเต็มวัน มีเด็กเยาวชนที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองช่วยสมทบค่าใช้จ่ายด้านอาหารจำนวนหนึ่ง และมีเด็กอีกบางส่วนที่พ่อแม่ ผู้ปกครองมีฐานะยากจนหรือเป็นเด็กกำพร้า ทางศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีจะเป็นผู้ให้การอนุเคราะห์ดูแลเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้มีจิตศรัทธาที่ช่วยกันบริจาคสนับสนุน ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี ยังเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดู พัฒนา

เยาวชนเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างมีความสุข โดยการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมอิสลาม อบรมมารยาท ระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ การปฏิบัติศาสนกิจตาม วัย ส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญาและสังคมอย่างสมบูรณ์ มีวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ตามแบบอย่างของมุสลิมที่ดีในสังคมไทย นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังทำหน้าที่อบรมให้ความรู้ ด้านศาสนาและการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามแก่สตรีตลอดจนพี่น้องต่างศาสนาที่เข้ารับนับถือศาสนา อิสลามอีกด้วย จึงนับได้ว่าศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีเป็นศูนย์รวมของเด็กเยาวชน ตลอดจนพี่น้อง มุสลิมและผู้สนใจอิสลามทั้งในจังหวัดอุดรธานี และจังหวัดอื่น ๆ ในภูมิภาคอีสานตลอดมา ด้วยกับการ ที่เยาวชนได้รับการฝึกฝนด้านจิตวิญญาณเป็นเวลานานส่งผลให้เด็กเยาวชนมุสลิมได้กลายเป็นคนที่ มั่นใจและมีความเข้มแข็งในความเป็นมุสลิม ได้รับการขัดเกลาจากแบบอย่าง คำสอน การเรียนรู้ กิจกรรมและประสบการณ์มารุ่นแล้วรุ่นเล่าทั้งที่เป็นคนไทย (อีสาน) คนต่างชาติ (ลาว) ทั้งมุสลิมเดิม และมุสลิมใหม่ แต่พวกเขาก็สามารถรักษาความเข้มข้นของความเป็นอัตลักษณ์มุสลิมเอาไว้ได้อย่างน่า ภูมิใจ

ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี ได้ย้ายสถานที่ตั้งมาเป็นสามระยะด้วยกัน คือ ระยะ แรกเริ่มจากปี พ.ศ. 2531 อาศัยบ้านเช่าตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้ง เทศบาลเมืองอุดรธานี ระยะที่สอง ในปี พ.ศ. 2535 ย้ายจากตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้งมาอยู่บ้านเช่าซื้อและได้ก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้น บางส่วนในซอย 4 ถนนอดุลยเดช เทศบาลเมืองอุดรธานี และระยะที่ 3 ในปี พ.ศ. 2539 ได้ทำการ ย้ายมาอยู่ที่บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้ จัดซื้อที่ดินเป็นของตนเอง และได้ทำการระดมทุนในเวลาต่อมา เพื่อใช้ในการดำเนินกิจการของศูนย์ เยาวชนมุสลิมอุดรธานี และได้อาคารบางส่วนร่วมกับมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดย ที่ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้บริจาคอะกะฟที่ดินบางส่วน จำนวนหนึ่งงาน เพื่อเป็นที่ตั้งอาคารศูนย์เยาวชน มุสลิมอุดรธานี ที่เหลืออีกสามงาน จัดให้มีการแบ่งขายเป็นตารางวาและบริจาคอะกะฟให้กับมูลนิธิเพื่อ การศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

หลังจากที่ได้ดำเนินการมาจนถึงปี พ.ศ.2548 ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้กลับสู่ความ เมตตาของอัลลอฮ์ ^ﷻ นางอภิญญา (อาหมินะฮฺ) สะมาเต๊ะจึงต้องรับหน้าที่ (อะมานะฮฺ) เป็นผู้บริหาร จัดการ ดูแลเด็กเยาวชนในศูนย์ ฯ ต่อจากครูฮารูน สะมาเต๊ะ เป็นการชั่วคราว และไม่มีผู้ที่จะมาสาน ต่องานดังกล่าว จึงส่งมอบให้มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเป็นผู้ดำเนินการบริหารต่อไป

ในปี พ.ศ.2554 เนื่องจากด้วยภารกิจที่สำคัญ ๆ ของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนา มุสลิมอีสาน ประกอบกับคณะกรรมการมูลนิธิ ฯ อาศัยอยู่กระจัดกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ และไม่มี ผู้ดูแลเป็นหลัก จึงไม่สามารถบริหารจัดการศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีได้อีกต่อไป จึงมีมติจากการ ประชุมคณะกรรมการบริหารมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ได้ยุติการดำเนินการของ ศูนย์เยาวชนอุดรธานีนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (อภิญญา (อาหมินะฮฺ) สะมาเต๊ะ, 2559: 18-19) สามารถ สรุปลำดับเหตุการณ์ได้ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงลำดับเหตุการณ์ของศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี

ปีพุทธศักราช (พ.ศ.)	ลำดับเหตุการณ์ของศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี
ประมาณปี พ.ศ. 2530	สภาพสังคมและการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของมุสลิมในภาคอีสาน อยู่ในสภาพที่ด้อยโอกาสในเรื่องการศึกษาหาความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องในเรื่องศาสนาอิสลาม ไม่มีครูสอนศาสนา และแหล่งเรียนรู้ อัลกุรอานและหลักการศาสนาอิสลาม
2531	ขออนุญาตจากภาครัฐเพื่อจดทะเบียนและได้รับการจดทะเบียน ใช้ชื่อว่า “สถานสงเคราะห์เด็ก ศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี” โดยอาศัยบ้านเช่าตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้ง เทศบาลเมืองอุดรธานี
2535	ย้ายจากตึกหน้าโรงเรียนหมากแข้งมาอยู่บ้านเช่าซื้อและได้ก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นบางส่วนในซอย 4 ถนนอดุลยเดช เทศบาลเมืองอุดรธานี
2539	ย้ายศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีมาอยู่ที่บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2548	ครูฮารูน สะมาเต๊ะ ได้กลับสู่ความเมตตาของอัลลอฮ์ นางอภิญญา (อาหมินะฮ์) สะมาเต๊ะจึงต้องรับหน้าที่ (อะมานะฮ์) เป็นผู้บริหารจัดการดูแลเด็กเยาวชนในศูนย์ ฯ เป็นการชั่วคราวและได้ส่งมอบให้มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเป็นผู้ดำเนินการบริหารต่อไป
2554	คณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน มีมติให้ยุติการดำเนินกิจการของศูนย์เยาวชนอุดรธานี

การจัดตั้งชุมชนมุสลิมในภาคอีสาน: เหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวของมุสลิมอีสาน

สำหรับในพื้นที่ในภาคอีสานนั้นในอดีตที่ผ่านมามีคนน้อยมากที่จะนึกถึงมุสลิมและชุมชนมุสลิมทั้ง ๆ ที่ได้มีมุสลิมเข้ามาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินมาเป็นเวลานานนับร้อยปี แต่เนื่องจากมุสลิมส่วนใหญ่จะอยู่อาศัยกันในหมู่พี่น้องที่ใกล้ชิด และไม่มีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน การจัดกิจกรรมทางศาสนาอิสลามในภูมิภาคนี้แทบจะไม่มี ดังนั้นชาวจีนหรือเรื่องราวเกี่ยวกับมุสลิมอีสานจึงไม่เป็นที่รู้จักกันในสังคมทั่วไป อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาสองศตวรรษที่ผ่านมา ได้มีกิจกรรมและความเคลื่อนไหวในชุมชนมุสลิมได้เกิดขึ้นมาเป็นครั้งคราว โดยเฉพาะการจัดสร้างมัสยิดขึ้นมาในท้องที่ต่าง ๆ การจัดค่ายเยาวชนเพื่อเรียนรู้หลักการของศาสนาอิสลามขั้นพื้นฐาน มีการจัดส่งครูสอนศาสนาไปทำการสอนในพื้นที่ต่าง ๆ นับถึงปัจจุบันมีการสร้างมัสยิดขึ้นมาถึง 38 แห่งกระจายในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วภาคอีสาน มีการรวมตัวจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการ ข้าราชการ แพทย์ พ่อค้า นักธุรกิจ นักการเมืองท้องถิ่น เกษตรกร ฯลฯ ดังนั้นสามารถสรุปลำดับเหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน (2559: 38-43) ไว้ดังนี้

ตารางที่ 6 แสดงลำดับเหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน

ปีพุทธศักราช (พ.ศ.)	เหตุการณ์และกิจกรรมความเคลื่อนไหวมุสลิมอีสาน
2443-2480	มุสลิมจากปาตานีเริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในท้องที่ต่าง ๆ ในภาคอีสาน
2506	เริ่มก่อสร้างมัสยิดญันนะตุ้นฟิรเดาส์ อ.ปากซ่อง จ.นครราชสีมา ซึ่งเป็นมัสยิดแห่งแรกของภาคอีสาน
2516	ตั้งชมรมมุสลิมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ จังหวัดขอนแก่น โดยนายแสวง มะสังพันธ์ เป็นประธาน
2517	ตั้งชุมนุมนักศึกษามุสลิมมหาวิทยาลัยขอนแก่นและจัดทำวารสารมุสลิมอีสาน
2522	สร้างมัสยิดกลางจังหวัดขอนแก่น อ.เมือง จ.ขอนแก่น
2526	เปิดมัสยิดนูรุลอิมาน อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ ตั้งคณะกรรมการพัฒนามุสลิมภาคตะวันออกเฉียงเหนือสนับสนุนโดยสำนักจุฬาราชมนตรี โดยมีนายประพันธ์ สมานประธาน เป็นประธานกรรมการ
2527	เปิดมัสยิดกุวาตลีอิสลาม อ.เมือง จ.อุดรธานี
2529	เปิดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อสถ.)
2530	จัดตั้งศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี
2535	เปิดมัสยิดนูรุลอิสลาม อ.เมือง จ.สกลนคร เปิดมัสยิดนูรุลอิมาน อ.เมือง จ.เลย
2536	เปิดมัสยิดญามิอะตุลอิสลาม อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ เปิดมัสยิดดารุลอามาน อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น
2537	เปิดมัสยิดอัลบัยตุลลาฮ์ อ.เมือง จ.อุบลราชธานี
2538	จัดตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดย ดร.ปรีดา ประพฤติชอบ เป็นประธานมูลนิธิ
2539	ก่อสร้างอาคารสำนักงานมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
2540	เปิดอาคารมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน
2541	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
2543	เปิดมัสยิดอันนุร อ.เมือง จ.หนองบัวลำภู เปิดมัสยิดอรรีฎวาน นานา อ.เมือง จ.นครราชสีมา วางรากฐานก่อสร้างมัสยิดวะหฺดาดันียะฮ์ อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ
2544	เปิดอาคารเรียนศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานี “อาคารวันมูหะมัดนอร์ มะทา”
2545	พิธีเปิดสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น อาคารมัสยิดกบ่างจังหวัดขอนแก่น
2546	เปิดมัสยิดกุฎรอตุลอิสลาม อ.เมือง จ.ยโสธร เปิดมัสยิดวะหฺดาดันียะฮ์ อ.วังหิน จ.ศรีสะเกษ

	เปิดธนาคารกรุงไทย ชาริอะฮ์ (ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย) สาขาขอนแก่น
2547	แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) เปิดศูนย์ประสานงานภาคอีสาน สำนักงานบ้านหนองหมื่นท้าว อ.เมือง จ.อุดรธานี
2548	เปิดมัสยิดอัลมูบาร็อก อ.เมือง จ.อุดรธานี
2550	เปิดมัสยิดสมเด็จ อัลฮายาต อ.สมเด็จ จ.กาฬสินธุ์ เปิดโรงเรียนสอนหะฟีซอัลกุรอาน สมเด็จ อัลฮายาต โรงเรียนอนุบาลสันติธรรมวิทยา อ.เมือง จ.อุดรธานี (ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและมุสลิมอีสาน) เปิดการเรียนการสอนปีแรก
2551	จัดตั้งมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม
2552	เปิดมัสยิดอัลฟาติหะฮ์ อ.น้ำยืน จ.อุบลราชธานี เปิดมัสยิดอัลบัยตุลลาฮ์ (หลังใหม่) อ.เมือง จ.อุบลราชธานี เริ่มก่อสร้างมัสยิดอันวารุสสลาม อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเปิดตัวโครงการกองทุน ชะกาตชุมชนมุสลิมอีสาน
2553	เปิดมัสยิดนูรุลเอียะซาน (มัสยิดกลางจังหวัดมหาสารคาม) อ.เมือง จ.มหาสารคาม เปิดมัสยิดนูรุลอิสลาม อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น เปิดธนาคารอิสลามแห่งประเทศไทย สาขาอุดรธานี มูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิมจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
2554	ตั้งชมรมมุอัลลัฟภาคอีสาน เปิดสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดขอนแก่น วางรากฐานก่อสร้างมัสยิดปากีสถาน อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด โรงเรียนสันติธรรมเปิดขยายระดับชั้นประถมศึกษา
2555	เริ่มก่อสร้างมัสยิดกลางจังหวัดมุกดาหาร เปิดมัสยิดบัยตุลฮัมด์ (ปากีสถาน) อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา
2556	เปิดมัสยิดปากีสถาน (มัมบะอูลฮิยาฮ์) อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด
2557	เริ่มก่อสร้างมัสยิดนูรุลญันนะห์ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา
2558	เปิดศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีมาตรฐานฮาลาลภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ในภาคอีสานมีผู้ที่เข้ารับอิสลาม ด้วยปัจจัยต่าง ๆ เช่น การแต่งงาน เป็นต้น โดยมีองค์กรมุสลิมที่ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในภาคอีสานของประเทศไทยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ชมรมมุอัลลัฟอีสาน และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.5.5.3 มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนมูลนิธิ ตั้งแต่วันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2541 เลขทะเบียนลำดับที่ อด 25/2541 ที่ตั้งสำนักงานใหญ่ของมูลนิธิ ตั้งอยู่เลขที่ 175 หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี โดยนายปรีดา ประพฤติชอบ ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิ ชื่อว่า “มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน” ใช้คำย่อว่า “ศ.พ.อ.” เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า “F0undation for Islamic Education and Development in the Northeast” โดยมีวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ (ราชกิจจานุเบกษา, 2541: 132) ดังนี้

1. เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาอิสลามในท้องที่ภาคอีสาน
 2. เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรของรัฐบาลและเอกชนเพื่อการศึกษาอิสลาม
 3. เพื่อสนับสนุนให้ประชาชนสนใจการศึกษาและพัฒนาสังคมมุสลิมอีสาน
 4. เพื่อจัดตั้งและดำเนินการศูนย์เยาวชนมุสลิมในท้องที่ต่าง ๆ ในภาคอีสาน
 5. เพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และประสานงานกิจการของมัสยิดต่าง ๆ ในภาคอีสาน
 6. เพื่อดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์
 7. ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด
- การจัดการของมูลนิธิในวาระเริ่มแรก มีคณะกรรมการดำเนินงาน ดังรายนามต่อไปนี้
1. นายปรีดา ประพฤติชอบ	ประธานกรรมการมูลนิธิ
2. นายวิทยา มีสมรรถ	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
3. นายฮารุน สะมาเต๊ะ	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
4. นายกุลิศ เณลิ้มไทย	รองประธานกรรมการมูลนิธิ
5. นายประยูร กิตติมาศศักดิ์วงศ์	กรรมการมูลนิธิ
6. นายสมัคร อาปิตินเพียรดี	กรรมการมูลนิธิ
7. นายถนัด มัสเยาะ	กรรมการมูลนิธิ
8. นายอดุลย์รัตน์ ปาทาน	กรรมการมูลนิธิ
9. นายบุญมา วรรณสุนตอน	กรรมการมูลนิธิ
10. นายวิรัตน์ นิ่มเจริญ	กรรมการมูลนิธิ
11. นายสมาน วิเชียรวาริ	กรรมการมูลนิธิ
12. นายอนันต์ สายสะหล้า	กรรมการมูลนิธิ
13. นายภควรรณ ตรีราช	กรรมการมูลนิธิและเหรัญญิก
14. พันจ่าอากาศเอก ทองหล่อ เซ็นหลวง	กรรมการมูลนิธิและผู้ช่วยเหรัญญิก
15. นายดนัย งามมานะ	กรรมการและเลขานุการ
16. นายนิสิต ศักยพันธ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

เครื่องหมาย/โลโก้ของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ประวัติมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานเกิดขึ้นมาเพื่อดำเนินการสนับสนุนในเรื่องของการศึกษาและการพัฒนาสังคมมุสลิมในภาคอีสาน โดยเป็นการรวมโครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อศถ.) กับศูนย์เยาวชนมุสลิมอุดรธานีเข้าด้วยกัน ทั้งสองโครงการนี้ได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลาสิบปีเศษแล้ว แต่ยังไม่มีความเป็นนิติบุคคล ดังนั้นจึงดำริที่จะให้มีการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลขึ้นมา เพื่อที่จะสามารถรับการสนับสนุนจากแหล่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและสามารถดำเนินกิจการได้อย่างเป็นกิจลักษณะมากขึ้น รวมทั้งสามารถมีสิทธิในที่ดินและอาคารก่อสร้างด้วย วัตถุประสงค์หลักของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน คือ เพื่อสนับสนุนและให้การศึกษาแก่เยาวชนมุสลิมในภาคอีสาน ซึ่งจะดำเนินโครงการในสองลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการส่งครูไปประจำในท้องที่ต่าง ๆ ที่มีความต้องการครูสอนศาสนาอิสลามเข้าไปสอนศาสนาแก่เยาวชนและบุคคลทั่วไป ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำงานภายใต้โครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน (อศถ.ในอดีต) ส่วนลักษณะที่สอง คือ การจัดให้มีศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมาในภาคอีสาน โดยเริ่มที่จังหวัดอุดรธานีเป็นแห่งแรก โดยเป็นสถานที่รับเอาเยาวชนจากท้องที่จังหวัดอุดรธานี และจังหวัดต่าง ๆ เข้ามา โดยเยาวชนเหล่านี้มารวมกันนอนอยู่ด้วยกัน และพวกเขามีโอกาสเรียนรู้วิชาสามัญทั่วไป โดยทางศูนย์ ฯ มีบริการรถรับ-ส่งนักเรียนไปโรงเรียนต่าง ๆ เหล่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีโอกาสได้เรียนรู้วิชาด้านศาสนาอิสลามไปด้วย ซึ่งมีการเรียนการสอนตอนเช้าและตอนเย็นเป็นประจำ หรือวันเสาร์-วันอาทิตย์ และได้มีโอกาสใช้ชีวิตอยู่ในบรรยากาศของอิสลามในระยะเวลาที่ใช้ชีวิตประจำอยู่ที่ศูนย์ ฯ เจตนารมณ์ของการจัดตั้งศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมา คือ เพื่อต้องการที่จะสร้างหรือผลิตเยาวชนเหล่านี้ให้สามารถเป็นผู้นำสำหรับการพัฒนาสังคมมุสลิมอีสานในอนาคต ทั้งนี้ก็ด้วยความเชื่อมั่นว่า เยาวชนที่เข้ามาผ่านชีวิตความเป็นอยู่จากศูนย์เยาวชนมุสลิมจะเป็นผู้ที่มีความรู้ทางศาสนาและสามัญควบคู่กันเป็นอย่างดี อีกทั้งเป็นเยาวชนที่มีคุณธรรม อยุ่ภายใต้ความใฝ่ฝันอันนี้จะเป็นจริงขึ้นมาได้นั้นก็ต้องอาศัยการสนับสนุนจากผู้ศรัทธาทั้งหลายที่มีต่อมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เพื่อความคล่องตัวในการบริหารก็จะมีกรรมการของศูนย์เยาวชนมุสลิมขึ้นมา โดยเฉพาะการอาศัยบุคลากรในท้องที่เป็นหลักในส่วนของการคณะกรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสานนั้น ก็จะพิจารณาในแง่ของนโยบายและการบริหารเท่านั้น

องค์กรภาคีเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน (2559) มีดังนี้
 ตารางที่ 7 แสดงองค์กรภาคีเครือข่ายของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิม

อีสาน

องค์กร	สภาเครือข่ายช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม สำนักจุฬาราชมนตรี
	สถาบันมาตรฐานฮาลาลแห่งประเทศไทย
	ศูนย์วิทยาศาสตร์ฮาลาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
	ศูนย์ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีมาตรฐานฮาลาล ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน
	สถาบันอัลกุรอาน ประเทศไทย
	RESTU Foudation
	สภามุสลิมโลก สำนักงานประเทศไทย (WAMY)
	มูลนิธิศรัทธาชนเพื่อการศึกษาและเด็กกำพร้า
	มูลนิธิเพื่อศูนย์กลางอิสลามแห่งประเทศไทย
	มูลนิธิเพื่อคุณภาพชีวิตด้วยการศึกษา (SWS)
	มูลนิธิเพื่อคุณธรรม
	มูลนิธิสร้างสุขมุสลิมไทย
	สมาคมคุรุสัมพันธ์อิสลามแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
	สมาคมยุวมุสลิมแห่งประเทศไทย (YMAT)
	สมาคมจันทร์เสี้ยวการแพทย์และสาธารณสุข (TIMA)
	สมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (TMSA)
	สถาบันอัลสลาม (ASSALAM)
	สมาคมการค้านักธุรกิจไทยมุสลิม (TMTA)
	เครือข่ายนักศึกษาอัลสลามกรุงเทพมหานคร (BAS)
	สมาคมบัณฑิตและนักศึกษาอัลสลาม (A.G.S.A)
	เครือข่ายนักศึกษามุสลิมอีสาน (IMSUN)
	เครือข่ายมุสลิมะห์สี่ภาค
	เครือข่ายสหกรณ์อิสลามภาคใต้
สื่อและสิ่งพิมพ์	สมาพันธ์เครือข่ายสื่อมุสลิมไทย (TMMN)
	สำนักข่าว i-News
	สถานีโทรทัศน์ผ่านดาวเทียมไทยมุสลิม (TMTV)
	YATEEM TV
	White Channel
	TV Muslim Thailand
	Muslimthaipost (มุสลิมไทยโพสต์)
	The Alami (นิตยสาร ดิ อะลามี่)

	หนังสือพิมพ์กำปง (สำนักข่าวไทยมุสลิม)
โรงแรม	โรงแรมรีเจนท์
	โรงแรมอัลมีรอซ
	โรงแรมเพชร พาร์ค เรสซิเดนซ์

3.5.5.4 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมอิสาน พบว่า การช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟในบริบทของสังคมพหุวัฒนธรรมภาคอีสานของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เป็นภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิ ฯ คือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ซึ่งในปัจจุบันเปลี่ยนเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในเรื่องการละหมาด การชะกาต การส่งเสริมความดีบียังความชั่วนั้นเอง และมูลนิธิมีบทบาทในด้านการให้ความรู้จัดอบรมให้แก่ผู้นำชุมชนและสมาชิกที่สนใจเกี่ยวกับการละหมาดและชะกาต นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในเรื่องการให้ความรู้และจัดโครงการขึ้นเพื่อทำให้อัตลักษณ์มุสลิมดำรงอยู่ในสังคมมุสลิมภาคอีสานได้อีกทั้งปฏิสัมพันธ์ก็มีความสำคัญ เช่นกัน ปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาที่เกิดขึ้น คือ เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทั้ง 3 ศาสนา โดยการเชิญผู้นำทางศาสนามาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความสุดโต่งด้านศาสนาจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการทำงานในหน่วยงานเดียวกัน การค้าขาย หรือในงานสังสรรค์ต่าง ๆ ตามโอกาสสำคัญทางสังคมที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับคำเชิญ (หัชยา ปาทาน, 2564: 149) ในส่วนของอัตลักษณ์การละหมาด วิธีการดำรงอัตลักษณ์การละหมาดของผู้ที่มีความรู้ทางศาสนา การให้ความสำคัญในการปฏิบัติละหมาดจะเริ่มต้นที่บ้านโดยพ่อแม่ปฏิบัติเป็นตัวอย่างให้ลูกเห็นและชวนลูกมาละหมาดตาม พร้อมทั้งอธิบายความสำคัญเรื่องการละหมาดให้ลูกเข้าใจ ต่อจากนั้นเมื่อมีโอกาสและมีความสามารถบางครั้งในจังหวัดพื้นที่ภาคอีสาน เมื่อทราบข่าวว่าจะมีการจัดอบรมภาคฤดูร้อนขึ้นที่มัสยิดของจังหวัดใดก็ตาม เขาจะพยายามส่งลูกหลานมาเข้าค่ายเพื่อฝึกอบรม ตระหนักและให้ความสำคัญกับการละหมาด การสร้างความเข้าใจในเรื่องการละหมาดต่อเพื่อนต่างศาสนา คือการเลือกที่จะอธิบายด้วยคำพูดง่าย ๆ ให้เพื่อนต่างศาสนิกเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ การให้ความสำคัญในการปฏิบัติละหมาดโดยทั่วไปในทุกครอบครัวในอดีตจะทำการละหมาดพร้อมสามี หรือแม้กระทั่งสามีไม่อยู่ภรรยาและลูกก็จะปฏิบัติละหมาดเฉพาะท่วงท่าเพียงเท่านั้น แต่ไม่สามารถอ่านดุอาภาษาอาหรับได้สามีจะเป็นผู้ย่ำเตือนให้ภรรยาและลูกทำละหมาดที่บ้านทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ความหมายอย่างลึกซึ้ง แต่ก็ให้ปฏิบัติตามไปก่อน แม้มีบางครอบครัวอาจจะละหมาดไม่ครบทั้ง 5 เวลา แต่ก็เลือกที่จะปฏิบัติและสืบทอดส่งต่อมาถึงเยาวชนในรุ่นปัจจุบันที่มีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ลูกซึมซับและมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการละหมาดมากขึ้นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปสอนแม่และน้องหรือคนในครอบครัวได้ สำหรับอัตลักษณ์การชะกาตการจ่ายชะกาตของปัจเจก

บุคคลในพื้นที่อิสานเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากมุสลิมทั่วไปที่มีความรู้ทางด้านศาสนาไม่มากนัก แต่มีน้อยครอบครัวที่จะมีความสามารถในการจ่ายซะกาตได้ การดำรงอัตลักษณ์การชะกาตในพื้นที่อิสานเกิดขึ้นโดยผ่านการพึ่งพาผู้ที่มีความรู้ทางด้านศาสนา เช่น อิหม่ามที่เป็นผู้นำการปฏิบัติและปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างในการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมไว้ได้

จากการสัมภาษณ์กรรมการมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสานได้ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมนับตั้งแต่การก่อตั้งมีหลากหลาย ทั้งในด้านการให้การศึกษาดั้งแต่ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม โดยเฉพาะแก่มุสลิมที่อยู่ในภาคอิสาน ด้านการสนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่นต่าง ๆ มีการจัดการอบรมและสัมมนาต่าง ๆ ขึ้นในภูมิภาค การทำงานด้านสุขภาวะและการสังคมสงเคราะห์ นอกจากนั้นยังดำเนินงานในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนชาวไทยในท้องถิ่นที่เป็นมุสลิมและไม่ใช่มุสลิม เพื่อสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2564 เวลา 20.30 น.)

การเปิดโรงเรียนสามัญ คือ โรงเรียนสันติธรรมวิทยา จัดตั้งขึ้นภายใต้การดูแลของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอิสาน (ศพอ.) ได้รับใบอนุญาตให้มีการจัดตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2550 ที่ตั้งเลขที่ 175/2 หมู่ที่ 8 ซอยชุมชนมุสลิม ถนนมิตรภาพ ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ตามใบอนุญาตเลขที่ 06/2550 เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนสันติธรรมวิทยาได้ให้บริการแก่เยาวชนโดยไม่จำกัดศาสนาตั้งแต่ระดับเตรียมอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 โดยเน้นคุณภาพของการศึกษาเป็นหลัก ในขณะเดียวกันมีการฝึกฝนให้เด็กนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความประพฤติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ยิ่งไปกว่านั้นยังได้เน้นในเรื่องภาษาต่างประเทศ เพื่อเด็กนักเรียนมีความสามารถในการใช้อังกฤษและภาษาอื่น ๆ เพื่อให้พร้อมกับการเปิดประเทศไทยสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความพยายามอีกอย่างหนึ่งของโรงเรียน คือ การเสริมสร้างสันติสุขของคนในสังคมโดยผ่านการเรียนรู้ของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม การบ่มเพาะกระบวนการคิดและการทำงานของคณะทำงานในโรงเรียนสันติธรรมวิทยาซึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคอิสาน ที่ต้องการสร้างความเข้าใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสู่การปฏิบัติในการทำงานให้เกิดขึ้น ผลที่เกิดขึ้นทำให้ทุก ๆ วันในโรงเรียนจะเห็นภาพของเด็ก ๆ ระดับเตรียมอนุบาลสามารถเล่นด้วยกันได้ นักเรียนที่โตขึ้นมาในระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่ช่วยเหลือกันและเรียนรู้ด้วยกันทั้งในห้องและนอกห้องเรียน ผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่ทำงานร่วมกัน ภาพความไว้วางใจในการส่งบุตรหลานมาเรียน ณ โรงเรียนแห่งนี้จากผู้ปกครอง สิ่งที่เกิดขึ้นมาโดยไม่มีกำแพงของคำว่า ศาสนาที่แตกต่างกัน การปฏิบัติจากครูในโรงเรียนดูแลนักเรียนและสอนในสิ่งที่เป็นความดี เช่น การรักษาความสะอาด การอ่อนน้อมถ่อมตน การให้ความเคารพผู้ใหญ่ การกตัญญูต่อบิดามารดา การเอื้ออาทรต่อกันและกัน เป็นต้น เมื่อเยาวชนเติบโตและต้องอยู่ด้วยกันในสังคมก็จะเข้าใจถึงวิธีการคิด การทำงาน เพื่อปรับตัวในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ (อภิญญา ประพฤติชอบ, 2559:34)

ชมรมมุสลิมภาคอิสาน จังหวัดอุดรธานี การจากศึกษาพบว่า ชมรมมุสลิมอิสานตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2554 ภายใต้การกำกับดูแลของมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิม

สำนักงานจังหวัดขอนแก่น โดยใช้บ้านเลขที่ 175 หมู่ที่ 8 ตำบลโนนสูง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (เดิมเป็นศูนย์เยาวชนมุสลิมจังหวัดอุดรธานี) ซึ่งเป็นบ้านพักของคุณอภิญญา (อาหมีนะฮฺ) สะมาเต๊ะ กรรมการกิจกรรมฝ่ายสตรีของมูลนิธิสร้างสรรค์สังคมมุสลิมเพื่อเป็นสำนักงานชั่วคราว แรกเริ่มก่อตั้งมีผู้เข้าร่วม 30 คน จากการประชุมและเสวนากลุ่มย่อย ทำให้สมาชิกเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากชมรมดังกล่าวกลายเป็นที่ให้คำปรึกษาหารือ เป็นศูนย์รวมกิจกรรมของมุสลิม เช่น การเรียนรู้สำหรับผู้สนใจอิสลาม และผู้ที่เพิ่งเข้ารับอิสลามใหม่ ศูนย์รวมในการต้อนรับคณะทำงาน กลุ่มและชมรมทั้งของมุสลิม ต่างศาสนาที่ได้เข้ามาเยี่ยมชมนงาน เป็นที่พักผ่อนสำหรับผู้เดินทาง ศูนย์ประสานงานรับทราบปัญหาของเด็กกำพร้า ผู้ยากไร้ แม่หม้าย และผู้เข้ารับอิสลามใหม่ เป็นตัวแทนประสานงานความร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เช่น ขอความอนุเคราะห์หรือขอความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม กิจกรรมทางศาสนา เช่น การเรียนรู้อิสลามเบื้องต้น การเรียนรู้วิถีการละหมาด การใช้ผ้าคลุมผมและวิถีชีวิตมุสลิม โดยการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม คือ ส่งเสริมการศึกษาด้านศาสนาอิสลาม และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลักการอิสลาม การพบปะเยี่ยมเยียน ให้กำลังใจแก่มุสลิมใหม่ และการพบปะแลกเปลี่ยนให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และ เสริมสร้าง พัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตของมุสลิมใหม่ ได้แก่ การส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น กิจกรรมของชมรมมุสลิมอีสาน ได้แก่ การจัดเลี้ยงละศีลอดในเดือนรอมฎอน การเอียะติกาฟสิบวันสุดท้ายของเดือนรอมฎอน จัดเลี้ยงอาหาร แจกจ่ายเนื้อกุรบาน เสวนาธรรม/อบรม/บรรยายธรรม จัดพิธีนิกะฮฺ (แต่งงาน) ให้มุสลิม การเรียนการสอนผู้เข้ารับอิสลามใหม่ ออกเยี่ยมเยียนบ้านให้กำลังใจมุสลิม เป็นต้น (สัมภาษณ์ วันที่ 12 มิถุนายน 2564 เวลา 13.30 น.)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลิม โดยมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม ถือได้ว่าเป็นองค์กรมุสลิมในการให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุสลิมในภาคอีสาน ลักษณะของมุสลิมอีสานมีความโดดเด่นในเรื่องการดำรงอัตลักษณ์มุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมอีสาน คือ ในพื้นที่ที่มีชุมชนมุสลิมแต่อยู่กระจัดกระจายแต่อัตลักษณ์มุสลิมสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการปรับตัวโดยยึดหลักแนวทางสายกลางของอิสลามมาปฏิบัติเพื่อสร้างความประนีประนอมและลดความขัดแย้งในสังคม มุสลิมอีสานที่ตั้งถิ่นฐานมั่นคงในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนพื้นเมืองภาคอีสานที่แต่งงานกับมุสลิมจึงได้เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามทำให้พบว่าในบ้านหลังเดียวกันบางบ้านมีการอยู่ร่วมกันของทั้ง 3 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ และอิสลาม เนื่องจากคนอิสลามนิยมอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ในพื้นที่บ้านหรือชุมชนเดียวกัน มีองค์กรมุสลิมที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม นั่นคือ มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม บ้านหนองหมื่นท้าว ตำบลโนนสูง อำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี ภารกิจหลักด้านการพัฒนาการศึกษาของทางมูลนิธิ บทบาทแรก คือ การจัดโครงการอบรมศาสนาระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิดเป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาอิสลาม ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิดและตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุสลิม ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม งานสานเสวนาระหว่าง

ศาสนาและในประเด็นต่าง ๆ เช่น 1. ภูมิทัศน์พหุวัฒนธรรมในสังคมไทย ความท้าทายโอกาสและอนาคต 2. บทบาทของผู้มีสำนึกและองค์กรมุสลิมในการเป็นสื่อกลางสร้างสันติสุขในสังคมไทย เป็นต้น และสามารถสรุปเป็นแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 7 การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าทั้งสามองค์กรมุสลิมในแต่ละภูมิภาคได้ให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟในบริบทที่เหมาะสมของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย สามารถแสดงดังรูปภาพดังนี้

ภาพประกอบ 8 การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟ
ของภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบการช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟขององค์กรมุสลิมตามภูมิภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย

ภูมิภาค	องค์กรมุสลิม	การให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ
ภาคกลาง	มูลนิธิสันติชน	การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นมุสลิมแก่มุอัลลัฟของมูลนิธิสันติชน มีดังนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนตามโครงสร้างอิสลาม ได้แก่ หลักการศรัทธา หลักการปฏิบัติ และหลักคุณธรรมจริยธรรม โดยการใช้การอธิบายที่เข้าใจง่าย และการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เข้าร่วมการอบรม ได้แก่ การกล่าวต้อนรับและแนะนำที่ดียิ่ง การต้อนรับที่ทางมูลนิธิสันติชนมอบให้แก่มุอัลลัฟอย่างเป็นกันเองและเรียบง่าย ทำให้มุอัลลัฟมีความรู้สึกเหมือนดังครอบครัวเดียวกัน การต้อนรับที่มีไมตรีจิตและการแนะนำอิสลามอย่างจริงใจเพื่ออัลลอฮ์ ﷻ ทำให้มุอัลลัฟมีความประทับใจและยอมรับอิสลาม การให้คำปรึกษาที่ประทับใจ ทำให้มุอัลลัฟรู้สึกเป็นกันเองและมีความกล้าที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ คือการใช้ชีวิตในรูปแบบอิสลาม 2) การปฏิบัติหรือการกระทำ ได้แก่ การสอนในภาคปฏิบัติการละหมาดให้แก่มุอัลลัฟที่เข้าร่วมโครงการอบรมผู้สนใจอิสลามนั้น มีการทดสอบจากผู้สอนว่ามุอัลลัฟมีความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจได้มากน้อยเพียงใด การมีจรรยาบรรณและเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้มุอัลลัฟสามารถรักษาตัวเองจากสิ่งที่ไม่ดีและขอโทษต่อผู้อื่นเมื่อกระทำผิดตลอดจนเป็นผู้มีจิตใจสงบการเป็นแบบอย่างในเรื่องหลักการปฏิบัติสามารถทำให้มุอัลลัฟเรียนรู้หลักการปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีความรู้สึกเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้อย่างง่าย ๆ ในชีวิตประจำวัน และทำให้มุอัลลัฟสามารถเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิมได้

อย่างรวดเร็วและใช้ชีวิตตามแบบอย่างอิสลาม
อย่างมั่นคง

3) การใช้สื่ออินเทอร์เน็ต มุลนิติสันติชนได้ใช้สื่อ
อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเรียนการสอน
การให้กำลังใจและให้คำปรึกษาในขณะที่
มุอัลลัฟต้องการกำลังใจอันเนื่องจากการถูก
ทดสอบจากอัลลอฮ์ ﷻ การสื่อสารที่นำมาเป็น
การเรียนรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของ
มุอัลลัฟ เช่น การบรรยายโดยนำเสนอผ่านช่อง
ยูทูบ เฟซบุ๊ก และวิทยู เป็นต้น ทำให้มุอัลลัฟ
สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้
ยังการใช้หนังสือและตำราที่ได้รวบรวมเกี่ยวกับ
อิสลามเอาไว้ในแต่ละด้าน เช่น หลักการศรัทธา
หลักการปฏิบัติและหลักจริยธรรมในอิสลาม
ทั้งนี้อาจารย์บรรจง บินกาชัน ได้เขียนและแปล
หนังสืออิสลามออกสู่สังคมอย่างมากมายเพื่อให้
ผู้สนใจอิสลามสามารถอ่านและทำความเข้าใจต่อ
ศาสนาอิสลาม และมุอัลลัฟสามารถศึกษา
เรียนรู้อิสลามได้ทุกที่ทุกเวลา

4) ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ไม่เข้าใจ ให้ความ
ช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง มีจิตอาสาคอย
ติดตามข้อมูลจะคอยให้คำปรึกษาและรับฟัง
ปัญหาของมุอัลลัฟ ส่งหนังสือไปให้และให้
ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต จัดเลี้ยงอาหารให้แก่
มุอัลลัฟที่ขาดแคลนและจ่ายชะกาตให้กับ
มุอัลลัฟ รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัด
กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม เช่น การเข้า
ค่ายมุอัลลัฟประจำปี เป็นต้น

ภาคเหนือ

มุลนิริรักมมนุษยชาติ

การให้ความช่วยเหลือและการสร้างอัตลักษณ์
มุสลิมแก่มุอัลลัฟของมุลนิริรักมมนุษยชาติ มีดังนี้
1) การให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัยยังชีพขึ้น
พื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่ม
และอื่น ๆ ให้แก่เด็กแต่ละคนทางศูนย์ฯ เพราะ
เด็กที่อยู่ที่ศูนย์เรียนรู้อิสลามมาจากครอบครัวที่
ยากจนและขาดโอกาสทางการศึกษา จึง

ทำให้ศูนย์ต้องรับภาระในการช่วยเหลือและให้การดูแลปัจจัยยังชีพ ได้รับการช่วยเหลือจากพี่น้องมุสลิมทั้งในและต่างประเทศ แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการและยังมีความต้องการความช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาอีกจำนวนมาก

2) การเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลามที่เกี่ยวข้องกับหลักความเชื่อความศรัทธาในศาสนาอิสลาม ความรู้เบื้องต้นในหลักปฏิบัติศาสนกิจ เช่น การละหมาด 5 เวลา รวมถึงการปฏิบัติตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับการทำความสะอาดและการชำระล้างสิ่งต่าง ๆ ตามหลักศาสนบัญญัติ หลักจริยธรรมและมารยาทต่าง ๆ ของอิสลาม การแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลาม การฝึกอ่านและท่องจำอัลกุรอาน บทรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ และการขออูอาเป็นต้น

3) การตั้งสถาบันการศึกษา คือ โรงเรียนศิริวิไลพิทย (CivilizePittaya School) ประเภทเอกชนสามัญศึกษา นักเรียนเป็นชนเผ่าต่าง ๆ ประกอบด้วยชนเผ่าอาข่า มูเซอ ลีซอ คนเมืงม้ง และคนมลายู เป็นนักเรียนประจำโรงเรียนศิริวิไลพิทยา การสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟโดยทางโรงเรียนได้เสริมเนื้อหาในหลักสูตรรูปแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับศาสนาอิสลามและการแต่งกายที่ถูกต้องตามหลักการอิสลามทำให้นักเรียนที่อยู่ในการกำกับดูแลของมูลนิธิสามารถได้รับการศึกษาภาคบังคับและเป็นการสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุสลัฟที่ครอบคลุมถูกต้อง

ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน)	มูลนิธิเพื่อการศึกษา และพัฒนามุสลิมอีสาน	มูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ได้ ให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมแก่มุอัลลัฟ ดังนี้ 1) สนับสนุนให้เกิดมัสยิดและศูนย์เรียนรู้อิสลามของท้องถิ่น การจัดโครงการอบรมศาสนา ระดับท้องถิ่นมุสลิมอีสาน ปัจจุบันเป็นการสนับสนุนในการจัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนขึ้นเป็นประจำของทุกมัสยิด เป็นการให้การศึกษาและความรู้ซึ่งครอบคลุมในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม 2) ประสานความร่วมมือในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยมีมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน ทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทย และระหว่างประเทศ ให้ได้ร่วมคิด และตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุอัลลัฟ ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม เป็นต้น 3) ปฏิสัมพันธ์ระหว่างศาสนา คือ เกิดเวทีทางภาคสังคมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่าง โดยการเชิญผู้นำทางศาสนา มาร่วมสนทนาและเปิดให้ประชาชนผู้สนใจร่วมรับฟังและซักถามข้อสงสัย ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมุสลิมนั้นปฏิบัติตามแนวทางสายกลางไม่แสดงความรู้สึกโต่งด้านศาสนา จึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนต่างวัฒนธรรมในการทำกิจกรรมร่วมกัน
---	---	--

จากตารางข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์กรมุสลิมที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย มีส่วนช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมของมุอัลลัฟอย่างหลากหลายแตกต่างกันไปตามพันธกิจขององค์กร คือ

1) มุลนิธิสันติชน เน้นให้คำปรึกษาในเรื่องที่ยังไม่เข้าใจ ให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นกันเอง รับฟังปัญหาของมุสลิม ให้ความรู้ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต รวมทั้งสนับสนุนด้านเงินทุนเพื่อจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอิสลาม

2) มุลนิธิรักมนุษยชาติ เน้นให้ความช่วยเหลือและสร้างอัตลักษณ์มุสลิมด้านปัจจัยยังชีพขั้นพื้นฐาน ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร เครื่องนุ่งห่มและอื่น ๆ เสริมสร้างการเรียนรู้อัตลักษณ์มุสลิม โดยการจัดการเรียนการสอน การฝึกฝน การอบรมและการปฏิบัติเป็นประจำในชีวิตประจำวัน การให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

3) มุลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนามุสลิมอีสาน เน้นให้การศึกษาและความรู้ในการสร้างอัตลักษณ์มุสลิม มีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิภาคและประเทศชาติ โดยทำหน้าที่เป็นผู้ผลักดันให้เกิดความร่วมมือของพี่น้องมุสลิมในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยและระหว่างประเทศ ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมให้มีคุณภาพผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ โครงการสอนศาสนาแก่มุสลิม ค่ายอบรมภาคฤดูร้อนแก่เยาวชนมุสลิม และการปฏิสัมพันธ์ด้านศาสนาในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างศาสนา เป็นต้น

Prince of Songkla University
Pattani Campus